

PEDAGÓGUSOK LAPJA

56. ÉVFOLYAM 6-7. SZÁM
A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE HÍRLAPJA ÉS HÍRLEVELE
2000. JÚNIUS 9.
ALAPÍTVÁ: 1945-BEN

PEDAGÓGUSNAPRA – KÖLTŐI SZÓVAL

KOSZTOLÁNYI DEZSŐ

Tanár az én apám

Tanár az én apám. Ha jár a vidéki városban, gyermekek köszöntik ősz fejét, kicsinyek és nagyok, régi tanítványok, elmúlt életükre emlékezve, lassan leveszik kalapjuk. Mint az alvajárók, kik másfelé néznek. Hentesek, ügyvédek, írnokok, katonák, s olykor egy országos képviselő is. Mert nagy az én családom. Nagy az én családom. Kelettől nyugatig, nyugattól keletig. Nagy a mi családunk. Mikor vele megyek, fogva öreg karját, vezetve az úton, a szívem kitágul, a szívek közt énekel elhagyatott szívem. Az én édesapám az emberek apja, s én az embereknek testvére vagyok.

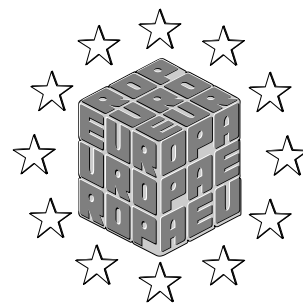
KÓNYA LAJOS

Fáklyaként

Nemcsak olvasni – oly szűkös a szó,
nem írni csak – az írás elmosódik –
tanítani a lét megmaradó
örömeit, a dolog dáridóit,
a töltekező szellem bő vigalmát,
a lélek beleélő örömét,
megőrizni a gyermeki szabadság
önfeledtségét, az idő sötét
borúiban bátran bolondozó kedv
csörgő fegyvereit, ki nem fogyó
kiváncsisággal merülni a fölvert
vizek alá – ilyen útravaló
volt tarsolyomban, míg elébük álltam.

Látom ma is szemükben azt a fényt.

S nem tudom, bennük – elúsztak az árban –
fölvillanok-e olykor – fáklyaként!

A MEGOLDÁS

A TARTALOMBÓL:

- IRÁNY
AZ EURÓPAI UNIÓ
- TILTAKOZÁS
AZ ÓRASZÁMEMELÉS
TERVE ELLEN
- PEDAGÓGUSNAP:
KITÜNTETÉSEK,
ELLENTMONDÁSOK
- KERETTANTERV,
PEDAGÓGUSLÉTSZÁM
- HÁROM
ÖNKORMÁNYZAT
KIRAKATBAN
- AZ ÚJ TANÉV RENDJE
- TÍZÉVES A SZEFE
- A JOG ASZTALÁRÓL
- HOGYAN ALAKULJON
A PEDAGÓGUS-
ÉLETPÁLYA?

Csoda Csopakon

Lapunk márciusi, majd májusi számaiban kedvező balatoni pihenési lehetőségeket ajánlottunk a PSZ Győr-Moson-Sopron Megyei Bizottságának csopaki üdülőjében. Pedig akkor ennek a Hársfa u. 12. sz. alatti üdülőegységnek az építése még az alapoknál is alig tartott. Ám csodák csodájára 10 hét alatt felépült a minden igényt kielégítő, korszerű, kétszintes, 120 m²-es épület, amelynek 7 db 2-4 ágyas szobájában 22 férőhely van. A szobák mindegyikéhez önálló fürdőszoba és WC tartozik. A földszinten nagy közösségi helyiség teszi lakályossá az üdülőt.

A csoda előidézője a példamutató összefogás, merész vállalkozás, amelyet a PSZ megyei szervezete titkárának, *dr. Jáki Katalinnak* irányításával végezhvtt. Természetesen mindez hiábavaló erőfeszítés lett volna, ha nem találnak megfelelő partnert terveik megvalósításához. Az EUROBOLOTOZAT Kft. (9026 Győr, Dózsa Gy. rakpart 15. Tel./fax: 96/335-522) a tervezéstől a kulcsátadásig pontos és jó minőségű munkát végzett. A könnyűszerkezetes, fa pallóvázas építési rendszerrel készített épület (Amerikában nagyon elterjedt építési forma) előnye a gyors kivitelezhetőség lehetősége mellett a kedvező árfekvés. A hagyományos betonszerkezetű épületekhez képest 15-30%-os megtakarítást eredményez.

A szép, új üdülőépület átadására a pedagógusnaphoz közeli időpontban, június 2-án került sor. Gratulálunk, különösen azért, mert napjainkban inkább eladnak szakszervezeti üdülőket, mint építenek. Jó pihenést kívánunk minden vendégnek. A nyári szezonra ugyan már minden hely elkelt, ám az utószezonra még lehet jelentkezni. (T.: 96/320-545.)

Magazin kiskamaszoknak

Várhatóan szeptember végén jelenik meg a 8-15 éves gyermekeknek szóló *Galaktikus Birodalom* című magazin Gönczy S. Tivadar stúdióvezető, főszerkesztő gondozásában. (Cím: 1036 Budapest, Viador u. 7. Fsz. 4. Telefon: 388-1023.)

A folyóirat széleskörűen igyekszik fejleszteni a kiszemelt korosztálynak az érdeklődését, tanítva, nevelve és szórakoztatva. A szerkesztőség a terjesztésben főként a fiatal pedagógusokra számít. Várják azoknak a jelentkezését, akik az első számból legalább tíz példányt el tudnak adni. Kérik, hogy a www.tar.hu/qa-ti honlapjukon olvasható e-mailben küldjék el a megrendelést névvel, az iskola pontos címével és kért példányszám megjelölésével – szeptember 18-ig.

In memoriam TRIPSÁNSZKY JENŐ

Hetvennyolc éves korában elhunyt *Tripsánszky Jenő*. A mindig szerény, halk szavú, remek embert mindenki szeretete. Csak kevesen tudtuk, hogy milyen nehéz és küzdelmes, gyöttrő fáradtsággal teli volt az a munka, amit a pedagógusokért végzett. Elég csak utalni azokra az évekre, amikor Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében a szakszervezeti mozgalom élén állt. 1952-57-ig, majd 60-63-ig a Területi Bizottság elnöke volt. Már mellette dolgoztam, így hát láthattam, hogy az akkori művelődésügyi osztály vezetőjével együtt mit tettenek azokért a pedagógusokért, akiket a forradalmi szereplésükért felelősségre akartak vonni. Több tucat ember talán ma sem tudja, kinek, kiknek köszönheti, hogy megúsza börtön nélkül.

A szakszervezettől elkerülve, előbb könyvtárt hozott létre, azt igazgatta. Ám szíve visszahúzza az oktatáshoz, ezért kollégiumot létesített, s annak lett az igazgatója, nyugdíjazásáig.

Amikor utoljára találkoztam vele, a városban egy padon ült, és köszönés után mindjárt azt kérdezte tőlem, mi újság a szakszervezetben.

Oláh Gábor,
a PSZ Szabolcs-Szatmár-Bereg megyei
szervezetének nyugdíjas titkára

Frissítő vakációt!

Értesítjük tisztelt olvasóinkat, hogy lapunk legközelebbi, összevont száma a nyári szünetet követően jelenik meg.

A tanév végétével a méltán megérdemelt pihenés heteit élvezhetik kollégáink, bár ezeket sokuk esetében hosszabb-rövidebb szakmai elfoglaltságok szakítják meg. Mégis a megszabott tartalmú és rendű munkanapokat most a lazább időtöltés váltja fel: üdüléssel, turistáskodással, kertészkedéssel, kötetlen olvasással, és – hisz nem tagadhatjuk meg hivatásunkat – az új tanévre való felkészüléssel.

Szakszervezetünk országos vezetősége és a szerkesztőség nevében azt kívánjuk az oktatási intézmények minden dolgozójának, hogy pihenjen ki az elmúlt tíz hónap testi-lelki fáradalmait, és a nagyvakáció éltető erejétől felfrissülten – helytállva az örök talajon – fogjanak ismét munkához a mi „új esztendőnkben”.

Hirdetés

A Rolling-Ton Bt. vállalja iskolai célra fejlesztett hangosító berendezés szállítását, telepítését, programozható dallamcsengető órával, riasztó funkcióval, iskolarádió lehetőséggel. Vállaljuk régi hang- és videóberendezések, nyelvi laboratóriumok, nagyothallók oktató berendezésének javítását, karbantartását, valamint kül- és beltéri rendezvények eseti hangosítását. Tel/fax: 344-6694, 06/20/9218-041.

Badacsonyi panzió és turisztaszálló várja a Balaton barátait húsvétól októberig. 27+10 férőhely 800,- Ft—1.800,- Ft/főtől. Részletes információ: Dittrich Dóra
Tel: 06/87/431-293; Fax: 06/87/471-597.

Helyreigazítás! A Pedagógusok Lapja 2000. április 6-án megjelent számában közölt Kollektív Szerződés című segédanyag VI/7. pontjában (a 9. oldalon) a címpótlékok helyesen: főtanácsos – 100%, tanácsos – 50%, főmunkatárs – 75%, munkatárs – 25%.

PEDAGÓGUSOK LAPJA

A Pedagógusok Szakszervezetének hírlapja és hírlevele

Felelős szerkesztő:

Árok Antal

Olvasószerkesztő:

dr. Fényi András

Technikai szerkesztő:

Márfiné Béczi Erika

Szerkesztőség:

1068 Budapest, Városligeti fasor 10., Telefon: 322-8464

Levélcím: 1417 Budapest, Postafiók 11.

Kiadja:

a Pedagógusok Szakszervezete Országos Irodája

1068 Budapest, Városligeti fasor 10.

Központi telefon: 322-8452-től 56-ig

Internet: <http://www.deltasoft.hu/pszseh/>

E-mail: psz-seh@mail.matav.hu

Felelős kiadó:

Borbáth Gábor főtítkár

Terjeszti

a Pedagógusok Szakszervezete

Évi előfizetési díj: 3.000,- Ft

Index: 26651 ISSN 0133-2260

A PSZ ORSZÁGOS VEZETŐSÉGÉNEK ÜLÉSE

Az OV 2000. június 5-én tartotta tanév végi ülését. A testület részletes vita és felelős mérlegelés alapján, név szerinti szavazást követően jóváhagyta az ágazati szakszervezeti vagyoni megosztására vonatkozó szerződéstervezeteket (162 igen, 8 nem szavazattal, 21 tartózkodással). Ennek következtében peren kívüli eljárással, az érintett szervezetekkel való megállapodás alapján az oktatási ágazatban is teljesülnek a sokak által igazságtalannak tartott 1991. évi XXVIII. törvény előírásai. Ez egyúttal feltétele is annak, hogy a szakszervezetünk által használt állami tulajdonú ingatlanok szakszervezeti tulajdonba kerüljenek.

Az OV megtárgyalta és elfogadta a pedagóguséletpálya-program

kialakítására vonatkozó javaslatot. (Lásd lapunk hátsó borítóján.) Közismert, hogy a kormány kidolgozta a köztisztviselők életpálya-programját. A PSZ ezt figyelembe véve fogalmazta meg – korábbi elgondolásai alapján – a most közölt javaslatot, változatlanul igényt tartva a megelőző felzárkóztatásra, és további presztíznövelő beavatkozásokra.

Végül a PSZ Országos Vezetősége éles felszólalásokkal ítélte el az oktatási miniszter bejelentését a pedagógusok kötelező óraszámának emelésének szándékáról. Emiatt kezdeményezte az ágazati érdekegyeztetés összehívását. A vita alapján megfogalmazott állásfoglalást alább közöljük.

A PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE ÁLLÁSFOGLALÁSA

A Pedagógusok Szakszervezetének tagságát megdöbbentette Pokorni Zoltán miniszter pedagógusnapi bejelentése a kötelező óraszámok tervezett megemeléséről. A bejelentést az alkalomhoz méltatlannak, a javaslatot szakmailag átgondolatlanak és megvalósíthatatlannak tartják.

A pedagógusok a létszámcsoökkentéstől jogosan félnek, a cserébe kínált béremelés mértékét pedig elfogadhatatlanul alacsonynak tartják. Az oktatási-nevelési feladatok egy jól működő intézményben ma is, a heti munkaidőt jelentősen meghaladó terhelést rónak a pedagógusokra, a mostani kötelező óraszámot túlmenően. A tanulók számára nélkülözhetetlen, tanórán kívüli pedagógusi tevékenységet pedig jelenleg egyáltalán nem fizetik meg.

A kormány a 2000. évre ígért reálkereset-növekedéssel adós maradt, a reálbérek csökkentek. A kormány programjában vállalt felzárkóztatásnak 2000-ben semmi jele nem mutatkozik.

A Pedagógusok Szakszervezete azonnali tárgyalást akar. A teljes pedagógiai feladatrendszer haladéktalan áttekintését kívánja. A pedagógusmunka valódi megfizetését követeli. Tényleges bérfelzárkóztatást, álmegoldások nélkül!

Budapest, 2000. június 5.

Pedagógusok Szakszervezete
Országos Vezetősége

HATÁROZAT az Eötvös József-emlékplakett létesítésére és adományozására

A Pedagógusok Szakszervezete mintegy tíz esztendeje hozta létre az *Eötvös József-emlékérmet*, azzal a céllal, hogy elismerésben részesítse az oktató-nevelőmunkában, illetőleg a mozgalomban kiemelkedően dolgozó tagjait. Ám mind határozottabban jelentkezett az igény, hogy legyen olyan elismerési forma is, amellyel szakszervezetünk minden évben, különféle kínálkozó alkalmakkor, az emlékéremnél nagyobb méretű kitüntetéssel tiszteljen meg példamutatóan tevékenykedő testületeket, közösségeket. Ennek a szándéknak jegyében döntött az országos vezetőség az *Eötvös József-emlékplakett* létesítéséről, amelyből évente maximum tíz adható.

Az új kitüntetés adományozásának két nagy területe van.

1. Iskolafenntartó önkormányzatok (évenként három), amelyek lehetőségeikhez mérten a legtöbbet tették a területükön működő nevelési-oktatási intézményeikért. A felterjesztés és az emlékplakett odaítélésének szempontjairól lapunk februári számában írtunk. Első ízben most, a pedagógusnaphoz, illetőleg a tanév befejezéséhez kötődve a bírálóbizottság a javasoltak közül *Röszke* község, *Solymár* nagyközség és *Budapest XIII. kerületének* önkormányzatát érdemesítette a kitüntetésre. (A döntés tömör indoklását e számunk 12. oldalán közöljük.)

2. PSZ-szervezetek, testületek, nevelési-oktatási intézmények, pedagóguskórusok, egyesületek. Évente 5-7 kitüntetés adható pedagógusnapi ünnepségen, a közoktatás napjához kapcsolódva, vagy jubileumi évforduló keretében.

2.1. A felterjesztés és az odaítélés szempontjai:

- PSZ-szervezet, testület esetében a szakszervezeti feladatok (érdekképviselés, tagszervezés, utánpótlás-nevelés, képzés stb.) eredményes ellátása, amennyiben az érdekeltségi területen a szervezettség eléri vagy meghaladja a 60%-ot;

- nevelési-oktatási intézményeknek jubileumi évfordulók, egyéb jelentős ünnepség alkalmából, ha az intézményben eredményesen dolgozó PSZ-alapszervezet működik, amelynek kellő befolyása van az intézmény kollektívájára, s a szervezettség eléri vagy meghaladja a 60%-ot;

- kórusok, egyesületek, más szervezetek a PSZ sikeres tevékenységéhez való hozzájárulás, tartósan eredményes együttműködés esetében kaphatják meg az emlékplakettet.

2.2. A javaslatokat a PSZ titkárságából és a PSZ OV 3 tagjából álló bizottság bírálja el.

A kitüntetések átadására az érintett kollektíva előtt kerül sor a helyi ünnepség keretében. (Első alkalommal a magyar közoktatás napjához – november 22-hez – kapcsolódva.)

2.3. Javaslattevők lehetnek PSZ-szervezet esetén a közvetlen felsőbb szerv, mások esetében PSZ-tisztségviselők, testületek. A javaslatokat formanyomtatványon, **minden év április 20-ig** (pedagógusnapi átadásra), illetve **szeptember 20-ig** (a közoktatás napjára) lehet felterjesztetni a PSZ Országos Irodájához.

A javaslatételhez szükséges nyomtatványokat a PSZ területi (megyei, fővárosi, megyei jogú városi) szervezeteinél és a PSZ Országos Irodájánál lehet igényelni.

A MI ÜNNEPÜNK ELLENTMONDÁSAI

Hosszú évek, talán évtizedek óta nem volt olyan színvonalas, nagy nyilvánosság előtt zajló országos pedagógusnap ünnepség, mint június 4-én a pesti Vigadóban. A Duna TV jóvoltából országvilág egyenesadásban követhette nyomon az *Eötvös-* és *Tessdik*-díjak átadását, nagyszerű pedagógusok életművének bemutatását, méltó elismerését; az esemény rangját emelő kórus- és zeneműveket. Az oktatási miniszter ünnepi köszöntőjében szép és fontos gondolatok sorakoztak az oktatásról, a „jövő meghódításának eszközéről”. Olyan hosszú távon ható oktatáspolitikáról, amely töretlenül átvél kormányzati ciklusokon. Arról, hogy a mi munkánkban nem a rendeletek és az utasítások hatnak, hanem a személyiségek, az emberformáló pedagógusok; hogy csak azok az oktatáspolitikai elképzelések lehetnek sikeresek, amelyeket a pedagógusok is elfogadják, akarnak.

Az ünnepségen részt vevő mintegy 500 meghívott vendég – óvodapedagógusok, tanítók, tanárok, főiskolai, egyetemi oktatók – érdeklődéssel forgathatták a *Minőség az oktatásban, esély mindenkinnek* címmel erre az alkalomra kiadott füzetet is. „Magyarország csak akkor lehet sikeres ország, akkor lehet az Európai Unióhoz történő csatlakozása valódi felzárkózás, és nem csupán formális lépés, ha jelen van a gazdaságban a versenyképes, magasan képzett, korszerű ismeretekkel rendelkező és a további tanulásra is képes munkaerő. Hogy ez így van-e, így lesz-e, döntően az oktatáson múlik.” Ezt olvashattuk a kiadványban.

Mind-mind érvényes megállapítás, bölcs gondolat. Mégis a pozitív benyomások mellett lépten-nyomon előtűntek az ünneprontó érzések is, amelyek nemcsak a tikkasztó forráság miatt izzasztották az embereket. *Pokorni Zoltán* oktatási miniszter néhány nappal az ünnep előtt egy szombathelyi pedagógus fórumon jelentette be a következőket: a pedagógusok fizetésének kellő emelését ugyan nem sikerült megoldani az elmúlt két évben, de jövőre érzékelhető lesz a változás; 2001 januárjától 7,5-8% százalékos fizetésemelésre számíthatnak a tanárok, szeptembertől pedig – tízsza-
lamos óraszámemelés mellett – további 20 százalékos bérfejlesztésre.

Ez az előrejelzés sokak megdöbbenését és bizalmatlanságát váltotta ki; véleményüket a PSZ állásfoglalása (lásd az előző oldalon) összefoglaló jelleggel jól tükrözi.

Miért bizalmatlanok és nyugtalanok a magyar pedagógusok? Mindenekelőtt évtizedes tapasztalat alapján. A rendszerváltozás óta mindegyik kormány meghirdette a közoktatás fejlesztését

szolgáló magasztos célkitűzéseket. Ám amikor kellett volna, egyik sem volt hajlandó megteremteni a szükséges feltételeket. Az sem mellékes, hogy a deklarált oktatáspolitikai programok nem „érintették” meg a pedagógusok jelentős tömegeit, s ráadásul ezek egy-egy kormányzati ciklussal kimúltak. Mire elkezdődött volna valami, akkorra új célokat, más irányokat fogalmaztak meg. Mindezt tetézte az iskolafenntartás, oktatásfinanszírozás esetlegessége, minden más érdeknek való alárendeltsége.

A szükséges feltételek sorában a bérek, keresetek elmúlt évtizedbeli alakulása (lásd az alábbi ábrát) is indokoltan bizalmatlanná és fásulttá tette a pedagógusokat. A PSZ természetesen, de beszéde alapján a miniszter is a közoktatás-fejlesztés egyik legfontosabb feltételének tekinti a pedagógus személyiségét, az oktató-nevelő munka emberi feltételeit. Azt, hogy a pedagógusnak milyen az élet- és munkakörülményei, hogyan képes nap nap után megújulni, folyamatosan, a fejlődéssel lépést tartva új ismereteket szerezni. Ezek a lehetőségek ma az elégséges szintet sem érik el.

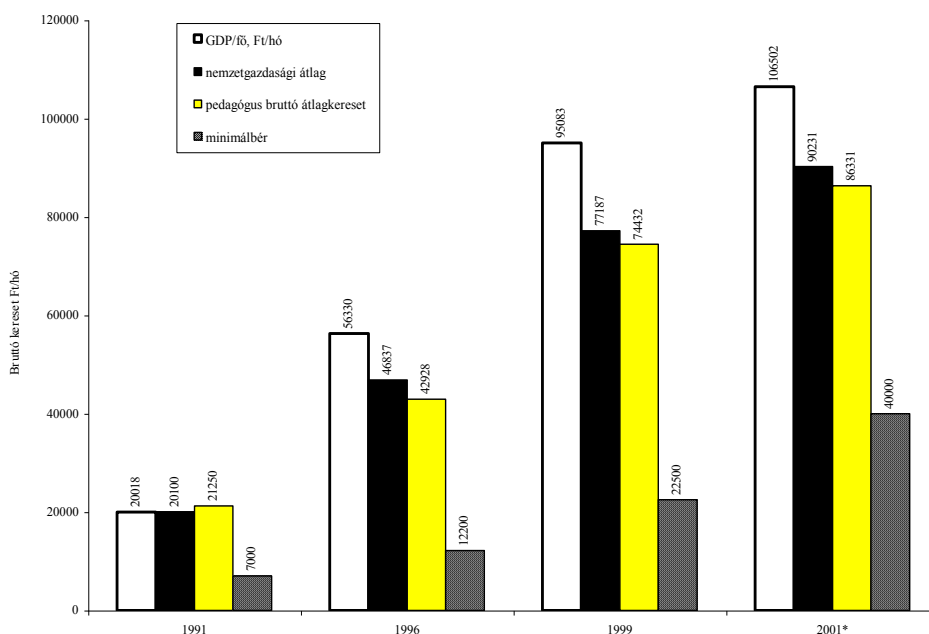
A számok reálisan bemutatják helyzetünket. Amikor a középiskolai tanár bérének vásárlóértéke az 1999-ben csupán háromnegyed része az 1990. évinek. Amikor a pályakezdő pedagógusnak azt kell mondanunk, hogy induló fizetése alig lesz több a minimálbérnél, s kevesebb lesz, mint amikor diákként egy éttermilánc alkalmazottjaként dolgozott. Amikor a pedagógus-bérenövekedést a kiváló pedagógusok minőségi pótlékának visszavonásából finanszírozzák (1999. szeptember). Amikor a közoktatás átalakulása, fejlesztése miatt a legnagyobb szükség lenne a posztgraduális képzésre, 30%-kal csökkentik a továbbképzésre fordítható forrásokat. Amikor reálbér-emelkedést ígérnek, és gazdasági csodáról, a GDP-szárnyalásról hallunk, csökken a reálkeresetünk. (Idén az első negyedévben 8,3%-os keresetnövekedés mellett az infláció 9,8% volt, s az szja-terhelési többlet is 1% körül van, tehát nettó keresetünk reálértékben legalább 2,5%-kal csökkent, miközben a GDP-növekedés 6% fölött alakul.)

Az alábbi adatok, oszlopok azt is bemutatják, hogy a pedagógusok keresete hogyan süllyedt a nemzetgazdasági átlag alá, s egyre nagyobb mértékben maradt el az egy főre jutó bruttó hazai termék (GDP) értékétől is. A 2001. évre becsült adatok pedig azt jelzik, hogy felzárkóztató lépés nélkül a pedagógusok, az oktatási ágazat béreinek leszakadása folytatódik.

Ilyen körülmények között nem tudom elítélni, nem merem kritizálni sok-sok kollégámat, aki megtartva kötelező óráit rohan a másik munkahelyére, vagy ügynököl, plakátot ragaszt, zöldséget-gyümölcsöt árul, bármit vállal azért, hogy tisztességesen megéljen. Részvétellel látom az arcukra kiülő fáradtságot, tudva tudván, hogy ezt nemcsak a tanév vége, a 185 napos szorgalmi idő okozza. A vigadóbeli szép ünnepség után, a Vörösmarty tér könyvsátrai között sétálva pedig lesújtva nézem pedagógustársaimat, hogyan válik élénk érdeklődésük csalódássá a könyvek ára láttán. Hiszen ezek jórésze – a pedagógusok havi nettó keresetének 10-15 százaléka lévén – megfizethetetlen számukra. Pedig a „betű” nem csupán szórakoztatásukat szolgálja, hanem elsősorban a hivatásukat.

Arok Antal

Pedagóguskeresetek alakulása

* Várható értékek 2001. január 1-jén.
Pedagógusoknál a felzárkóztató lépés nélkül.

Forrás: KSH,
PSZ

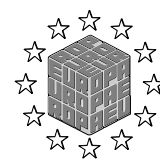
IRÁNY AZ EURÓPAI UNIÓ

Az európai dimenzió pedagógiai megközelítései

„Nincs jobb kombináció, mint a brit találékonyság, a francia szellemesség, a szláv zene, az olasz konyha, a német tökély, a spanyol realizmus, a holland serényesség, a skandináv őszinteség.”

(Richard Hill)

PSZ

A MEGOLDÁS

"A tanulmány megjelentetése a Külügyminisztérium támogatásával történt."

Az európai dimenzió fogalma

Az európai integráció folyamatában az 1980-as évektől kezdődően - a korábbi gazdasági döntések után - a tagországok oktatásügyével kapcsolatos kérdések növekvő száma figyelhető meg; különös tekintettel a munkaerőpiacra történő felkészítés kihívására, az egyes tagországok szakképzésére, valamint a tanárképzés minősítési feltételrendszerére. Azok az egyezmények, állásfoglalások, ajánlások és határozatok, amelyek a gazdasági integráció mellett a „kulturális különbségek egységét” hangsúlyozzák, a két terület (gazdaság és kultúra) összeillesztésére kiemelten használják az európai dimenzió fogalmát. (Szabó, 1996.) Az utóbbi évtizedben ennek használata növekvő mértékben jelent meg az oktatásban is. Túlás nélkül állítható, hogy az oktatás európai dimenziója a tanítási-tanulási folyamat tervezésének és gyakorlatának egyre fontosabb tényezője. A rendelkezésre álló források segítségével e fogalomkör három területen érdemes megvizsgálni.

1. Európai dimenzió mint kulturális örökség

Az európai dimenzió kulturális vetületeinek a vizsgálatokor nem tekinthetünk el attól az elsődleges (gyakran általános) képtől, amely az egyes népekről bennünk él. David Hume szerint „az értelmes ember elfogadja, hogy minden nemzetnek sajátos szokásai vannak, és hogy bizonyos tulajdonságokkal gyakrabban találkozik egy adott népen belül, mint annak szomszédainál”. Ezt a felszínen mutatkozó sokszínűséget, amely egyébként személyes kapcsolatokon és tapasztalatokon alapszik, számos történet formájában megörökítették, ezáltal a kultúra és az oktatás szerves részévé tették. Ennek egyik gyöngyszeme az a történet, amelyben egy hajóskapitány megpróbálja rábeszélteni az utasokat arra, hogy hagyják el a süllyedő hajót. Mivel nincsen mentőcsónak, ezért az egyetlen menekülési út a vízbeugrás. A kapitánynak rá kell vennie a hajón tartózkodó különböző népeket, hogy ugorjanak be a vízbe. Ennek érdekében felhasználja azokat a felszínes ismereteket, amelyek az egyes népek jelleméről a rendelkezésre állnak. „Azt mondtam az angoloknak, hogy nem lenne sportszerű, ha nem ugranának, a franciáknak, hogy elegáns lenne, ha ugranának, a németeknek, hogy parancs... az olaszoknak pedig, hogy szigorúan tilos vízbe ugrani.” (Hill, 1999.)

Természetesen az európai dimenzió fogalma ennél komolyabb tartalommal bír. Az Európai Tanács és a Miniszterek Tanácsa ülésén részt vevő oktatási miniszterek egy 1988-ban született határozatban fogalmazták meg azokat az alapelképzeléseket, célkitűzéseket és összehangolt tevékenységeket, amelyek a következő évtizedben mintegy vezérfonalként az európai dimenzió fogalmának az oktatásban történő elterjesztését szolgálják. A dokumentum célkitűzéseinek első pontja szorosan kapcsolódik az európai dimenzió fogalmának kulturális rétegéhez, amely szerint „meg kell erősíteni a fiatalokban az európai identitás érzését, egyértelművé kell tenniük számukra az európai civilizációnak, valamint azoknak az alapoknak az értékét, amelyekre Európa népei ma a fejlődésüket kívánják építeni, azaz elsősorban a demokrácia elveinek a megőrzése, a társadalmi igazságosság és az emberi jogok tiszteletben tartása”. Dominique Barthélémy, az EU oktatási szakértője legújabb tanulmányában kísérletet tett az európai dimenzió fogalmának elemzésére. Megállapításai első-

sorban azokra az alapelvekre épülnek, amelyeket egy évtizeddel korábban az Európai Tanács meghatározott. Másfelől az Európai Tanács egy 1996-os, az európai dimenzióval foglalkozó összegző jelentésének főbb elemeit is felhasználta. (Barthélémy, Ryba, Birzea, Leclercq, 1996.) Barthélémy szerint az európai dimenzió elsősorban az európai országok közös történelmi, földrajzi és kulturális értékeinek a halmaza. Más szóval az európai kulturális tartalmak és magatartásminták, valamint civilizációs értékek (demokrácia, emberi jogok, szabadság, tolerancia) bemutatása. Ezen túlmenően azonban megfogalmazta az európai dimenzióhoz azokat a jegyeit is, amelyek a tradicionális - kulturális jellemzőkön túllépve egy dinamikusan fejlődő koncepciót körvonalaztak. (Barthélémy, 1999.)

Tradicionális-kulturális örökség	Helyi, nemzeti, regionális, európai és globális szövedék	Jelenlegi és távlati kihívások és folyamatok
----------------------------------	--	--

1. táblázat. Az európai dimenzió fogalma

Egy folyamatosan változó, bővülő és erősödő fogalomgyűjtésről van szó, aminek egyre nagyobb hatása van az európai oktatási intézmények együttműködésére.

2. Európai dimenzió mint az oktatás tartalmi tényezője

Az európai dimenzió fogalmának tradicionális-kulturális vetületei szerves egységet alkotnak azokkal az elemekkel, amelyek elsősorban a jövő Európájának gazdasági, politikai és társadalmi kihívásaival foglalkoznak. Olyan, az oktatás tartalmára hatást gyakorló területekről van szó, amelyek az európai civilizációs értékek tudatosításán túl elsősorban azzal foglalkoznak, hogy hogyan kell a fiatalokat felkészíteni az életre egy demokratikus, multikulturális és soknyelvű, egyre összetettebben működő Európában. Melyek ezek a területek? Bizonyos tantárgyak idegen nyelven történő oktatása, a hagyományos tantárgyak keretében vagy több tantárgyon átívelő, az egyes tagországok történelméről, társadalmáról, gazdaságáról és kultúrájáról szóló ismeretek, tanterven kívüli tevékenységek. Olyan tudásról van szó, amelynek segítségével az európai fiatalok azt is megtanulhatják, hogy hogyan élhetnek együtt másokkal, hogyan gondolkodhatnak és cselekedhetnek felelősségteljesen, hogyan lehet a kibővült gazdasági és társadalmi teret hatékonyan kihasználni. Ebben az értelemben az európai dimenzió az oktatás tartalmában történő figyelembe vétele egyfajta politikai, társadalmi és gazdasági szükséglet. Az oktatás tartalmába koherensen beépülő európai dimenzió túllép Európa térbeli és időbeli jellegén. Előtérbe kerülnek azok az Európa-központú folyamatok, amelyek a tanulói viszonyulások és értékek rendszerén túl az attitűdökre, valamint a gondolkodásmódokra is hatással vannak. (Shennan, 1997.) Ennek megfelelően az európai dimenzió nem kiegészítő elemként van jelen az oktatás tartalmában, hanem a tananyag szerves részét képezi. A „tanítani Európáról” célkitűzést a „tanítani Európáért” filozófia egészíti ki. Az oktatás tartalmában egyre erőteljesebben jelentkező európai dimenzió olyan témák mentén valósul meg a tanítás és tanulás folyamatában, amelynek kiválasztásában szá-

mos szempont játszik szerepet. Ezek közül feltétlenül említést érdemel a tanulók számára való hasznosság, a már meglévő tantervi tartalmakhoz való illeszkedés, a minden európai polgárt érintő problémákhoz és folyamatokhoz történő igazodás, az Európa egészét hangsúlyozó, releváns adatok, statisztikák, térképek, diagramok és táblázatok bemutatása, az integráció és differenciálódás illusztrálása, valamint az európai dimenzió fejlesztésének helyi, regionális, nemzeti és globális aspektusainak a figyelembe vétele. Az oktatás tartalmában jelentkező európai dimenzió számos olyan tulajdonsággal rendelkezik, ami túlmutat az iskolai tudás követelményrendszerének ismeret- és megértésszintjén. A hangsúly egyre inkább az ismeretek hasznosíthatóságára és alkalmazására, azaz a mindennapi életre helyeződik át.

3. Európai dimenzió mint készségek és képességek halmaza

Az Európai Tanács 1989-es ajánlószorozata az európai dimenzió oktatásával kapcsolatban olyan ismeretek, készségek és képességek átadását szorgalmazza, amelyek az európai társadalmakat ért kihívásokkal szoros összhangban vannak. A kulturális és tartalmi elemeken túl az európai dimenzió fogalmának harmadik vetületét alkotják azok a készség- és képesség-halmazok, amelyek a mindennapi élethez és munkába álláshoz szükségesek,

alkalmassá teszik a fiatalokat arra, hogy az élethosszig tartó tanulás és képzés követelményének eleget tegyenek. Az alapvető képességeken túlmenően (írás, olvasás, számolás, tanulás) elsősorban a kommunikációval, az információ megtalálásával, szelekálásával és felhasználásával, az együttműködéssel és a problémamegoldással kapcsolatos készségekről és képességekről van szó. Az európai dimenzió készség- és képesség-halmazának jelentős területét alkotják az ún. élet- vagy társadalmi képességek, mint amilyenek az önismerettel, az önértékeléssel, az önbizalommal, a szociális és környezeti tudatossággal, a konfliktuskezeléssel, valamint az egészséggel kapcsolatos képességek.

Összefoglalva megállapítható, hogy az európai dimenzió dinamikusan fejlődő, összetett fogalom. Az európai hagyományokra épülő tradicionálisabb megfogalmazások kiegészültek azokkal a tartalmi és képességelemekkel, amelyek elsősorban Európa jövőjével, a várható kihívásokkal foglalkoznak. Másfelől az oktatás európai dimenziója a helyi, a nemzeti és a globális értékrend szövedéke. (Báthory, 1997.) A helyi, a nemzeti és az európai értékek, tartalmak, valamint képességek egységes, egyenértékű térbeli kiterjedéséről, dimenziójáról van szó. Az európai dimenzió fogalma ezt a sokszínűséget fedi le.

Az európai dimenzió megjelenési formái a tartalmi szabályozásban

Az európai dimenzió fogalmának összetettsége (tradicionális-kulturális, tartalmi és készség-, képességelemek) a tananyagfejlesztésben is kimutatható. A fogalom sokoldalú értelmezése lehetővé teszi azt, hogy a tanítási-tanulási folyamat tervezése is többre tehető legyen. Az európai tudatról szóló irányelvekben (Guidelines on European Awareness, 1983.) az Európai Tanács három alapvető javaslatot tett az iskolában elsajátított tananyagra vonatkozóan: egymásraépülés, koherencia, európaiság. Margaret Shennan tantervi szakértő 1991-ben a tartalom gyakorlati és tapasztalati jellegzetességeivel egészítette ki a fenti alapelveket. (Shennan, 1997.) Az Európai Tanács és a Miniszterek Tanácsa ülésén résztvevő oktatási miniszterek egy 1988-ban született határozatban fogalmazták meg azokat az alapelképzeléseket, célkitűzéseket és összehangolt tevékenységeket, amelyek a következő évtizedben mintegy vezérfonalként az európai dimenzió fogalmának az oktatásban történő elterjesztését szolgálják. A dokumentum világosan megfogalmazza az európai dimenzió és a tananyag kapcsolatát, amely szerint az iskolai programok „az európai dimenziót nyíltan belefoglalják az iskolai tanterveikbe minden erre alkalmas tantárgy esetében, mint például irodalom, nyelvek, történelem, földrajz, társadalomtudományok, gazdaság és művészetek”. A fenti alapelvek és célkitűzések alapján az európai dimenzió oktatásba való beépítésének, szűkebb értelemben a tananyagfejlesztés alábbi szintjeit érdemes megkülönböztetni.

1. Tantervi, tantárgyi (curriculáris) szint

A tantervi, tantárgyi (curriculáris) szint az Európáról szóló ismeretek átadását, az európai tudatossághoz kapcsolódó képességek fejlesztését jórészt a hagyományosnak mondható tantárgyi szerkezetet jelent. A jelenlegi európai tananyagon több tantárgy is osztozik (földrajz, történelem, modern idegen nyelvek, művészeti tantárgyak, bizonyos esetekben természettudományos tárgyak). Alapjában véve nincsen másról szó, mint Európa földrajzáról, történelméről, műveltségéről, valamint néhány közkezdelt európai nyelv (angol, francia, német, olasz, spanyol) tanításáról. Manapság azonban újabb és újabb műveltségterületek hasítanak ki egyre nagyobb szeletet a képzeletbeli Európa-tortából. Ebben a sorban említést érdemelnek a közgazdaságtannal, a környezetvédelemmel, a médiával, a társadalommal és a politikával részben vagy egészében foglalkozó tantárgyak. A tantervi, tantárgyi (curriculáris) szintű tananyagfejlesztés kétségtelen előnye az, hogy a hagyományos, tantárgyi szerkezetet használó oktatási rendszerek számára aránylag zökkenőmentes lehetőséget nyújt, másfelől a diákok Európáról megszerzett ismereteit bővítheti, tudásuk minőségét javíthatja. A hagyományos, tantárgyalapú

megközelítés jobban illeszkedik a tanárképzés szerkezetéhez, valamint speciális, az európai dimenzió tartalmával és módszertanával foglalkozó szakértők képzését is lehetővé teszi. (Shennan, 1997.) Hátránya, hogy az új műveltségterületekhez kapcsolódó tartalmakat nehéz anélkül beépíteni a már meglévő tantervi tartalomba, hogy ez ne eredményezné az ismeretek túlsúlyát, a képességfejlesztésre szánt idő csökkenését. Másfelől az Európáról megszerzett ismeretek a tantárgyak összehangoltságának hiánya miatt nem alkotnak összefüggő egységet, ezáltal szét-töredezetttségük törvényszerű.

2. Kereszttantervi, tantárgyközi (cross-curriculáris, interdiszciplináris) szint

A kereszttantervi, tantárgyközi (cross-curriculáris, interdiszciplináris) szint az Európáról tanult összefüggésekbe helyezését, a tanárok és a tanulók együttműködését tekinti a tantervfejlesztés legfontosabb céljának. Ezáltal biztosíthatja az időt az európai tudatossághoz kapcsolódó képességek fejlesztésére, megeremtheti az Európáról szóló ismeretek közötti folyamatos-ságot és koherenciát. A tantárgyak összekapcsolása többféle lehet: más és más tantárgyat tanító tanárok együttműködését szorgalmazó, kulcsfogalmak mentén haladó, központi témák köré építkező, hálós tantervfejlesztési technikákról van szó. (Vass, 2000.) Az Európai Tanács által 1991-ben kiadott oktatási dokumentum célul tűzte ki az európai dimenzió keretjellegű, általános megközelítésének tantervi kidolgozását a középfokú oktatás számára. A program további szándéka az volt, hogy kereszttantervi megközelítésben megerősítse az európai dimenzió fejlődését a középiskolában, ellentétben azzal a fejlődési iránnyal, amelyik egy új, különálló tantárgy tanításával képzeletbe ezt a folyamatot. A cél annak illusztrálása volt, hogy az alkalmas tanulási-tanítási anyagok mind a tantervben már meglévő tantárgyak, mind a kereszttantervi témák számára használhatóak legyenek. A szakértői csoport a legfontosabb témákat elsősorban a belgiumi Atlas de la Communauté alapján az alábbiakban határozta meg:

1. Európa a jelenben és a múltban
2. Társadalmi aspektusok
3. A gazdaság
4. Kereskedelem és infrastruktúra
5. Táj és környezet

A legfontosabb kereszttantervi témák az alábbi tantervi csomópontokra épülnek: környezet, politikai élet, migráció, kultúra, civilizáció. A fenti témák egyrészt tantárgyakra bontottan megtalálhatók a jelenleg is használatos tantervekben és tantárgyi programokban. Másrészt a legtöbb tartalmi elem beilleszthető a történelem, földrajz, társadalmi ismeretek, valamint a természettudo-

mányok, irodalom, nyelv, művészet és vallástudományok óráiba is. Az európai dimenzió keresztntantervi, tantárgyközi megközelítésének ez a hagyományos keretekhez jobban illeszkedő útja. Bonyolultabb tananyag-elrendezést és óratervi egyeztetést igényel az a keresztntantervi megoldás, amelyik az európai dimenziót kulcsfogalmak köré építi. Ilyen kulcsfogalmak lehetnek az alábbiak: egység, különbözőség, változás, folyamatosság, egymásrataltság, konfliktus, biztonság stb. (Shennan, 1997.) Ebben az esetben a tantárgyi keretek feloldódhatnak, a tartalmi összefüggéseket és kapcsolódási pontokat a fogalmak biztosítják.

2. Rejtett tantervi (extra-curriculáris) szint

Az európai dimenzió keresztntantervi, tantárgyközi megjelenítése számos nehézséggel jár (hagyományos tantárgyi struktúra, tanárképzés, taneszközök). Annak érdekében, hogy a tantárgyközpontú európai dimenzió hátrányait valamelyest csökkentsük, hasznos törekvésnek mutatkozik a rejtett tantervi (extra-curriculáris) tananyag-elrendezési technika. Valójában arról van szó, hogy az európai tudatosság tartalmi

megjelenítésében mutatkozó készség- és képességterületek fejlesztésére nagyobb idő áll rendelkezésre a kötelező tanítási időn kívül szervezett foglalkozások esetében. Ennek előnye, hogy kötetlenebb formában valósíthatja meg az európai dimenzió erősítését, hiszen jobban építhet a tanulói tapasztalatra és érdeklődésre. Rugalmasabb szervezeti és tartalmi formáinak megfelelően (Európa-klubok, Európa-napok, Európa-projektek) a tanulók motivációja eleve adott. A rejtett tantervi szint hátránya, hogy a kötelező tanítási időn túli munkát igényel, számos esetben nem köti le a teljes iskolai populációt.

Összefoglalva megállapítható, hogy az európai dimenzió tantervfejlesztése sokszínű, egymástól jól elkülöníthető szinteken valósul meg. Mindhárom szint a tanítási-tanulási folyamat hatékonysága és az európai tudatosság erősítése szempontjából hatékony tananyag-elrendezési technikát képvisel. Nincsen szó új tantárgy bevezetéséről. A gyakorlatban a tantárgyi, a keresztntantervi és a rejtett tantervi szint számos kombinációja valósul meg.

Az európai dimenzió módszertana

Az európai dimenzió fogalmának és tartalmi szabályozásban betöltött szerepének megismerése után érdemes megvizsgálni a tanítási-tanulási folyamat gyakorlati kérdéseit is. Nevezetesen az európai dimenzió módszertanáról van szó, arról a területről, ahol a legtöbb kézzelfogható elem már jelen van a hazai oktatásban. Éppen ezért szükségesnek látszik leszögezni, hogy azok a módszerek, amelyeket elemzünk, csak példák. Nem üdvöztető, villámgyors sikereket eredményező „csodafegyverek”, még csak nem is előírt, szigorúan végrehajtandó cselekvéssorozatok. Olyan technikákról, stratégiákról, a módszertani kultúrát növelő lehetőségekről van szó, amelyeket az európai dimenzióval foglalkozó tanulmányok említésre méltónak találtak. Alapvetően fontos megállapítani azt a tényt, hogy az európai dimenziót erősítő tanítási és tanítási technikák nem elsősorban a hagyományos ismeretközvetítő elveket helyezik az előtérbe. *Ráday Péter* szerint az EU-s ismeretek tanításának, a korábban elemzett készségek és képességek fejlesztésének folyamatában sokkal hatékonyabbnak tűnnek azok az egyéni és csoportos feladatmegoldásra épülő tanítási módszerek, amelyek során a fő szempont, hogy az eredmények elérése céljából a tanulók együttműködése – egymást segítve, kiegészítve a célok kitűzésében és megvalósításában –, kiterjed a feladatok és a felelősségi területek meghatározására és az elvégzett részfeladatok, valamint az egész folyamat ellenőrzésére is. Ennek megfelelően az európai dimenzió módszertanát két jól körülhatárolható pedagógiai paradigma határozza meg, nevezetesen a projektmódszer és a kooperatív tanulás.

A projektgondolkodás kialakulása és hatékony működése ma elsősorban a gazdaságban szereplők iránt támasztott fontos követelmény. A pedagógiában sokáig csak az alternatív iskolák kedvelt tevékenységi formája volt. Nem nehéz megjósolni, hogy hamarosan a közoktatási rendszer egészében nagyobb szerepet fog betölteni. Különösen igaz ez azokra az iskolákra (számuk egyre inkább növekszik), amelyek az európai dimenzió megerősítésében látják a megújulásuk egyik lehetséges formáját. Mi ennek az oka? Elsősorban az, hogy a projektmódszerre alapozott tanítási-tanulási folyamat a diákok aktív tevékenységformáinak és a tanár irányító, segítő szerepének egyensúlyára épül. A mód-

szer hasznossága elsősorban a problémaközpontú gondolkodás fejlesztésében, a cselekvésre épülő tevékenységformákban, az önálló információszerzésben és a kooperatív tanulási technikákban érhető tetten. A feldolgozott témák motiválják a tanulókat, együttműködésre ösztönzik őket, a felmerülő feladatok arányosan oszlanak meg, az európai dimenzió valóban komplex módon valósulhat meg. A pedagógiai folyamat tervezhetőbbé válik, ám ezzel párhuzamosan a megváltozott irányítási keretek számos váratlan, előre nem látható problémát is a felszínre hozhatnak. Éppen ezért a projektmódszerre épülő európai dimenziós programok az alábbi szervezési menetet igénylik:

1. *Előkészítés* (a korábbi ismeretek és tapasztalatok számbavétele)
 - a) A téma felvetése, a súlypontok kijelölése
 - b) A tevékenység céljának, a fontosabb tevékenységformáknak (pl. megfigyelés, adatgyűjtés, makettkészítés, kérdőívek összeállítás, poszterkészítés stb.), valamint az elvárt produktumnak a megfogalmazása
 - c) Az egyes szaktárgyakhoz kapcsolódó részművek meghatározása a tanárok és a projektben részt vevők szuverén döntése alapján
 2. *Tervezés*
 - a) A célok elérése érdekében az elvégzendők felosztása, időtervezés
 - b) A kulcsesemények megtervezése
 3. *Kidolgozás*
 - a) A tervezet végrehajtása
 - b) Az eredmények bemutatására való előkészítés
 4. *Értékelés, véleményezés, visszacsatolás*
 5. *A további feladatok megtervezése, a tapasztalatok rögzítése*
- (Fountain, 1995., Lehoczky, 1997., Vass, 2000.)

A projektmódszer tervezésének a folyamatát érdemes megnézni a tanulói és tanári tevékenységek szempontjából is. Ennek oka egyrészt az, hogy a projekt mint módszer és mint gondolkodás is egy másfajta tanári kapcsolatot eredményez, másrészt a program sikere szempontjából már az első pillanattól kezdve érdemes a felelősségi és tevékenységi köröket megosztani és elkülöníteni.

Szakasz	Leírás	Diáktevékenység	Tanártevékenység
1.	Információs szakasz	Probléma állítása Tancélok leírása Kritériumok kitűzése	Projektfeladat kiadása
2.	Tervezés	A munkaterv megfogalmazása Időtartam tervezése Feladatmegosztás	Esetleg információszolgáltatás
3.	Előterjesztés	A munkaterv előterjesztése A munkaterv alkalmazása	Magyarázás Irányított kérdések felvetése
4.	Végrehajtás	A projekt végrehajtása	-
5.	Összegzés	A projekteredmények projektcélokra való kipróbálása A taneredmények tancélokra való kipróbálása Beszámoló készítés	A beszámoló elbírálása
6.	Elbírálás	Az eredmények beszámolója Az eredmények elbírálása	Az eredmények elbírálása

2. táblázat. A projektmódszer tervezése (Lükő, 1996.)

A projektmódszer egyik nagy előnye, hogy a tanórai és tanórán kívüli tevékenységek, a tradicionális szakaszok (előkészítés, felletetés, tárgyalás, összefoglalás, begyakorlás, a házi feladat feladása) megtehetők étellel (kirándulások, kísérletek, megfigyelések, mérések, viták, vizsgálatok), ami az európai dimenzió megjelenését is élményszerűvé teszi. (Hortobágyi, 1991.)

A kooperatív tanulás elmélete a már jól ismert csoportmunkára épülő oktatási folyamatot helyezte új megvilágításba. Központi eleme az ún. ötletbörze-technika, ami a szabadon csapongó ötletek összegyűjtését jelenti. Kiválóan alkalmas az ún. előzetes tudás felmérésére, a problémák több szempontú megközelítésére. Az európai dimenziót hangsúlyozó tantervek és tantárgyi programok nagyobb együttműködést kívánnak meg tanártól, tanulóktól egyaránt. A csoportos foglalkozások a társas kapcsolatokra is nagy hatással vannak, hiszen a tanulók elsősorban egymástól tanulnak. Megtanulják meghallgatni a másikat, mérlegelni a javaslatokat és dönteni adott szituációkban. Az együttműködés során a tanulókat elsősorban a céltudatosság, a kitartás, a gondosság és az önkontroll jellemzi, ami a projekt-folyamat szakaszainak elengedhetetlen feltétele. Létrehozhatunk azonos feladatrendszerű csoportokat, amikor minden tanuló ugyanazt a témát járja körül. Más esetben a csoportok a téma más és más részeivel foglalkoznak. Az együttműködésre épülő, az európai dimenziót előtérbe helyező projektek megszervezésére az alábbi lépéssor végrehajtása tűnik célszerűnek:

1. A motiváció biztosítása, az aktivizáló módszerek végiggondolása
2. Az európai dimenziót érintő problémafelvető, komplex célkitűzés
3. Vitaindító, rövid megbeszélés, az európai orientációs irányok megadása
4. A feladatmegoldás és a felelősségmegosztás lépéseinek a körvonalazása
5. Utalás az európai dimenzió összetettségére, a folyamatos együttműködés szükségességére
6. Önálló, páros, esetleg kiscsoportos cselekvési és megoldási tervek kidolgozása
7. A téma több szempontú megközelítése
8. A csoportok egymás közötti ellenőrzése, értékelése
9. Az együttműködés tanári értékelése

A projektmódszer és a kooperatív tanulás legfőbb jellegzetességeinek az elemzése után érdemes felsorolni azokat a tanítási-tanulási módszereket és munkaformákat, amelyek egyrészt átszövik az európai dimenzió fogalomkörét és tartalmi oldalát, másrészt mindkét oktatási paradigmában jelen vannak.

1. Vita, önálló ítéletalkotás módszere

Legfőbb jellemzője az, hogy a tanulói tapasztalatokra épülve lehetővé teszi a saját vélemény kifejtését. Ehhez olyan EU-s témát érdemes választani, amelyben a vélemények ütközhetnek (legalább 3-4 eltérő, markáns álláspont). Például Magyarország csatlakozása, a várható előnyök, hátrányok, vagy a pénzügyi források felhasználása, a lehetséges gazdasági prioritások megfogalmazása mind, mind alkalmas téma lehet. A tanulók előzetesen felkészülnek a vitára, a vitát vezető személy sem feltétlenül a tanár. Célszerű a termet átrendezni, valamint a vitában esetleg visszahúzódnak tanulók számára (valamint magunk számára is) megfigyelési szempontokat adni. Ezek vonatkozhatnak a vita lefolyására, a részt vevők kezdeményezőkészségére éppúgy, mint az egymáshoz való viszonyra, a véleménye ütközésére és az érvelési technikákra.

2. A megosztott osztály, „megpörgetett” információ módszere

Az információ átadásának és a kooperatív oktatás módszerének az együttes alkalmazásáról van szó. Az egymástól eltérő vélemények ütköztetésén alapul, amihez olyan EU-s témát érdemes választani, ami lehetővé teszi a több szempontú elemzést. Ehhez a legmegfelelőbb olyan újságcikket keresni, ami legalább három fél nézőpontjából elemzi a folyamatokat. Ilyen téma lehet például a magyar kisebbségek helyzete a hazai csatlakozás után (hazai, kisebbségi és EU-s álláspontok). Valójában az információ „megpörgetéséről” van szó, amelynek során öt-hat 4-5 fős csoportot szerve-

zünk. Mindegyik csoportnak egy-egy szeletét adjuk a különböző véleményeknek, lehetőleg hasonló témakörökről beszélgetnek, elemzik a képeket és értékelik az adott álláspontot. Majd ezek után összekeverjük a csoportok tagjait, egymás mellé kerülnek az információdarabok, ezáltal megtörténik a résztudások átadása és kiegészítése. A csoport minden tagja tud valamit, amit a többiek nem. Ezáltal az egyébként félénk tanulók is kellő szerepet kapnak, hiszen mindenki fontos az adott információ miatt. Ez egyfajta információs kirakójáték, amelyben a csoporttagok megbeszélik az egymástól eltérő álláspontokat, átadják egymásnak a hiányzó információt és összegzik a teljes folyamatot. Célszerű, ha a tanár beül az egyik csoportba, majd a „megpörgetett” és összeállt információ után egy rövid plenáris vita keretén belül elemzi az egymástól eltérő véleményeket. A hangsúly nem a minden áron kialakított konszenzusra van, nem is azon, hogy eldöntsük, melyik álláspont képviselőjének van igaza. A módszer egyik legnagyobb erőnye az, hogy bemutatja azt, hogy egy-egy probléma megoldásának több útja lehetséges.

3. Képviselési vagy reprezentatív demokrácia módszere

Az előző módszer továbbfejlesztett változata, a csoport tagjainak a megfigyelésén alapuló szimulációs tevékenység. Két-három csoport az eltérő érdekek és vélemények alapján megvitátja az adott problémát. Majd választanak három-három képviselőt, aki a csoport-döntéseket és a vitában elhangzottakat a lehető leghatékonyabban képviseli. Végül egy plenáris képviselőtestületi ülés keretén belül az összesen 9 képviselő megvitátja az adott problémát. Közben a csoportok tagjai néhány megfigyelési szempont alapján értékelik a vitátkozó felek teljesítményét, a vita szereplőit. Megnézhetik, hogy kik azok, akik kompromisszumra hajlamosabbak, kik azok, akik könnyen feladják a csoport kialakított véleményét, kik azok, akik nem engednek az álláspontjukból. A megfigyelési feladat előnye, hogy nem pusztán 9 tanuló szimulációs tevékenységére szűkül le az óra második fele, hanem az osztály minden tagja feladatot kap. A módszer hátránya az, hogy rendkívül időigényes és nagy szervezőmunkát igényel. Ám segítségével kitűnően lehet szimulálni azokat a döntési folyamatokat, amelyek az európai szervezetekben lejátszódnak.

4. A szövegfeldolgozás módszere

EU-s források, dokumentumok nagy számban állnak magyar nyelven is a tanárok és a tanulók rendelkezésére. Ezeket a forrásokat többféle módon lehet feldolgozni. Az önálló értelmezés mellett olyan feladatsorról van szó, ami irányító és gondolkodtató kérdésekre vagy feladatokra épül. Majd ezt követően a tanulói visszajelzések alapján lehetőség nyílik összeszedni azokat a problémákat, fogalmakat és összefüggéseket, amelyek a szövegek elemzése közben előfordultak. A szövegfeldolgozás harmadik szakaszát azok a kérdések és feladatok alkotják, amelyek már figyelembe veszik a fenti elemeket. Végezetül érdemes egy rendszerező magyarázattal finomítani az adott értelmezéseket, az esetleges naiv képzeteket.

5. A problémamegoldás módszere

A szövegfeldolgozás módszerének továbbfejlesztett, nehezített változata. Éppen ezért nem célszerű az új témakört bevezető órán alkalmazni, hiszen számos ismeretet és képességet igényel. Kezdetre az előző módszer második szakasza, nevezetesen az összefüggések felismerése, értékelése és összehasonlítása. A módszer során elsősorban azok a gondolkodási képességek fejlődnek, amelyek az elemzési, bizonyítási és cáfolási tanulói tevékenységek során jelennek meg.

6. A definíció módszere

A korábban említett módszerek elsősorban problémákra, a megoldások alternatívására épültek. Ez a folyamat lehetetlen definíció nélkül. Olyan fogalomértelmezési technikáról van szó, amelynek során lehetővé válik azoknak a kognitív struktúráknak a kialakítása, ami szükséges a helyes értelmezés képességének fejlesztéséhez. A módszer hátránya a fogalmak értelmezés és az összefüggések elemzése helyett a céltalan magoltatás tevékenységének az erőltetése. Célszerű a definíció módszerét közös beszélgetéssel, tanulói beszámolóval és kiselőadással kombinálni.

A lehetséges eredmények

A kooperatív tanulásra és a projektmódszerre épülő tanítási-tanulási technikáknak a lehetséges eredményei az alábbiak lehetnek:

1. A frontális munkában szétszórtan megjelenő felelősségvállalás személyes és csoportos szintre tevődik át, ami egyértelműen hatékonyabbá teszi a teljes tanulási-tanítási folyamatot. A közös sikerhez mindenki hozzátesz valamit, érvényesülhet az ún. D'Artagnan-effektus, azaz „egy mindenkiért, mindenki egyért”. A személyes és csoportos döntések tervezése, nyomon követése és értékelése megbízhatóbbá válik.

2. Az európai dimenzió megjelenési formái közül előtérbe kerülnek azok a tantárgyközi elemek, amelyek elősegítik a komplex, összefüggésekben történő gondolkodás fejlődését, a több szempontú látásmód kialakulását.

3. Különösen a vitára, a szimulációra és a demokratikus döntéshozatalra épülő módszerek kitűnően alkalmasak a kommunikációs képességek hatékony fejlesztésére és gyakorlására.

4. Az együttműködési képességet fejlesztő módszerek esetében lehetővé válik a demokratikus attitűdök kialakítása, a felelősségvállalás tevékenységekben megnyilvánuló megjelenítése, az egyéni és csoportos részvétel.

Végezetül érdemes felsorolni néhány konkrét tanulói tevékenységet, ami alapja lehet egyrészt a fenti (kissé hipotetikus) előnyök gyakorlatban történő megvalósulásának, másrészt lehetőséget nyújt a projektek tervezéséhez.

1. Az euró bevezetésével valutaszámítási feladatok, amelyek során lehetővé válik az európai gazdasági és tőzsdei folyamatok elemzésére is.

2. A legfontosabb politikai és gazdasági folyóiratban megjelenő karikatúrák elemzése.

3. Az európai döntési folyamatokat szimuláló szerepjátékok, választási hadjáratok, ezzel párhuzamosan az európai dimenziót előtérbe helyező választási plakát, reklámfilm készítése, sajtókonferencia megszervezése és szimulálása.

4. Egy-egy európai érdeklődésre számot tartó téma különböző napi- és hetilapokban történő bemutatásának az összehasonlítása.

5. Tanulmányi kirándulás hazai és külföldi tájakon (lehetőségekhez mérten), filmvetítés, útikalauz.

6. Egyéni és csoportos kutatás alapján összeállított naplók, dossziék összeállítása és bemutatása.

(Ruud Veldhuis, a hollandiai társadalomismeret-oktatási központ igazgatójának az ötletei alapján)

A DHV Magyarország Kft. 1999-ben négy városban (Pécs, Szeged, Miskolc, Budapest) szervezett elsősorban középiskolai

tanárok számára olyan háromnapos továbbképzéseket, amelyeken az európai dimenzió fent elemzett pedagógiai megközelítései (fogalom, tartalom, módszerek) is jelentős szerepet játszottak. A mintegy 200 fő részvételével lezajlott tréningek lehetőséget nyújtottak arra, hogy a tanárok a gyakorlatok során megtapasztalják a kooperativitás és a projektgondolkodás módszertanát. Számos programot készítettek, amelyek középpontjába az európai dimenzió került. Pl.:

1. Ruhatárunk régen és ma
2. Az erdő
3. Hagyományok együttélése
4. A vasút

Összegezve megállapítható, hogy a kooperatív tanulást és a projektmódszert hangsúlyozó tanulási-tanítási módszerek jól körülhatárolják az európai dimenzió jelentését, tartalmát és tantervi megjelenítését egyaránt. Lehetővé teszik egy valódi, a gyakorlat számára hasznosítható követelményrendszer és tevékenységterv kidolgozását. Olyan programcsomagról van szó, ami a tantárgyi programokon túl, módszertani javaslatokat és konkrét projektötleteket ad azok számára, akik úgy gondolják, hogy az európai dimenzióra épülő tanítási stratégiákat a gyakorlatban is kipróbálják. Remélhető, hogy a felsorolt módszertani ötletbörze lehetővé teszi, hogy a pedagógiai programokban és helyi tantervekben tudatosabban jelenjen meg az európai dimenzió. Nincs szó új ház felépítéséről, sem paradigmaváltásról. A már meglévő alapokra egy módszertanilag a tanulói tapasztalatokra és érdeklődésre épülő, a tanítás során jól használható, az európai gazdasági és politikai kihívásokra választ adó programok kidolgozása, kipróbálása, bevezetése és értékelése szükséges. Így az európai dimenzióra épülő projektek szerepet vállalhatnak a már meglévő kooperatív tanulási technikák közös szintre hozásában, a jogait ismerő és érvényesítő állampolgár képzésében és egy európai szemléletmód kialakításában. (Vass, 1997.) A lehetőségek és az elméleti keretek adottak. A többi rajtunk múlik. Diderot szerint „három fontos eszköz van a kezünkben: a természet megfigyelése, az elmélkedés és a kísérlet. A megfigyelés egybegyűjti a tényeket, az elmélkedés kombinálja őket, a kísérlet pedig ellenőrzi a kombinációk eredményeit. A természet megfigyelésében állhatatosságra, az elmélkedésben mélységre, a kísérletezésnél pontosságra van szükség.” Az európai dimenzió hatékony megjelenítésében mindegyikre.

Végezetül ezúton szeretnék köszönetet mondani Ráday Péternek, az ELTE BTK Angol Tanszék tanárának, aki ötleteivel, szakmai javaslataival nagy segítséget nyújtott a tanulmány elkészítésében.

Vass Vilmos

tanár, egyetemi adjunktus

Felhasznált irodalom

1. Dominique Barthelemy: (1999) *Analysis of the Concept of European Dimension*. European Education, vol. 31, no. 1. Spring pp. 64-95.
2. Dominique Barthelemy-Raymond Ryba-Cesar Biryea-Jean-Michel Leclercq (1997): *European Dimension: Summary Report*. Council of Europe
3. Báthory Zoltán (1998): *A közoktatás európai dimenziói*. Új Pedagógiai Szemle XLVIII.évf. 7-8.sz. 169-173.p.
4. *European Dimension Across the Curriculum*. Scottish Consultative Council on the Curriculum, 1993.
5. *The European Content of the School History Curriculum*. Council for Cultural Cooperation, Strasbourg, 1995.
6. Susan, Fountain (1995): *Education for development. A teacher's resource for global learning*. (Hodder and Stoughton, London).
7. Hortobágyi Katalin (1991): *Projekt Kézikönyv*. Iskolafejlesztési Alapítvány. OKI, Budapest.
8. Lehoczky János (1997): *Hasznoskönyv*. Környezet-gazdálkodási Intézet.
9. Lükő István (1996): *Bevezetés a környezeti nevelés pedagógiai és társadalmi kérdéseibe*. Edutech Kiadó, Sopron.
10. Richard Hill: *Mi, európaiak*. Geomédia szakkönyvek Budapest, 1999

11. A secondary education for Europe. Final Conference. What secondary education for a changing Europe?-Trends, challenges and prospects. European Dimension: Summary Report, 1996
12. Margaret Shennan (1998): *Európa a tantervben, avagy miért tanítsunk Európáról*. Új Pedagógiai Szemle XLVIII.évf. 10.sz. 115-128.p.
13. Szabó László Tamás (1996): *Európai dimenziók a tanárképzésben*. Educatio. 5.évf. 4.sz. 596-603.p.
14. *A Tanács és a Tanács ülésén résztvevő oktatási miniszterek 1998. május 24-i állásfoglalása az oktatás európai dimenzióiról*. Az Európai Községek Hivatalos Lapja. C 177.sz. 1-9.p.
15. Vass Vilmos: *Az európai dimenzió megjelenési formái a tartalmi szabályozásban*. (megj. előtt.)
16. Vass Vilmos (1997): *Egy európai oktatási program a demokratikus állampolgárért*. Új Pedagógiai Szemle XLVII.évf. 6.sz. 84-92.p.
17. Vass Vilmos (2000): *A tantárgyköziség pedagógiai megközelítései*. Mestersége tanár sorozat. Önkonet Kiadó, Budapest.
18. *White Paper. Teaching and Learning. Towards the Learning Society (Tanítani és tanulni című Fehér Könyve*. Munkaügyi Minisztérium, 1996.)

"A tanulmány megjelentetése a Külügyminisztérium támogatásával történt.

A 2000. évi pedagógusnap alkalmából Eötvös József- emlékérmeket kaptak

Érdemes munkájuk elismeréséül országsszerte ismét számosan vehették át a szakszervezetünk alapította Eötvös József- emlékérmeket. Ennek a kitüntetésnek létrehozása érdekképviselői munkánk lényegéből következett: a mozgalom eszközeivel élve reflektorfénybe állítjuk időről időre azokat, akik mindannyiunk képviselőjében példamutatóan tanúsítják, hogy szívügyük az oktatás- nevelés, az emberiség és népünk jelenének és jövőjének szüntelen formálása.

Alább nevek következnek, iskolai adatokkal. Megannyi egyéni sors, de valamennyit közösség avatja a vállalt hivatás odaadó szolgálatáért. Íme a lapzártánkig szerkesztőségünkbe eljuttatott névsor!

Május 29-én, a szakszervezet központi ünnepségén...

ARANY FOKOZAT: Arató Sándorné (Gyula) óvónő, intézményi és városi titkár, országos küldött; Árok Antal (Budapest) tanár, szervezetpolitikai titkár; Boda Sándor (Keszthely) tanár, SZB-titkár, városi IB-tag; Faragó József (Heves) igazgató, az Országos Vezetői Tagozat, a Heves Megyei Bizottság tagja, a Heves Körzeti Bizottság titkára, országos küldött; Farkas Jenőné (Győr) nyugd., intézményi titkár és főbizalmi, regionális nyugd. tagozat vezetője, országos küldött; Kalotay Gábor (Budapest) tanár, XIV. ker. Bizottság titkára, országos küldött; Kosztú

Béla (Kisvárd) nyugd. igazgató, a Kisvárd Körzeti Bizottság titkárára, országos küldött; Vajda Béláné (Jászberény) nyugd. tanító, a városi bizottság tagja.

EZÜST FOKOZAT: Gerlec László (Barcs) tanár, alapsz. titkár, országos küldött; Gyeraj Mihály (Békéscsaba) oktatástechn.-pedagógiai asszisztens, a Technikai-adminisztratív Tagozat elnöke, országos küldött; Kacsics Kristóf (Szombathely) tanár, SZB-titkár, városi-körzeti titkár, városi KIÉT-szövívő, országos küldött; Káplár József (Szolnok) igazgató; Kovács Sándor-

né (Debrecen) nyugd. tanár, intézményi titkár; Major Árpádné (Zalaegerszeg) tanító, alapsz. titkár, városi IB-tag; Orosz Jánosné (Kisvárd) tanár, alapsz. titkár; Szécsényi Lászlóné (Zalaegerszeg) tanár, SZB-titkár, IB-tag; Trábert József (Mohács) tanár, igazgatóhelyettes, TT-titkár, ÉT-szövívő; Veres Istvánné (Kistelek) tanár, városi titkár.

BRONZ FOKOZAT: Beckné Sallay Anikó (Zalaegerszeg) tanár, SZB-titkár, IB-tag; Sándori Gyuláné (Zalaegerszeg) óvónő, SZB-titkár.

A PSZ Budapesti Szakoktatási Szervezetétől...

ARANY FOKOZAT: Kozma Éva tanár, ügyvivő, TT-elnök.

EZÜST FOKOZAT: Venczel Józsefné igazgatóhelyettes, SZVB-elnök.

BRONZ FOKOZAT: Némethyné dr. Fülep Katalin tanár, ügyvivő.

Bács-Kiskun megyében...

ARANY FOKOZAT: Csekő Gyuláné (Akasztó) tanár, alapsz. titkár; Horváth János (Kiskunmajsza) ig.h., gazd. felelős.
BRONZ FOKOZAT: Csupor Istvánné (Kecskemét) tanár, titkár; Domokos Gábor

(Kecskemét) tanár, titkár; Gunity József (Madaras) tanár, alapszervezeti titkár; Ispánovity Gergelyné (Katymár) tanár, alapszervezeti titkár; Jakus Istvánné (Kecskemét) óvónő, titkár; Klajkó Istvánné

(Akasztó) tanár, alapszervezeti gazdasági felelős; Mészáros Irén (Kunbaja) óvónő, alapszervezeti titkár; Mészárosné Gerber Edit (Kecskemét) óvónő, titkár; Dr. Tóth Istvánné (Kiskunmajsza) tanár, bizalmi.

Baranya megyében...

ARANY FOKOZAT: Ács Tibor nyugd., Megyei Szervezet IB-tag, gazdasági felelős.
EZÜST FOKOZAT: Tillinger Jánosné (Komló) igazgató, segélyezési bizottság vezetője; Urbán Ernőné (Nagyharsány) tanár, alapsz. titkár.

BRONZ FOKOZAT: Ambruszt Jánosné (Bükkösd) tanár, alapsz. titkár; Dékány Jánosné (Mecseknádasd) tanár, alapsz. titkár; Havasi Jánosné (Komló) óvónő, alapsz. titkár; Kiss Emese (Komló) óvónő, alapsz. titkár; Schmidt Jánosné (Véménd)

tanár, alapszervezeti titkár; Schweitzer Ferencné (Szentlászló) tanár, alapszervezeti titkár; Spenglerné Harmati Julianna (Harkány) tanár, alapszervezeti titkár; Uracsné Beck Etelka (Siklós) tanár, alapszervezeti titkár.

Békés megyében...

ARANY FOKOZAT: Dr. Agónás Jánosné (Mezőhegyes) nyugdíjas, gazdasági felelős; Bujdosó Imréné (Békéscsaba) nyugd. óvónő, titkár volt; Halász Ilona (Békéscsaba) nyugdíjas, titkár volt; Kozma Antal (Gyula) igazgató; Dr. Lehoczky Györgyné (Kaszaper) tanító, szakszervezeti titkár; Nagy Sándor (Mezőgyán) igazgató, Országos ÁMK-tagozat vezetője tagja; Orvos Klára (Békéscsaba) tanár, titkárhelyettes.

EZÜST FOKOZAT: Barabásné Makra Márta (Békés) tanár, titkár; Csabainé Kohá-

ri Edit (Békéscsaba) óvodai GESZ vezetője, városi gazd. vezető; Fábián Imréné (Békés) óvónő, titkár; Gaál István (Kaszaper) tanár; Garai Kálmánné (Tótkomlós) óvodavezető, titkár volt; Kreisz Ádámné (Újkígyós) nyugd. dajka, alapsz. titkár; Nagy Márton (Gyula) tanár, gazdasági felelős; Varga Gusztáv (Mezőkovácsháza) alpolgármester, kongresszusi küldött, megyei ÜT-tag volt.

BRONZ FOKOZAT: Borovits Ferencné (Battonya) nyugdíjas; Dányi Tóth Erzsébet (Békéscsaba) tanár, titkárhelyettes;

Dénesné Kereső Irén (Sarkad) tanár, titkár; Galambosné Ivacska Hajnalka (Békéscsaba) tanár, alapsz. titkár; Hege-dűs Jánosné (Füzesgyarmat) nyugd. óvónő; Dr. Ibos Gyuláné (Békéscsaba) óvónő, alapsz. titkár; Jankai János (Békéscsaba) karbantartó, titkárhelyettes; Kalmár Józsefné (Békéscsaba) óvónő, alapsz. titkár; Likér András (Békéscsaba) nyugdíjas, volt titkár; Mucci Alíz (Mezőkovácsháza) tanító; Roczkó Novákné (Battonya) nyugdíjas.

Heves megyében...

ARANY FOKOZAT: Földi Györgyné (Pétevársára) nevelőotthoni igazgató, volt alapszervezeti titkár. **PSZ 2000. évi jubileumi emlékérem:** KUGLER BÉLA (Eger) nyugdíjas pedagógus.

Pest megyében...

ARANY FOKOZAT: Csorbáné Fejérdy Zille (Ráckeve) tanár, alapsz. titkár, megyei küldött; **Vass Jánosné Ócsai Zsuzsanna** (Újszilvás) tanár, bizalmi, kongr. küldött.

EZÜST FOKOZAT: Bakos Dezsőné Gereben Teréz (Dunavarsány) óvodavezető, Országos Óvodai Tagozat intézőbizottsági tagja; **Dr. Chikánné Sarodi Judit** (Vác) tanár, városi bizalmi, intézményi titkár; **Győri Györgyné**

Puskás Rozália (Dunavarsány) nyugd. tanár, területi gazd. felelős; **Nyéki Károly** (Szigetszentmárton) nyugd. tanár; **Stárecz József** (Vác) tanár, városi bizalmi, int. titkár; **Tóth Gyuláné** (Vác) óvónő, városi bizalmi, intézm. titkár.

Székesfehérvárott...

ARANY FOKOZAT: György László tanár, a Középiskolai Tagozat és alapszervezet titkára.

EZÜST FOKOZAT: Rab Dénesné óvónő, az Óvodai Tagozat titkára.

BRONZ FOKOZAT: Bartyik Mihályné ig.h., alapsz. titkár; **Zsiga Lászlóné** tanító, Nyugdíjastagozat gazd. vezetője.

Vas megyében...

EZÜST FOKOZAT: Döbrősy József (Kőszeg) nyugd. igazgató, Nyugdíjastagozat vezetője; **Horváthné Madai Ilona** (Szombathely) nyugd., nyugdíjasklub vezetője.

BRONZ FOKOZAT: Rácz Antalné (Kőszeg) nyugdíjas, nyugdíjasalapítvány kuratóriumi tagja; **Takács Ida** (Kőszeg) nyugdíjas, PSZ alapító tag; **Szörényi**

Frigyesné (Kőszeg) nyugdíjas, PSZ alapító tag; **Varga Zoltánné** (Kőszeg) nyugdíjas, Nyugdíjastagozat vezetőségi tagja.

* * *

Nyugdíjba vonulásuk alkalmából...

A PSZ Nógrád Megyei Bizottsága **Szabó József** bátonyterenyei tanárnak, szakszervezeti bizalminak és **Stér Istvánnénak**, a szakszervezet megyei bizottsága irodavezetőjének – nyugalomba vonulásuk alkalmából – az **Eötvös József-emlékérem ezüst** fokozatát adományozta. Mindketten Salgótarjánban vették át a kitüntetést.

* * *

Kitüntetési ünnepség június 4-én a pesti Vigadóban

A különféle pedagóguskitüntetések zömét újabban a magyar kultúra napjának (január 22.) alkalmából kapják kiemelkedően dolgozó kollégáink, ám kettő adományozásának ideje a pedagógusnap, június első vasárnapja.

Ekkor adta át Pokorni Zoltán oktatási miniszter a pesti Vigadóban rendezett ünnepségen a tavaly alapított *Eötvös József-díjat*, valamint a *Tessedik Sámuel-díjat*.

Az előbbi azokat vehették át a múlt évben és most is, akik pályájuk egész hosszán a pedagógus élethivatás mellett tettek tanúságot rendületlen elkötelezettséggel.

Az idei díjazottak: **Gordosné dr. Szabó Anna** gyógypedagógiai tanár, az Eötvös Loránd Tudományegyetem nyugalmazott főiskolai tanára; **dr. Gyapay Gábor** történész, a Fasori Evangélikus Gimnázium nyugalmazott igazgatója; **dr. Michelberger Pál** akadémikus, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem tanára; **Mórocz Béla**, a Fényes Elek Közgazdasági Szakközépiskola nyugalmazott igazgatója. (Hosszú időn át a PSZ budapesti számvizsgáló bizottságának az elnöke volt.)

Tessedik Sámuel-díjat kaptak kiemelkedő kollégiumi munkásságukért: **Both Ernő**, a kaposvári Rippl-Rónai József Szakképző Iskola és Kollégium kollégiumvezetője; **Gecse Gabriella**, a salgótarjáni Lorántffy Zsuzsanna Kollégium igazgatója; **dr. Kántor Béla**, a Veszprémi Egyetem Pete Ferenc Kollégiumának igazgatója; **Molnár Csaba**, a Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetem adjunktusa; **Prucsi János**, a pécsi Apáczai Csere János Nevelési Központ kollégiumigazgatója.

Valamennyi kitüntetett kollégánknak a szerkesztőség nevében együttérző örömmel

gratulálunk, és büszkék vagyunk rájuk,

hisz a gyakorta oly méltatlanul lebecsült hivatásunk értékét fémjelzik,

ország-világ előtt bizonyítva, hogy a pedagógustársadalom

egy foglalkozási rétegnél sem alábbvaló

(a költő Zrínyi Miklós szavát használva), és ugyancsak méltó

a munkáját megillető erkölcsi és anyagi megbecsülésre.

AZ EÖTVÖS JÓZSEF-EMLÉKPLAKETT kitüntetésben részesült önkormányzatok

Amint lapunk e számának 3. oldalán írtuk, a Pedagógusok Szakszervezete által létesített elismerésben évente három önkormányzat részesül. Olyan települések kapják meg az emléklakettet, amelyek a lehetőségeikhez képest a legtöbbet tették nevelési-oktatási intézményeik színvonalas fenntartásáért, eredményes működéséért, és ahol a szakmai és munkavállalói érdekeket egyaránt figyelembe veszik, s a pedagógusok, közalkalmazottak élet- és munkakörülményeit helyi többletforrásokkal is javítják. A kitüntetések odaítélésére első alkalommal 2000-ben, a pedagógusok napjához, a tanév végéhez kapcsolódva került sor.

A kitüntetett önkormányzatok:

RÖSZKE KÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

A település az anyagi források önhibáján kívüli hiánya ellenére is példamutatóan gondoskodik nevelési-oktatási intézményeiről. Nemcsak azok mindennapi működtetésére, hanem a fejlesztésre is gondot fordít. 1999-ben új óvodát avattak, amely céltámogatással és jelentős helyi összefogással, a község kisiparosainak, vállalkozóinak közreműködésével épült fel. Pályázati pénzből tornacsarnokot építettek. Az országban egyedülállóan tanyasi óvodát is működtetnek, amelybe a környező falvak tanyáin élő családok gyermekeit éppúgy befogadják, mint a Vajdaságból menekült gyermekeket.

A nyolc évfolyamos iskolában az alapfokú oktatáson túl társulással megszervezték a művészeti oktatást is. A szakmai szempontok messzemenő figyelembevételével segítik a nevelőtestületek alkotó munkáját. Maradéktalanul finanszírozzák a helyi óvodai és iskolai program megvalósítását, a színvonalas intézményműködéshez szükséges személyi és dologi költségeket. Gyógytornászt, fejlesztőpedagógust, sportvezetőt is alkalmaznak.

Jelentősen támogatják az iskolát és az óvodát a nemzetközi együttműködés ápolásában, cserelátogatások, tapasztalatcserek szervezésében. Szoros kapcsolatot építettek ki az erdélyi Csík-szentdomonkos és Végvár, a finnországi Varkaus, valamint a dán Nakskov iskoláival, továbbá a dán Stubbekobing város óvodájával. Az óvodában folyó gyermekközpontú programot dán ösztöndíjasok tanulmányozzák.

Az önkormányzat az oktatásra, a közalkalmazottakra vonatkozó jogszabályokat, törvényi előírásokat hiánytalanul figyelembe veszi, nagy gondot fordít a döntések körültekintő előkészítésére, a vélemények kikérésére, az érdekegyeztetésre. Fiatal pedagógusok számára lakástámogatást is biztosítanak.

(A kitüntetést a titkárság képviselőjében Borbáth Gábor főtítkárs és Varga László érdekvédelmi titkárs május 29-én adta az önkormányzatnak a helyi Kossuth MGSZ központjában rendezett ünnepség keretében.)

SOLYMÁR NAGYKÖZSÉG ÖNKORMÁNYZATA

Az iskolacentrikus helyi politika több évtizedes hagyomány a nagyközségben. A jelenlegi önkormányzat ennek méltó folytatója. Az alapfeladatok magas színvonalú ellátásán túl az első évfolyamtól kezdődően folyik az informatikai képzés, valamint a nemzetiségi német nyelv mellett - második idegen nyelvként - az angol nyelv oktatása, a zeneiskolai alapképzés (14 tanszakon). A tehetséggondozás változatos lehetőségeit (szakkörök, sportkör, középiskolai előkészítő stb.) is megteremtették.

A sokoldalú személyiségfejlesztő programok közül kiemelkedik a nemzetiségi hagyományokat őrző táncsoport működtetése mintegy 250 tanuló részvételével. Az iskola többfunkciós, komplex intézményként rendszeresen szervez fesztiválokat, kulturális, tanulmányi és sportversenyeket, kirándulásokat, nyári és sítáborokat.

Az önkormányzat harmonikus kapcsolatban van az oktatási intézményekkel, a helyi szakszervezeti vezetéssel. Rendszeresen tájékozik, s a döntések előkészítése során igyekszik az érintettek véleményét.

Eredményesen működik a helyi érdekegyeztetés. Az önkormányzat intézkedéseit a korrekt jogalkalmazás, a törvényi előírások maximális betartása jellemzi. A munkavállalói érdekeket, a szakszervezeti álláspontot a lehető legteljesebb mértékben figyelembe veszik. A pedagógusok bére munkájuk minőségétől függően a kötelező bértételek fölött van, az országos átlagnál magasabb bérfejlesztést kapnak évente. Rendszeresen élnek a Kjt. alapján adományozható címekkel, s a megfelelő címpótlékokat mindig megadják. A minőségi munka anyagi és erkölcsi elismerése, kitüntetésekre való felterjesztés, helyi elismerések adományozása rendre általános gyakorlatuk. A kötelezően fizetendő 13. havi illetmény mellett minőségi differenciálás alapján egyhavi céljutalmat, valamint nyugdíjpénztári támogatást is nyújtanak.

(A kitüntetés átadásának időpontja: 2000. június 23., 9 óra. Helyszíne: Solymár, Hunyadi Mátyás Általános Iskola és Zeneiskola, Templom tér 26.)

BUDAPEST FŐVÁROS XIII. KER. ÖNKORMÁNYZATA

A mintegy 115 ezer lakosú XIII. kerületben 16 óvoda, 16 általános iskola, 5 gimnázium, 1 pedagógiai kabinet, 1 nevelési tanácsadó és 1 központi műhely működik önkormányzati fenntartásban. A gyermeklétszám csökkenése ugyan ezt a települést sem kerülte el, ám az emiatt szükségessé vált átszervezéseket nemcsak jogszerűen, hanem meggyugtatóan, a szakmai, tanulói, szülői és a munkavállalói érdekek figyelembevételével hajtották végre.

Az önkormányzat a jövő igényeit figyelembe vevő, középtávú terv alapján a gyermekek oktatását-nevelését középpontba helyező iskolapolitikát folytat. Következésképpen arra törekszik, hogy a kerületben minden gyermek és fiatal az érdeklődésének, képességeinek legjobban megfelelő, magas színvonalú alap- és középfokú oktatásban vegyen részt. Különös gondot fordít a tehetséges tanulókat, valamint a hátrányos helyzetben lévőket. Az önkormányzat elnyerte az ISO 9001-es számú nemzetközi minőségbiztosítási tanúsítványt.

Megkülönböztetett figyelmet fordítanak az oktatásban dolgozók helyzetének javítására: a 13. havi illetményen túl egyhavi alapbérnek

megfelelő jutalmat kapnak a közalkalmazottak. Ezen kívül egyéb ösztönzőket is létrehozott: kerületi pótlék, címpótlék, külön jutalom-alap és más anyagi s erkölcsi elismerés formájában. A központi költségvetési forrásokat meghaladóan finanszírozzák a pedagógusok továbbképzését. Támogatják a kerületben élő nyugdíjas pedagógusokat is.

Korrekt jogalkalmazás, az érintettek véleményének figyelembevétele, az érdekegyeztetés eredményes működtetése jellemzi a XIII. kerületi önkormányzat tevékenységét. Valódi partnernek tekinti a szakszervezet képviselőit, döntéseinél nemcsak kéri, hanem figyelembe is veszi véleményüket. Elősegíti, anyagilag segíti a szakszervezeti tisztségviselők képzését.

(A kitüntetés átadásának időpontja: 2000. június 29., 14 óra. Helyszíne: Polgármesteri Hivatal ülésterme Budapest, XIII. ker., Frangepán u.)

PEDAGÓGUSOK SZAKSZERVEZETE
Országos Irodája

Óvodánk – az emléklakett fényében

A Nagyalföld déli határánál található Rőszkén, egy 4200 lélekszámú faluban az óvodánk. Az önkormányzat által fenntartott, önállóan gazdálkodó ötcsoportos intézmény, melyet 1999. augusztus 19-re helyi erő felhasználása mellett állami céltámogatással építettünk újjá. A belterületen négy csoporttal működünk, de hozzánk tartozik – információink szerint – az ország egyetlen tanyai óvodája, egy gyermekcsoporttal. Összesen 120 gyermek nevelését látjuk el 11 óvodapedagógussal és 12 segítővel.

Ugyanazon szociológiai jellemzőkkel írható le az itt honos létforma, mint bárhol máshol az országban.

Az óvodába jelentkező gyermekek nálunk is tükrözik a falusi népesség sokszínű ötegződését. A város, Szeged meghatározó közelsége ugyancsak megváltoztatta a rőszkei emberek világát. Itt is múltban van már minden kézművesség, halkulóban a hagyomány, fakulóban a népviselet. Tisztában vagyunk azzal a ténnyel, hogy a családoknak, a családokon belül a gyermekeknek életkörülményei mennyire befolyásolóan alakítják mindannyiukat. Ahogy szerte az országban észrevehető, a mi kis közösségünkben is nyomon követhetők a természetből való elszakadás, a technika fejlődésének hatása, a családokon belüli korlátozottabb lehetőségek, a családszerkezetek változásai, élményforrások csökkenése, megélhetési problémák, munkanélküliség, s vonzatként az életszínvonal romlása, tartalékok felélése, a családi klímában fellelhető frusztráció.

Mindezek ismeretében igyekeztünk élménygazdaggá formálni óvodai életünket, amelyben meghatározó erővé válhat a gyermekeket körülvevő tárgyi és személyi környezet.

Szemet gyönyörködtető új óvodánk esztétikailag és funkcionálisan is kielégít minden olyan igényt, amelyet egy korszerű, színvonalas gyermekintézménytől elvárhatnak a felhasználók és dolgozók is.

Paraméterei megfelelnek a 11/1994. (VI. 8.) MKM rendeletben foglaltaknak. Torna-szoba és a légzőszervi megbetegedések megelőzését szolgáló „sószoza” egészíti ki a gyermekek életterét, melyet a közös tevékenységek szervezésére alkalmas aulával is kibővíthetünk. Az épületben orvosi szoba és

elkülönítő is található a kiszolgálóhelyiségeken, felnőtt szociális helyiségeken túl. Az épületet három oldalról csodálatos udvar veszi körül, mindazon lehetőségeket kínálva, melyekkel a gyermekekre odafigyelő, velük, értük tervező és szervező felnőtt közösségünk felszerelte.

Hisszük és minduntalan tapasztaljuk napi munkánk során, hogy lehet a nevelésbe ágyazottan, a játék révén, a játékban ismereteket eredményesen közvetíteni a gyermekeknek. A tapasztalt hátrányokat a játék pszichikus szerveződésének szintjén rendezhetjük, ám tanulással mint tevékenységgel nem.

Óvodáskorban a tanulás oly észrevétlenül folyik, hogy jelenségszinten játéknak, utánzásos mintakövetésnek tűnik. S ha elfogadjuk ebben a korban az utánzásos tanulást, akkor – úgy véljük – az utánzásra szolgáló, mintát adó alkalmakat kell növelnünk. A nevelőpartnernek tekintett szülőket, nagyszülőket is igyekszünk ebbe a fázisba bekapcsolni, annál is inkább, mert Rőszkén is egyre kevesebb a többgenerációs család, a nagyszülők mintája családi környezetben, így ugyancsak szükség van a buzdításra.

Valljuk, hogy ebben az érzelmileg sivárosodó világunkban nélkülözhetetlen teendők, hogy megmentsük régi értékeinket, eszközeinket, tárgyainkat – dalainkat, ünnepeinket, hétköznapijaink szokásait, népi hagyományainkat –, s erőltetés nélkül átmentve ezeket a játékvilágba, alkalmassá váljanak a ma gyermeke, a mi kisgyermekeink általuk való formálására. (Pl. a régi paraszti élet bútorait, eszközeit, melyek egy-egy játékelmény alapjául vagy segítőjéül használhatók, a terepasztalunkra rendezünk, hogy alkalmasint be tudjuk vonni ezeket a játékbba.)

Olyan játszó óvoda létrehozásán munkálkodtunk, munkálkodunk, ahol a játék meghatározó szerepe nem csak a kijelölt játékidőben érvényesül, s nem a tanítási-tanulási folyamatokhoz kapcsolódóan jelentkezik, hanem úgy áll a középpontban, hogy hozzá kötődik minden egyéb gyermeki megnyilvánulás.

A megvalósításhoz, rendszerbe foglaláshoz az „Óvodai nevelés játékkal, mesével” című minősített program szolgált, melynek a

gyakorlatban, saját lehetőségeinkre áttűtetve is kipróbálói voltunk.

Jelenleg e program referenciaóvodája vagyunk. A sokféle alternatív, illetve minősített lehetőség közül azért választottuk ezt a megoldást, mert megtaláltuk a hasonlóságot addigi tevékenységünkkel, figyelembe vehettük óvodánk adottságait, hagyományait. Az alapelveket követve egy könnyedebb, gördülékenyebb munkastílust, egy kevésbé fárasztó együttlétet alakítottunk ki. Játék, mese révén neveljük gyermekeinket vegyes életkorú csoportjainkban, 1997 szeptembere óta az Óvodai élet a Százholdas pagonyban című helyi programunkkal.

Nevelőtestületünk minden tagja felsőfokú végzettségű, illetve főiskolát végzett. Valamennyiünk – a pályakezdők kivételével – speciális képzettséget szerzett intenzív tanfolyamon, illetve 120 órás, szakirányú végzettséget nyújtó továbbképzésen az előre eltervezett, programunk hatékonyságát fokozó területen.

Jelenleg ketten játék- és szabadidőstevékenység-szervezői szakirányú továbbképzésen vesznek részt.

Előző évben szerzett felsőfokú szakirányú óvodavezetői képzettséget intézményünk vezetője és helyettese.

Továbbképzési tervünkben már előre ki-rajzolódik a távlat, hogy mely óvodapedagógusok célozzák meg a minőségbiztosítást segítő szakvizsgát, illetve 120 órás szakirányú, speciális végzettséget nyújtó képzéseket.

Óvodapedagógusaink irányultságuknak megfelelő minőségi körökben munkálkodnak, egy-egy nevelési terület színvonalának fokozásán, teamekben.

A munkánkat odaadón segítő daduskák pedig gyermekgondozói szakot vagy dajkaképzőt végeztek.

Ezen körülmények és feltételek között és mellett, a fenntartók segítségével, a szülőket nevelőpartnernek tekintve neveljük a gyermekeket, figyelembe véve fejlődő személyiségüket, valamint életkoronként és egyénenként változó testi-lelki szükségleteiket, hogy boldog gyermekkor biztosításával teremtsük meg személyiségük szabad kibontakozásának optimális feltételeit.

Makra Lajosné
óvodavezető

Eötvös József
GONDOLATOK

Legyen elétkozott, ki a gyermeknek akkor, mikor még boldognak érezhetné magát, virágok helyett borostyánt mutat.

*

Senkiben sem menthetőbb a hízeltés, mint a nevelőben. Gyermeknél s ifjakknál a nem érdemlett dicséret többnyire jobb hatást tesz az érdemlett dorgálásnál, mely e korban a szilárdabb egyéniségeket csak elkeseríti, s a gyöngébbeket önbizalmuktól fosztja meg.

*

Ha a gyermekben egyes hajlamokat veszünk észre, melyek a többiek felett túlnyomóak, s azért veszélyessé válhatnak, a nevelésnek feladata nem az, hogy e hajlamokat gyöngítsük, hanem az, hogy helyesen irányozzuk, mert hisz éppen e hajlamok alkotják jellemének alapját; mi jövőjére nézve veszélyesé válhatnak, az egyszersmind erejének föltétele, s ki növendékénél az ily hajlamok megsemmisítésén dolgozik, úgy jár el, mintha valaki azért, hogy magát a gózhajó katlanának szétrepedése ellen biztosítsa, a tüzet oltaná el.

RENDELET A 2000/2001. TANÉV RENDJÉRŐL

(Nehéz születés, éles viták, felesleges hullámverés)

A közoktatási törvény felhatalmazása alapján a miniszter évről évre rendeletben szabályozza a tanévre, a szorgalmi időre, a tanítási szünetekre, a vizsgák rendjére, a beiratkozásra, valamint a felvételi eljárásra vonatkozó előírásokat.

Az új évezred első tanévének szabályai túl későn és sok vihart kavargatva születtek meg. Az elmúlt hetekben szinte mindennap hallhatunk, olvashatunk híradást e témáról, az éles vitákról, az egymással szembeesülő véleményekről, indulatokról. Az a látszat keletkezett, hogy a magyar közoktatásnak nincs is annál nagyobb problémája, mint hogy mikor kezdődjön a tanév. Korábbi és körültekintőbb előkészítéssel, egyeztetéssel a viták megelőzhetők lettek volna, és a közoktatás irányítói, érdekvédelmi szervezetei más, ennél nagyobb súlyú feladatok megoldásával foglalkozhattak volna. Mi okozza az új iskolai év rendjével kapcsolatos gondokat?

- A következő tanévben nyolc munkanapra esik állami vagy egyházi ünnep (köztük új munkaszünetként november 1., minden-szentek napja), így a hagyományos időkeretek között nem tartható a közoktatási törvényben kötelezően előírt tanítási napok száma.

- A hagyományoktól eltérő, szeptember 1. előtti tanévkezdés szándékát nem lehet ilyen késői időpontban bejelenteni, amikor nyári, nyár végi programjait (üdülés, táborozás, esetleges hazai vagy külföldi utazás stb.) a diákok, szülők, iskolák, pedagógusok jó része már a korábbi gyakorlathoz igazítva megszervezte.

- A tanév végének a június második felére való kitolódása leg-

alább annyi problémát okozna, mint a korábbi tanévkezdés. Sőt, a középiskolai szóbeli érettségi vizsgák szervezése és a párhuzamos tanítás sok helyen lehetetlen helyzetet teremthet. (A PSZ vezetői tagozata ezért, a kisebbik rossz elve alapján, a korábbi tanévkezdést támogatta.)

- A nehézségek alapvető oka természetesen az, hogy a közoktatási törvény 52. §-ában szabályozott iskolai szorgalmi idő (tanítási év) 185 tanítási nappól áll. Ez a helyzet az 1996. évi törvénymódosítás során alakult ki, amikor a korábbi 180 napról 185-re emelték a tanítási év hosszát. (Jelenlegi oktatási miniszterünk, akkor még ellenzéki képviselőként, meggyőző érvekkel tiltakozott is a hosszabbítás ellen.)

Mindezek ismeretében a Pedagógusok Szakszervezete elsősorban a tanítási év hosszának 180 napra való visszaállításában látja a „tanévkezdés” problémájának megoldását. Ezt hivatalosan kezdeményeztük is. Ám a törvénymódosítás parlamenti döntést igényel, és ez kellő támogatás esetén is hosszú átfutási idővel jár. Végül is bár a tanévkezdésre vonatkozó kezdeményezések, vélemények vagy tiltakozások az országos és helyi médiákban nagy teret kaptak, tarajos hullámokat keltettek, a 9/2000. (V. 31.) sz. OM rendelet alapos készéssel, az eredeti szándékok szerint, a vélemények figyelembevételével került kihirdetésre. (Megjelent a Magyar Közlöny 2000/52. számában. Az Oktatási Közlöny csak június végén hozza.)

Á. A.

A 2000/2001. tanév szorgalmi ideje, szünetek

A tanév kezdőnapja: 2000. augusztus 28. (hétfő).

Az utolsó tanítási nap: 2001. június 15. (péntek).

Az utolsó tanítási nap a középiskolák befejező évfolyamán: 2001. május 11. (péntek).

A tanév első féléve 2001. január 26-ig (péntekig) tart.

Az iskolák február 2-ig értesítik a tanulókat, illetve a szülőket az első félévi eredményekről.

Az első és második félév lezárását követő 15 napon belül az iskoláknak nevelőtestületi értekezleten el kell végezni a pedagógiai munka elemzését, értékelését, hatékonyságának vizsgálatát.

Őszi szünet: november 1-5. (Mindenszentek napjától, szardától vasárnapig.)

Téli szünet: 2000. december 22. – 2001. január 2. A szünet utáni első tanítási nap január 3. (szerda).

Tavaszi szünet: április 11-17. A szünet utáni első tanítási nap április 18. (húsvét utáni szerda).

A tanév végi vizsgák rendje

Írásbeli érettségi, szakmai (képesítési) vizsgák kezdő napja

- gimnázium és szakközépiskola nappali tagozatán: 2001. május 14.
- nemzetiségi és két tanítási nyelvű középiskolában: 2001. május 11.
- gimn. és szakközépisk. esti és levelező tagozatán: 2001. május 28.
- közös írásbeli érettségi felvételi vizsgák: 2001. május 21-22-23.
- érettségi, szakmai (képesítő) szóbeli vizsgák
 - = nappali tagozaton: 2001. június 11-22. között,
 - = esti, levelező tagozaton: 2001. június 18-29. között.

A felvételi eljárás rendje

A tanulók tudását, tantárgyi felkészültségét felvételi céllal mérő vizsgát, tanulmányi versenyt, meghallgatást vagy más foglalkozást – a rendeletben feltüntetett és szabályozott felvételi vizsgákon túl – nem lehet tartani! Az általános felvételi eljárás egy fordulóból áll. Az eljárásban részt vevő tanuló több, tetszőleges számú jelentkezési lapot állíthat ki. A jelentkezési lapon egy-egy iskola tüntethető fel. A lapokat **2001. március 1-jéig** kell eljuttatni a megjelölt közép fokú iskolának.

Országos szakmai ellenőrzés elrendelése

A közoktatási törvény 93. §-ának (2) bekezdése az Oktatási Minisztériumot felhatalmazza országos és térségi szakmai ellenőrzések, pedagógiai-szakmai mérések, átvilágítások, elemzések készítésének elrendelésére. Az OM erre hivatkozva a 2000/2001. tanévben a *gimnáziumi matematikaoktatás* eredményességének vizsgálatát rendelte el.

A vizsgálatot az OKÉV szervezi meg az országos szakértői névjegyzékben szereplő szakértők bevonásával. A szakmai vizsgálat során a 2001. évi májusi-júniusi vizsgaidőszak összes gimnáziumi matematika írásbeli érettségi dolgozatát ellenőrizni kell. Ezért a gimnáziumoknak az írásbeli dolgozatokat a szóbeli érettségik befejezését követő tíz napon belül el kell juttatni a területileg illetékes OKÉV-hez, ahol november 30-ig országos – a fenntartó kérésére intézményi – szintű elemzés készül. Az országos elemzés megjelenik az OM hivatalos lapjában, az Oktatási Közlönyben.

A NEMZETKÖZI TAPASZTALATOK JEGYÉBEN

Az európai oktatási szakszervezetek tanácsozása

Az Oktatási Internacionálé európai regionális bizottsága és az Európai Szakszervezeti Szövetség Pedagógus Tagozata 2000. május 22-23-án együttes ülést tartott Brüsszelben. Az ülésen Európa 28 országának szakszervezeti delegációja vett részt.

A legfontosabb tárgyalási témák közül kiemelkedett az Oktatási Internacionálé (OI) által szervezett világműködés értékelése. A kampány célja a kormányoknak a közoktatás működtetésében vállalt felelőssége a minőségi közoktatás biztosítására. Emlékeztetjük olvasóinkat, hogy ennek a világműködésnek a részeként került sor oktatásfinanszírozási tanácskozásra 2000. április 4-én székhezunkban. Ezen az OI főtítkárhelyettesének jelenlétében az oktatásban érdekelt szervezetek – szakszervezetek, önkormányzatok, diák- és szülői szervezetek – és a kormány illetékesei tekintették át az oktatásfinanszírozás jelenlegi gyakorlatát. A tanácskozás alapján szakmai munka indul a rendszer hibáinak kiküszöbölésére.

A nemzetközi tapasztalat azt mutatta, hogy sokfelé sikerült a civil társadalom figyelmét a közoktatásra fordítani, így is nyomást gyakorolva a kormányok egyoldalú pénzügypolitikai döntéseire.

Tájékoztató hangzott el az OI lehetséges együttműködéséről az európai keresztény pedagógusszövetséggel. Itt a biztató decemberi kezdet óta inkább a visszalépés jelei látszanak, és távolinak tűnik a szorosabb összefogás.

Elkészült az egész életen át tartó oktatás elképzeléseit összefoglaló dokumentum. Magyarra fordítását követően szeretnénk lapunkban közzétenni ennek alapvető megállapításait.

Az Európai Unió egységes szempontrendszer kidolgozására is kísérletet tesz az iskolai munka minőségének megítélésére vonatkozóan. Az eddig megismert anyagot több országból is támadások érték.

A résztvevők kétségbe vonták azt az állítást, hogy a közoktatási rendszer minőségbiztosításának egyetlen és egységes modellje létezik Európában; ez még az EU-ban sincs meg. A delegációk többsége elfogadhatatlannak tartja, hogy a minőségre vonatkozó mérések elsősorban a tárgyi tudásról szólnak, s nincsenek tekintettel arra, hogy az oktatás-nevelés nem állapot, hanem folyamat. E mérési rendszerek éppen a pedagógiai folyamat eredményességét nem értékelik. Nem tudják érdemlegesen számba venni az olyan ismereteket és képességek-fejlesztéseket, amelyek egyaránt nélkülözhetetlenek a diák és a társadalom számára. (Pl. kommunikációképesség, tolerancia, szocializációfok.)

Az alábbiakban két részletet közlünk a közoktatás minőségi értékelésével kapcsolatos, az Európai Parlament számára készülő előterjesztés véleményezéséből, amelyet az EU Gazdasági és Szociális Bizottsága állított össze.

Oktatás és globalizáció

A társadalom átalakulása és az egyén szabadsága feltétlenül szükségessé teszi a magas szintű oktatást azért, hogy a gyors társadalmi változásokkal, a jelentkező munkalehetőségekkel, a tudomány, a kutatás és technológia fejlődésével, sőt a politikai élettel és az állami adminisztrációval lépést tudjunk tartani. A biztos munkalehetőségek megteremtése és ellátásuk szükséglete együttjár az állandó tanulással. Ez az igény túllépi az iskolai rendszerek hatáskörét; teljesítésében fontos szerep vár a családra és a munkával kapcsolatos továbbképző intézményekre. Ám az a kétségtelen tény, hogy az állam felelős az oktatásért, elsősorban az iskolák szerepét hangsúlyozza a képzésben, a nevelésben. A globalizáció rohamos előnyomulása pedig szükségessé teszi, hogy az egyes országok ne külön-külön, hanem összehangoltan teremtsék meg a magas szintű oktatást, ezzel is elősegítve az egyes állampolgároknak az országhatárokon átnyúló mobilitását.

Európai oktatási normák

Az oktatás eredményességének felmérése és nyomon követése azzal a kötelezettséggel jár, hogy megvizsgáljuk annak tartalmát, feladatát és szabályait. A nemzeti szükségletek megszabásán túl az EU-nak valamiféle rugalmas európai normát kellene kidolgoznia, olyan egységes alaptervet, amely minden országban garantálná az egyaránt magas szintet. Csak ilyen módon lehet biztosítani az egyenlő feltételeket, a mobilitást és az ezzel járó gazdasági sikereket. Az oktatás így válhat a demokratikus élet és a jóléti társadalom alapkövévé.

Francia szemmel

Az elmúlt hónapban kelet-közép-európai tanulmányútja során hazánkba is ellátogatott Jean-Paul Roux, a Franciaországi Oktatási Szövetség főtítkára. Beható eszmecserét folytatott többek között a titkárságunkkal a hazai oktatásról és az iskolai dolgozók jelenlegi nehéz anyagi helyzetéről, valamint bérezésüknek az európai szintet megközelítő felzárkóztatásáról. A szakszervezetünk központjában május 17-én tartott sajtótájékoztatón is részt vett, és felszólalt, illetőleg válaszolt a feltett kérdésekre.

Egyik vidéki útján Szekszárdra is eljutott.

A Tolnai Népiújság május 22-i számából közöljük az alábbi tudósítást:

„– A jó bér az egyik feltétele annak, hogy megfelelően képzett pedagógusok legyenek a pályán – mutatott rá Jean-Paul Roux, a Franciaországi Oktatási Szövetség főtítkára, aki a napokban tartott szakszervezeti nagygyűlés alkalmából érkezett Szekszárdra. – Ettől is függ az oktatás minősége.

– Milyen eszközöket alkalmaz önöknél a szövetség érdekei védelmében?

– Márciusban egymás után kétszer is sztrájkoltunk, követelve, hogy az elkövetkező években a kormányzat fordítson jóval több pénzt az oktatási szakemberek felvételére, alkalmazására. Azt valljuk, hogy

tovább emeli az oktatás színvonalát, ha kevesebb gyerekkel több pedagógus tud foglalkozni. Ezt azonnal megértették a diákok szülei is, akik csatlakoztak a sztrájkhoz, illetve hozzánk.

– A francia kormányzat mennyire tárgyalóképes, mennyire nyitott a pedagógusok gondjaira?

– Bármilyen is legyen a kormányzat, döntenie kell a gazdasági-költségvetési megszorítások, illetve a szociális szükségletek összefüggéseiben. Nekünk mint szakszervezetnek az a szerepünk, hogy a hangsúlyt a szociális szükségletekre helyezzük, illetve helyezzessük a kormánnyal. Egy válságban lévő társadalomban az oktatás kérdése központi kérdés. Ez, mármint az oktatás lehet a megfelelő eszköz arra, hogy küzdjünk a munkanélküliség, illetve az erőszakos fellépések ellen. Így lehet igazán jól felkészíteni az állampolgárokat a jövőre.

– Népszerű a pedagóguspálya Franciaországban?

– A tíz évvel ezelőtt elkezdett tárgyalások mára sok eredményt hoztak, úgyhogy napjainkra tényleg népszerű lett a pedagóguspálya. Paradox módon a gazdasági fellendülés ellenhatást fejthet ki, hiszen így a fiatalok nem maradnak a szakmában, hanem a többet fizető magánszféra felé fordulnak. Ebből viszont az következik, hogy a kormánynak folyamatosan lépnie kell annak érdekében, hogy a pedagóguspálya még vonzóbb legyen.”

TÍZÉVES A SZAKSZERVEZETEK EGYÜTTMŰKÖDÉSI FÓRUMA

Az évtized rendszerváltó tavaszán, 1990 márciusában a Pedagógusok Szakszervezete nem csatlakozott a SZOT-ból átalakuló MSZOSZ-hez. A végső döntést közvetlen tagsági szavazás mondta ki, amelynek április 10-én kihirdetett végeredménye a következő volt: az MSZOSZ-hez való csatlakozás mellett szavazott a PSZ-tagság 37,69%-a, ellene 43,98%. Tartózkodott 18,33%. Egységes volt viszont a PSZ-tagság abban, hogy szükség van az ágazati szakszervezetek közötti összefogásra, egy, a korábbi kötöttségeket és stílust levetkőző, modern, a szolidaritáson, a közös érdekeltségen alapuló konföderációra.

Ennek az igénynek a szülötte volt az 1990 júniusában megalakult SZEF, amely az értelmiségi és az alkalmazotti munkavállalókat tömörítette az oktatási, egészségügyi, kulturális, művészeti és közszolgálati területekről. Az akkori együttműködési szerződés aláírói, akik szervezetük önállóságát és egyenjogúságát megtartva szövetkeztek, mintegy hétszáz ezer szakszervezeti tagot képviseltek. (A PSZ akkor is és most is a legnagyobb létszámú tagszervezete a SZEF-nek.)

A kerek évforduló alkalmából a SZEF 2000. június 8-án emlékülést tartott, amelyen dr. Szabó Endre, a SZEF elnöke mondott ünnepi beszédet, „Tíz év szövetségben a közsfő munkavállalóiért” címmel, mely megjelenik a SZEF jubileumi kiadványában. Göncz Árpád, a Magyar Köztársaság elnöke pedig történelmi értékű levélben köszöntötte a Fórumot. Alább az ünnepi beszéd néhány részletét és a köztársasági elnök levelét közöljük.

Menekülés a monolit „egységtől”

A szakszervezetek új korszakának első szakaszát a különböző foglalkozási csoportok önállósodása jellemezte. A korábbi ágazati szakszervezetekből rendre sorra váltak ki a nemegyszer nagyon kis létszámú szakmák és alakították meg saját szakszervezeteiket. Már-már az a veszély fenyegetett, hogy a korábbi monolitikus formákkal szembeni kritikai reakciók olyan mértékű atomizálódáshoz vezetnek, ami a mozgalom széthullását okozhatja. Ez a helyzet késztetett az új típusú szakszervezeti szövetségek létrehozására. Ezek a formációk jobbra közös érdekekre alapozva, az egyes tagszakszervezetek autonómiáját azonban nagymértékben tiszteletben tartva alakultak meg.

Mi késztette a közszolgálati szakszervezetek jelentős részét a Szakszervezetek Együttműködési Fórumának (SZEF) létrehozására 1990 júniusában? Történetileg az elégedetlenség azzal, ahogy a

SZOT a költségvetési intézményeket s azok munkavállalóit képviselte. Aktuálpolitikai szempontból pedig az a felismerés, hogy azokkal az előre látható kihívásokkal szemben, amelyek a közszolgálatot a rendszerváltás kapcsán érik, s amelyek következtében a közsfő és a gazdasági (magán-) sfőra érdekei számos vonatkozásban eltérnek majd, a hatáson érdekvédelemre csak az érdekeltek együttműködése és összefogása adhat esélyt. (...)

Tíz év távlatából megállapíthatjuk, hogy a SZEF eddigi története – a vívódások, a kudarcok, a belső viták és az egyes tagszervezetek eseti érdekütközései mellett és ellenére – igazolta a szövetségkötés indokoltágát. Az alapítás óta eltelt időszak követelményei természetesen több területen változtatásokat igényeltek a SZEF működésében, az alapértékek azonban változatlanul megmaradtak. (...)

Átfogó érdekvédelem

A SZEF megalakulásakor azt a célt tűzte ki maga elé, hogy együtt jeleníti meg az egészségügy, a szociális ellátórendszer, a közoktatás, a kultúra, a művészet, a modern államiság intézményeiért érzett felelősséget az e területen foglalkoztatott munkavállalók, aktív korú és nyugdíjas szakszervezeti tagok érdekvédelmének és érdekképviselésének kötelezettségével. Minden lehetséges és törvényes módon kiáll és harcol a költségvetési intézményrendszer működési feltételeinek javításáért, a közszolgálati munkavállalók egzisztenciális biztonságáért és tisztességes megélhetést nyújtó javadalmazásáért. Részt vesz a jogalkotás folyamatában, különös tekintettel azokra a jogszabályokra, amelyek a közsfő, illetve a munkavállalók és nyugdíjasok élet- és munkakörülményeit, szociális viszonyait, jogi védelmét érintik.

Nehéz, gyakran feszültségekkel és megpróbáltatásokkal együtt járó körülmények között dolgozott, s dolgozik ma is a SZEF az említett célok érdekében. Gazdasági válságjelenségek, pénzügyi és szociális megkorlátások, a közsfő működési feltételeinek romlása, a

keresetek és a nyugdíjak vásárlóértékének zuhanásszerű csökkenése jellemezte az időszak nagyobbik felét. A munkavállalói, a szakszervezeti jogok jelentős megnyirbálását, a szakszervezetek működési körülményeinek megnehezítését jelentő kormányzati intézkedések és jogi szabályok komoly próbatétel elé állították a közsfő szakszervezeteit, s a SZEF-et is. Az érdekképviselési munka során nem lehetett ugyan figyelmen kívül hagyni a gazdaság állapotát, de azt a körülményt sem, hogy a megkorlátások mértéke működésképtelenné teheti a közintézmények jelentős részét, veszélyeztetheti az ország lakosságának alapellátását az egészségügyben, a szociális ellátásban, a közoktatásban, a kulturális, művészeti sfőrában, a közigazgatásban vagy éppen az igazságszolgáltatásban, illetve a közbiztonság területén. Ilyen körülmények között megnőtt annak fontossága, hogy állásfoglalásokkal, javaslatokkal, tárgyalásokkal, s lehetséges megállapodásokkal tegyünk kísérletet a közintézményeket és alkalmazottaikat ért negatív hatások mérséklésére. (...)

A Magyar Köztársaság elnökének üdvözlő levele

Szakszervezetek Együttműködési Fóruma

Budapest

Kedves Barátaim!

Örömmel köszöntöm a Szakszervezetek Együttműködési Fórumát tizedik születésnapján, mert az idők szavát meghalló, korszerű és magas kultúrájú szervezetet köszönhetek.

Társadalmi és gazdasági rendszert megváltoztató életünk az elmúlt tíz év alatt valószínűleg sokszor tíz év feladatait végezte el; az egyes ember életében is óriási változások következtek be. Ám ma még a nemzetünk sorsát, jövőjét formáló változás kellős közepén vagyunk, ahol meggyőződésem szerint mind nagyobb hangsúlyt és jelentőséget kap a szolidaritás, az összetartozás és összefogás érzése. A szakszervezeti mozgalom jelentős történelmi múltja egy-egy szakmai közösség helytállását jelzi. Az új évezred küszöbén azonban a bérből élők egymás iránti szolidaritásának megerősítése, az értéktérítő munka tiszteletének és méltóságának védelme már nem egy-egy szakma szakszervezetének önálló akciója. Az Önök szervezetének története is ezt bizonyítja. Az idő kívánta, meg a tapasztalat, hogy az akciószövetség – az alapító 30 tagszervezet rendszeres konzultációs fóruma – szerves fejlődéssel demokratikus szakszervezeti szövetséggé alakuljon, professzionális szervezetté. A SZEF ma Magyarország egyik legnagyobb szakszervezeti konföderációja. A 450 ezer tagot számláló szövetség kiemelt jelentősége pedig az, hogy az együttműködés segít azoknak is, akiknek jogi eszközei behatároltak, egyedül gyengék, ám tagságuk egzisztenciális fenyegetettsége nagy – gondolok például a 180 ezer nyugdíjas tagságukra. A Szakszervezetek Együttműködési Fórumának erejét tagszervezeteinek állapota határozza meg, ezért köszönöm a megyei és a fővárosi szervezetek, egységek munkáját. Bízom benne, hogy a következő sok tíz évben a SZEF példaértékűen továbbra is kiegyensúlyozott, párbeszédre törekvő magatartást követ majd. Szívemből kívánok további eredményes munkát, minden gond ellenére is hitet a jövőben.

Baráti kézszorítással köszöntöm a konföderáció minden tagját, a választott vezetőket.

Budapest, 2000. Június 8.

Göncz Árpád

Ismét módosult a Munka törvénykönyve és a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény

Az elmúlt fél évben a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény változásai szoros összefüggésben voltak a közalkalmazotti jogviszony megszűnésével, az ehhez kapcsolódó munkáltatói jogokkal és kötelezettséggel, a felmentéssel és végkielégítéssel. A 2000. évi XXXIII. törvény, amelyet a Magyar Közlöny 45. számában hirdettek ki, a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvénynek ismételtént azokat a rendelkezéseit módosítja, amelyek az említett kérdésekkel foglalkoznak.

1. A közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (a továbbiakban: Kjt.) 30. §-a (1) bekezdésének e) pontja helyébe a következő rendelkezés lép:

[(1) A munkáltató a közalkalmazotti jogviszonyt – a (3)-(4) bekezdésben foglalt korlátozással – felmentéssel akkor szüntetheti meg, ha]

„e) a közalkalmazott a felmentés közlésének, illetőleg legkésőbb a felmentési idő kezdetének napján nyugdíjasnak minősül (37/B. §).”

A módosító rendelkezések ugyanakkor „újrafogalmazták” azokat a rendelkezéseket, amelyek alapján meg kell határozni a munkáltatónak, hogy a közalkalmazott mikor minősül a munkajogi szabályok alkalmazása szempontjából nyugdíjasnak. Ezek a rendelkezések azért nagyon lényegesek, mivel ettől függ többek között az is, hogy a közalkalmazotti jogviszony megszüntetésére felmentéssel sor kerülhet-e vagy sem. A 30. § (1) bekezdésének e) pontja a közalkalmazotti jogviszony felmentéssel történő megszüntetését minden olyan esetben lehetővé teszi, amikor a közalkalmazott a 37/B. § (1) bekezdése alapján nyugdíjasnak minősül, függetlenül attól, hogy erre milyen oknál fogva kerül sor.

Ki minősül nyugdíjasnak munkajogi szempontból a módosítás után?

2. Kjt. 37/B. §-ának (1) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„37/B. § (1) E törvény alkalmazása szempontjából a közalkalmazott akkor minősül nyugdíjasnak, ha

a) a hatvankettedik életévét betöltötte, és az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel rendelkezik (öregségi nyugdíjra való jogosultság), illetve

b) az a) pontban említett korhatár betöltése előtt öregségi nyugdíjban, vagy

c) kordedvezményes öregségi nyugdíjban, vagy

d) előrehozott (csökkentett összegű előrehozott) öregségi nyugdíjban, vagy

e) szolgálati nyugdíjban, vagy

f) korendezményes nyugdíjban, vagy

g) más, az öregségi nyugdíjjal egy tekintet alá eső nyugellátásban, illetve

h) rokkantsági (baleseti rokkantsági) nyugdíjban részesül.

(2) A közalkalmazott akkor részesül az (1) bekezdés b)-h) pontokban felsorolt nyugellátásban, amikor a nyugellátást kérelmére megállapították.

(3) A közalkalmazott köteles tájékoztatni a munkáltatót, ha az (1) bekezdés hatálya alá esik.”

A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény újrafogalmazott 37/B. §-a (1) bekezdése tehát „finomította” az 1999. évi LXVI. törvénnyel megállapított 1999. augusztus 17-étől érvényes rendelkezéseket.

Új elem és egyben alapvetően eltérő megfogalmazású a Kjt. 37/B. § (1) bek. a) pontjában írt azon szabály, mely szerint nyugdíjasnak minősül a közalkalmazott, ha a hatvankettedik életévét betöltötte és az öregségi nyugdíjhoz szükséges szolgálati idővel rendelkezik. Lényeges különbség van tehát a korábbi módosítás szabálya és a jelenlegi szabály között.

A módosítást követően, aki a reá irányadó nyugdíjkorhatárt elérte és a szükséges szolgálati idővel rendelkezik, csak abban az esetben

minősül nyugdíjasnak, ha a nyugdíját meg is állapították. A módosítás előtt megállapítás nélkül is nyugdíjasnak minősült.

Például:

Az 1944-ben született nőre irányadó nyugdíjkorhatár 59 év, a szükséges szolgálati idő 36 év.

A jelenlegi módosítást megelőzően 59 éves korában akkor is nyugdíjasnak minősült, ha nem kérte nyugdíja megállapítását.

A módosítás után azonban csak akkor, ha

- 62 életévét betölti, vagy

- ezt megelőzően 59 éves korában kérésére részére nyugdíját állapítanak meg.

Nyugdíjasnak minősül az új szabályok szerint az is, aki a hatvankettedik életévének betöltése előtt öregségi nyugdíjban, kordedvezményes öregségi nyugdíjban, csökkentett összegű előrehozott öregségi nyugdíjban, szolgálati nyugdíjban, korendezményes nyugdíjban, más az öregségi nyugdíjjal egy tekintet alá eső nyugellátásban, illetőleg rokkantsági, baleseti rokkantsági nyugdíjban részesül. Ezekben az esetekben tényleges ellátást folyósítanak a közalkalmazott részére. Ilyenkor a munkáltató a közalkalmazotti jogviszonyt felmentéssel megszüntetheti.

A törvény a megállapították kifejezést használja, ez annyit jelent, hogy nem szükséges „bevárni” a nyugellátás tényleges folyósítását.

Új, most beépült rendelkezés, miszerint a közalkalmazott köteles tájékoztatni a munkáltatót abban az esetben, ha a törvény alkalmazása szempontjából nyugdíjasnak minősül. Be kell tehát jelentenie azt aényt, hogy megszerezte az öregségi nyugdíjra való jogosultságot, illetve részére ellátást, nyugellátást állapítottak meg.

A későbbi viták elkerülése érdekében javasoljuk, hogy a „közlés” a nyugellátást megállapító jogerős határozat bemutatásával történjék, amelynek másolatát célszerű a személyi anyaghoz csatolni.

3. A Kjt. 37. §-ának (2) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(2) Nem jogosult végkielégítésre a közalkalmazott, ha felmentésére – az egészségügyi okot kivéve – tartós alkalmatlansága vagy nem megfelelő munkavégzése miatt került sor. Nem jár továbbá végkielégítés a közalkalmazottnak, ha legkésőbb a közalkalmazotti jogviszony megszűnésének időpontjában nyugdíjasnak minősül (37/B. §). Nem jogosult továbbá végkielégítésre az a közalkalmazott, akinek közalkalmazotti jogviszonya a 25/A. § (1) bekezdése szerint szűnt meg, és az új munkáltatóval a 25/A. § (3) bekezdés szerint munkaviszonyt létesít.”

A nyugdíjasnak „minősülés” változatlanul fontos szerepet játszik a végkielégítésre való jogosultság megállapításánál. Nem jogosult ugyanis végkielégítésre az a közalkalmazott, aki nyugdíjasnak minősül. A korábbi rendelkezések szerint sem járt a végkielégítés annak, aki jogosult volt a nyugdíjra. A törvényi szöveg változása annyiban jelent szigorítást, hogy a nyugdíjra való jogosultság az előrehozott öregségi nyugdíjban, rokkantsági nyugdíjban, illetve szolgálati nyugdíjban való részesülést kívánta meg, míg az új rendelkezések a nyugellátás megállapítását.

4. A Kjt. 37. §-ának (7) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(7) A végkielégítés (6) bekezdésben meghatározott mértéke négyhavi átlagkereset összegével emelkedik, ha a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya az öregségi nyugdíjra való jogosultság [37/B. § (1) bekezdés a) pont] megszerzését megelőző öt éven belül szűnik meg.”

A végkielégítés megállapításánál bír jelentőséggel az a tény, hogy megváltozott az öregségi nyugdíjra való jogosultság meghatározása a 37/B. § (1) bekezdés a) pontjában. A korábbi rendelkezések alapján a végkielégítés törvényben meghatározott mértéke négyhavi átlagkereset összegével akkor emelkedett meg, ha a közalkalmazott a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatárt megelőző öt éven belül vált végkielégítésre jogosulttá.

A módosított rendelkezés szerint e négyhavi átlagkeresettel akkor kell megemlíteni a törvény alapján járó végkielégítés összegét, ha a közalkalmazotti jogviszonya a hatvankettedik életévet megelőző öt éven belül felmentéssel szűnik meg.

5. A Kjt. 78. §-ának (4) bekezdése helyébe a következő rendelkezés lép:

„(4) Ha a közalkalmazott közalkalmazotti jogviszonya megszűnik és – legkésőbb a megszűnés időpontjában – nyugdíjasnak minősül [37/B. § (1) bekezdés], továbbá legalább harmincöt évi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezik, a negyvenéves közalkalmazotti jogviszonnyal járó jubileumi jutalmat részére a jogviszony megszűnésekor ki kell fizetni.”

A közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény 78. §-a (4) bekezdésének módosítása kedvezően érinti a közalkalmazottat. A korábbi rendelkezések alapján negyvenéves közalkalmazotti jogviszonnyal járó jubileumi jutalmat a közalkalmazotti jogviszony megszűnésekor annak kellett kifizetni, aki legalább harmincöt évi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezett, és a reá irányadó nyugdíjra jogosulttá vált vagy rokkantsági nyugdíjban részesült. A törvény módosított rendelkezései alapján minden olyan esetben ki kell fizetni a negyvenéves közalkalmazotti jogviszonnyal járó jubileumi jutalmat – a jogviszony megszűnésekor –, amikor a közalkalmazott a jogviszony megszűnése időpontjában nyugdíjasnak minősül, amennyiben legalább harmincöt évi közalkalmazotti jogviszonnyal rendelkezik. Ebben az esetben tehát valamennyi, a közalkalmazottak jogállásáról szóló törvény 37/B. §-ának (1) bekezdésében felsorolt ismertetett feltétel megléte esetén jogosulttá válik a közalkalmazott a jubileumi jutalomra.

Szakszervezetünk örömmel nyugtázza, hogy korábbi javaslatunknak megfelelően került módosításra ez a rendelkezés. Külön felhívjuk a figyelmet arra, hogy ez a szabály a közalkalmazotti jogviszony bármely okból történő megszűnése esetében alkalmazandó.

Így korábban ki kell fizetni a 40 éves jubileumi jutalmat a nyugdíjasnak minősülő közalkalmazottnak – 35 év közalkalmazotti jogviszony mellett –, ha jogviszonya:

- a határozott idő lejártával [Kjt. 25 § (1) bek. a) pont];
- a munkáltató jogutód nélküli megszűnésével [Kjt. 25. § (1) bek. c) pont];
- közös megegyezéssel [Kjt. 25. § (2) bek. a) pont];
- áthelyezéssel [Kjt. 25. § (2) bek. b) pont];
- lemondással [Kjt. 25. § (2) bek. c) pont];
- rendkívüli lemondással [Kjt. 25. § (2) bek. d) pont];
- felmentéssel [Kjt. 25. § (2) bek. e) pont];

sőt azonnali hatállyal a próbaidő alatt [Kjt. 25. § (2) bek. f) pont], vagy elbocsátással [Kjt. 25. § (2) bek. g) pont] szűnik meg.

6. A Munka törvénykönyve (a továbbiakban: Mt.) 89. § (7) bekezdése helyére az alábbi rendelkezés lépett:

„A munkáltató a munkavállaló munkaviszonyát rendes felmondással – kivéve, ha egyébként nyugellátásban részesül [87/A. § (1) bekezdés b)-h) pont] – a rá irányadó öregségi nyugdíjkorhatár betöltését megelőző öt éven belül a 87/A. § (1) bekezdés a) pontjában meghatározott életkor eléréséig csak különösen indokolt esetben szüntetheti meg.”

Tartunk tőle, hogy a szabály értelmezése komoly nehézséget fog okozni a jogalkalmazás minden szintjén.

a) A rendelkezést a Kjt. hatálya alá tartozó munkáltatónál is alkalmazni kell.

b) Ebből következik, hogy a fogalmakat be kell helyettesíteni a következők szerint:

- munkaviszony *helyett* közalkalmazotti jogviszony,

- rendes felmondás *helyett* felmentés,
- Mt. 78/A. § (1) bek. a) pont *helyett* a Kjt. 37/B. § (1) bek. a) pont.

c) Ugyanakkor érdemi változást is jelent a módosítás.

Korábbi példánkon levezetve:

Annak a nő közalkalmazottnak a jogviszonyát, akinek a reá irányadó öregségi nyugdíjkorhatára 59 év, ezt megelőző 5 évben, tehát 54 éves korától 59 éves koráig, továbbá ezt követően 62 éves koráig csak rendkívül indokolt esetben lehet felmentéssel megszüntetni, feltéve, hogy egyébként nyugellátásban nem részesül. Az ún. „védett kor” időtartama megnövekedett, de fel kell hívni a figyelmet arra, hogy a 4. pontban ismertetett végkielégítési szabályok az emelt szintű végkielégítést csak a 62. életévet megelőző 5 éven belül teszik kötelezővé, amely a példánkban szereplő közalkalmazott esetében $62 - 5 = 57$ évet jelent.

* * *

Mint az a módosításokból egyértelműen megállapítható, a törvényi rendelkezések változása – a jubileumi jutalomra való jogosultság szabályainak kivételével – a munkavállalókat, közalkalmazottakat hátrányosan érinti.

Éppen ezért lényeges annak ismerete, hogy az Mt.-t és a Kjt.-t 1999. augusztus 17-én módosító 1999. évi LVI. törvény 38. § (3) bekezdésében írt átmeneti szabály változatlanul hatályban van-e.

Mint ismeretes, ez a szabály a szerzett jogok védelmében akként rendelkezett, hogy a felmentés, végkielégítés szigorított szabályait csak azon munkavállalók tekintetében lehet alkalmazni, akik az előrehozott öregségi nyugellátást 1999. augusztus 17. napját követően vették igénybe. Mivel az új módosító jogszabály, a 2000. évi XXXIII. tv. 23. §-a ezen átmeneti rendelkezést nem helyezte hatályon kívül, azt a jelenleg módosított – a felmentésre és a végkielégítésre vonatkozó – szabályokkal kapcsolatosan is alkalmazni kell.

Ez azt jelenti, hogy felmentéssel csak annak a – előrehozott nyugdíjban részesülő – közalkalmazottnak lehet megszüntetni a jogviszonyát, és csak annak az előrehozott öregségi nyugdíjban részesülőnek nem jár végkielégítés, akinek a nyugdíjjogosultságát 1999. augusztus 17-e után állapították meg.

Szakmai körökben egyeztetett véleményünk szerint ez akkor is igaz, ha a közalkalmazott időközben betöltötte a reá irányadó nyugdíjkorhatárt, hiszen nyugdíját nem ezen a jogcímen állapították meg, a Kjt. 37/B. § (1) bekezdés a)-h) pontjáig felsorolt jogcímek pedig, bár a társadalombiztosítási szabályok szerint egységes öregségi nyugdíjnak minősülnek, a munkajogi szabályok szempontjából nem cserélhetők fel.

* * *

Csak remélni tudjuk, hogy tájékoztatásunk segít elkerülni az értelmezéssel kapcsolatos félreértéseket, ennek ellenére arra kérjük szakszervezeti tisztviselőinket, az intézmények vezetőit, hogy esetleges problémáikkal keressék meg szakszervezeti központunkat, ahol dr. Selmeciné dr. Csordás Mária jogtanácsos, vagy szabadsága ideje alatt dr. Lits György ügyvéd készséggel nyújtanak segítséget.

Véleményünk szerint ugyanis sem a munkáltatónak, sem a fenn tartónak, még kevésbé a munkavállalónak nem érdeke, hogy vitájukat a munkaügyi bíróságok döntsék el.

Dr. Selmeciné dr. Csordás Mária
jogtanácsos

Az oktatási ágazat nyugdíjpénztára az MKB NYUGDÍJPÉNZTÁR PEDAGÓGUS TAGOZATA

Használd ki az önkéntes kiegészítő nyugdíjbiztosítás előnyeit!

Részletes ismertető olvasható lapunk májusi és a Mentor májusi számában.

További információ: PSZ Országos Iroda (Horváth Erzsébet, T.: 322-8456).

Cím: 1068 Budapest, Városligeti fasor 10.

Kötelező-e jelenléti ív vezetése az oktatási intézményekben?

A Munka törvénykönyve 1999. augusztus 17-én hatályba lépett módosítása óta az oktatási intézményekben viták folynak arról, hogyan kell a rendes és rendkívüli munkaidőt nyilvántartani, kötelező-e a jelenléti ív vezetése. Az egységes eljárás kialakításához összefoglalva ismertetjük a Szociális és Családügyi Minisztérium álláspontját.

Az Mt. 140/A. §-a a munkavállaló rendes és rendkívüli munkaidejével, szabadságának kiadásával, és egyéb munkaidő-kedvezményével kapcsolatos adatok nyilvántartási kötelezettségét azzal a szándékkal írta elő a munkáltatók számára, hogy megkönnyítse a munkaidőre és a pihenőidőre vonatkozó szabályok alkalmazását és ellenőrzését. A rendelkezés közvetve a „fekete munka” alkalmazásának kiszűrését szolgálja.

Az egyes munkáltatói szervezeteknél, a munkavégzés sajátosságaiból adódóan, sokféle munkarend, illetve munkaidő-beosztás létezik, ezért a jogalkotó nem kívánta – minden munkáltatói szervezetre kiterjedő, általános szabályok bevezetésével – meghatározni a munkaidő nyilvántartásának módját. A nyilvántartás módjának generális szabályozása ugyanis egyes esetekben az Mt., a közalkalmazottak jogállásáról szóló 1992. évi XXXIII. törvény (Kjt.) és más jogszabályok által megengedett, a munkaidő speciális meghatározására vonatkozó rendelkezések kialakítását és érvényesülését gátolhatná. Az Mt. 140/A. §-a ezért nem írta elő a jelenléti ív vezetésének kötelezettségét. Ilyen kötelezettség hiányában – az Mt. 140/A. § rendelkezéseinek helyes értelmezése esetén – a munkaidőre és a pihenőidőkre vonatkozó adatok nyilvántartási kötelezettsége bármely módon teljesíthető, ha a nyilvántartásból megállapítható, hogy a munkáltató betartja a rendes és a rendkívüli munkaidőre, a pihenőidőkre vonatkozó szabályokat, illetve a munkavállaló (a közalkalmazott) részére a munkabére, a rendkívüli munkaidőben végzett munkájának díja, és az egyes pihenőidőkre járó juttatása, a jogszabályi előírásoknak megfelelően, kifizetésre kerül. Ezen értelmezésre figyelemmel az Mt. által előírt adatok nyilvántartási kötelezettsége nem feltétlenül egy meghatározott tartalmú, egységes formanyomtatvány (például a jelenléti ív) vezetésével teljesíthető. Az Mt. 140/A. §-ában felsorolt adatok külön-külön vezetett nyilvántartásban is szerepelhetnek.

A közalkalmazottak esetében egyes tevékenységek – a munkavégzés jellegéből adódóan – nem végezhetőek az Mt. által meghatározott, szigorú munkaidőszabályok keretében. Ezért a Kjt. 55. §-a felhatalmazást ad arra, hogy a teljes munkaidőből kötelezően a munkahelyen töltendő idő tartamát, továbbá az ezen időtartam alatti munkavégzés egyes sajátos szabályait az ágazati végrehajtási jogszabályok rögzítsék. E felhatalmazás alapján speciális szabályok érvényesülnek például a szociális, egészségügyi, család-, gyermek- és ifjúságvédelmi intézményekben egyes munkakörök [113/1992. (VII. 14.) korm. rendelet 8. §]; a központi költségvetési szervként működő kutató- és kutatást kiegészítő intézeteknél illetve a kutatókat foglalkoztató egyes intézményeknél a kutatói munkakörök [49/1993. (III. 26.) korm. rendelet 9. §]; az előadó-művészettel foglalkozó intézményekben a rendelet mellékletében felsorolt művészeti és egyéb művészeti munkakörben foglalkoztatott közalkalmazottak [150/1992. (XI. 20.) korm. rendelet 12. § 1. számú melléklet]; a felsőoktatási intézményekben foglalkoztatott oktatók [15/1995. (XI. 12.) MKM rendelet 7. §]; és a közoktatásban pedagógusként foglalkoztatott közalkalmazottak esetében [138/1992. (X. 8.) korm. rendelet 7. §].

A közoktatási ágazatra vonatkozó 138/1992. (X. 8.) korm. rendelet (a továbbiakban: R.) 7. §-a kimondja, hogy „a pedagógus a kizárólag a nevelési-oktatási intézményben ellátható feladatok végzéséhez szükséges időtartamon túlmenően nem köteles a nevelési-oktatási intézményben tartózkodni”.

A közoktatásról szóló 1993. évi LXXIX. törvény 16. § (4) bekezdése rögzíti, hogy a nevelési-oktatási intézményekben és a pedagógiai

szakszolgálat intézményeiben a pedagógus-munkakörű közalkalmazott heti munkaideje a kötelező órából, valamint a nevelő és oktató munkával vagy a gyermekekkel, tanulókkal a szakfeladatának megfelelő foglalkozással összefüggő feladatok ellátásához szükséges időből áll. A pedagógus a kötelező óráját a gyermekekkel, tanulókkal való közvetlen foglalkozásra, illetőleg a tanórai foglalkozás keretében való nevelésre, oktatásra köteles fordítani.

A közoktatásról szóló törvény 1. számú mellékletének Harmadik rész II/6. pontja a kötelező tanóra keretében ellátandó feladatokat, a II/8. pontja a kötelező órán felüli feladatokat sorolja fel. Ez utóbbi körbe tartoznak a nevelő-oktató munkával összefüggő előkészítő, értékelő jellegű és a nevelési-oktatási intézmény működésével összefüggő feladatok. A pedagógus e feladatokat a munkaidő kötetlennek minősülő részében köteles ellátni. Ezen a körülményen az a tény sem változtat, mely szerint a jogszabály által felsorolt feladatok egy részét az intézményben kell elvégezni, illetve egyes feladatok (például a nevelőtestület munkájában való részvétel, kulturális és sportrendezvények megszervezése) teljesítésének időpontját a munkáltató jelöli ki. A kötelező óraszám feletti munkaidőben végzendő tevékenység körébe tartozó, a munkáltató által konkrétan kijelölt feladatok tekintetében ugyanis nem a munkavégzés tartamának, a munkaidő mérésének, hanem a feladat tényleges teljesítésének van jelentősége.

A minisztérium álláspontja szerint ezek a szabályok összhangban állnak a pedagógusok tekintetében irányadó, a rendkívüli munkavégzésre vonatkozó szabályokkal is. Az R. 16. § (1) bekezdése és a közoktatásról szóló törvény 1. számú mellékletének Harmadik rész II/17. pontja értelmében ugyanis a pedagógus munkavégzése akkor minősül túlmunkának, ha a kötelező órájánál többet tanít.

A pedagógusok esetében tehát a rendes és a rendkívüli munkaidőre vonatkozó szabályok betartásának ellenőrzése szempontjából a kötelező tanórák számát, illetve az e szám felett megtartott tanórák mennyiségét kell nyilvántartani. A munkaidő kötelező óraszám feletti részének regisztrálására – az Mt. 140/A. § rendelkezéseinek végrehajtása érdekében – nem kell külön nyilvántartást bevezetni. A kötelező és a túlmunkának minősülő tanórák nyilvántartása bármely irat, okirat, írásos dokumentum vezetésével megvalósulhat, amely alkalmas a közoktatásról szóló törvény által meghatározott kötelező óraszám betartásának ellenőrzésére. Ilyen dokumentum lehet például az osztálynapló.

Ezen állásponttal ellentétes a munkaügyi felügyelők gyakorlata, akik nemcsak a tanórákat, hanem minden olyan pedagógiai tevékenységet túlmunkavégzésnek minősítenek, amelyet a kötelező óraszámba is be lehet számítani.

A fenti szabályok irányadóak a közoktatási intézmények vezető beosztású közalkalmazottaira is. A vezetők kötelező óraszámát ugyanis a közoktatásról szóló törvény 1. számú mellékletének Harmadik rész I/A fejezete meghatározza. A vezetői feladatok ellátásának szabályait – az R. 7. § (2) bekezdése és a nevelési-oktatási intézmények működési rendjéről szóló 11/1994. (VI. 8.) MKM rendelet szabályaira figyelemmel – a szervezeti és működési szabályzat tartalmazza. Ezek a rendelkezések annyiban jelentenek sajátos szabályozást a vezetők vonatkozásában, hogy esetükben a munkaidő kötetlen részének nagyobb hányadát kell a munkahelyen tölteni.

Reméljük, hogy jelen tájékoztatás végre segít eldönteni azt a vitát, hogyan kell az Mt.-ben előírt nyilvántartási kötelezettséget teljesíteni.

Dr. Selmeciné dr. Csordás Mária
jogtanácsos

Önkormányzati döntések törvényességi vizsgálata

Munkaügyi viták eldöntésekor tapasztalható, hogy az eljáró munkaügyi bíróságok hatáskörük hiányát állapítják meg abban az esetben, ha a munkáltatói intézkedés esetleg törvénytörő önkormányzati határozaton alapszik.

Ha tehát az önkormányzat létszámleépítésről döntött, pl. 5 fő pedagógus álláshely megszüntetését rendelte el, és ezt követően a munkáltató 5 pedagógus közalkalmazotti jogviszonyát a Kjt. 30. § (1) bekezdés b) pontjában írt okból felmentéssel megszünteti, a jogviszony-megszüntetés nem támadható eredményesen még akkor sem, ha az eljárásban bizonyítható, hogy az 5 fő leépítésével az oktatási törvény szakmai normatívái sérülnek.

Nagy jelentősége van tehát annak, hogy a törvénytörő fenntartói döntés megsemmisítésére sor kerüljön, erre azonban a törvényességi ellenőrzést ellátó közigazgatási hivatalnak vannak jogi eszközei.

A fővárosi, megyei közigazgatási hivatalokról szóló 191/1996. (XII. 17.) korm. rendelet az eljárási szabályok között határozza meg a közigazgatási hivatalok ez irányú jogi lehetőségeit.

Eszerint:

- A jegyző az ülést követő 15 napon belül megküldi a hivatalvezető részére a képviselő-testület bizottságának, részönkormányzat testületének és a helyi kisebbségi önkormányzat képviselő-testületének, bizottságának üléséről készített jegyzőkönyvet, továbbá a polgármester saját és átruházott önkormányzati hatáskörben hozott határozatát.

- A hivatalvezető felhívására a jegyző a kitűzött határidőre köteles rendelkezésre bocsátani azokat az iratokat és egyéb információkat, amelyek az önkormányzati döntés és működés jogszerűségének vizsgálatához szükségesek.

- A hivatalvezető jogosult

- szakmai-koordinációs értekezletet összehívni,
- a polgármesteri hivatalnál, körjegyzőségnél, megyei közgyűlés hivatalánál, fővárosi főpolgármesteri hivatalnál felettes szervként ellenőrzést tartani.

- A hivatalvezető az ellenőrzés során feltárt vagy más módon tudomására jutott jogszabálysértés esetén megteszi a szükséges intézkedéseket, így különösen:

- felhívja az ügyben ellenőrzésre jogosult más szerv figyelmét a tapasztalt jogszabálysértésre,
- megkeresi intézkedés végett a hatáskörrel és illetékességgel rendelkező szervet,
- intézkedést kezdeményez a munkáltatói jogkör gyakorlójánál,
- fegyelmi, szabálysértési vagy büntetőeljárást kezdeményez.

Sajnálatos azonban, hogy a közigazgatási hivatalok nem rendelkeznek azokkal a szakmai ismeretekkel, amelyek birtokában eldönthetnék, hogy a fenntartó a szakmai törvényeknek megfelelően vagy azokat sértően működteti az oktatási-nevelési intézményét.

További problémát okoz, hogy a szakértők igénybevételét a hivatalok szűkös költségvetése megnehezíti.

Ennek ellenére javasoljuk, hogy amennyiben a fenntartói érdekegyeztetésben részt venni jogosult szakszervezeti tisztségviselőink, vagy az intézmények vezetői, végül bármely közalkalmazott törvénytörő fenntartói intézkedésről szereznek tudomást, úgy nyújtsanak be törvényességi panaszt az illetékes közigazgatási hivatalnál.

A Pedagógusok Szakszervezete konzultációt tervez a Belügyminisztérium illetékesei és a közigazgatási hivatalok vezetői részvételével. Ennek eredményéről tájékoztatást adunk.

A megyei közigazgatási hivatalok címe:

- Bács-Kiskun Megyei Közigazgatási Hivatal, 6000 Kecskemét, Deák F. tér 3.
- Baranya Megyei Közigazgatási Hivatal, 7623 Pécs, József A. u. 10.
- Békés Megyei Közigazgatási Hivatal, 5600 Békéscsaba, József A. u. 2-4.
- Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Közigazgatási Hivatal, 3540 Miskolc, Városház tér 1.
- Csongrád Megyei Közigazgatási Hivatal, 6741 Szeged, Rákóczi tér 1.
- Fejér Megyei Közigazgatási Hivatal 800 Székesfehérvár, Szent István tér 9.
- Győr-Moson-Sopron Megyei Közigazgatási Hivatal 9021 Győr, Árpád u. 32.
- Hajdú-Bihar Megyei Közigazgatási Hivatal 4024 Debrecen, Piac u. 54.
- Heves Megyei Közigazgatási Hivatal 3300 Eger, Kossuth u. 9.
- Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Közigazgatási Hivatal 5000 Szolnok, Kossuth u. 2.
- Komárom-Esztergom Megyei Közigazgatási Hivatal 2800 Tata-bánya, Fő tér 4.
- Nógrád Megyei Közigazgatási Hivatal 3100 Salgótarján, Rákóczi út 36.
- Pest Megyei Közigazgatási Hivatal 1052 Budapest, Városház u. 5-7.
- Somogy Megyei Közigazgatási Hivatal 7400 Kaposvár, Csokonai u. 3.
- Szabolcs-Szatmár-Bereg Megyei Közigazgatási Hivatal 4400 Nyíregyháza, Hősök tere 5.
- Tolna Megyei Közigazgatási Hivatal 7100 Szekszárd, Mártírok tere 11/13.
- Vas Megyei Közigazgatási Hivatal 9700 Szombathely, Berzsenyi D. tér 1.
- Veszprém Megyei Közigazgatási Hivatal 8200 Veszprém, Megyeház tér 1.
- Zala Megyei Közigazgatási Hivatal 8900 Zalaegerszeg, Kosztolányi D. u. 10.
- Budapest Főváros Közigazgatási Hivatala 1056 Budapest, Váci u. 62-64.

Rövidebb munkaidő – részmunkaidő

Hozzánk írott levelek sokasága jelzi, hogy nem egységes a rövidebb, illetve részmunkaidő megítélése.

A helyes gyakorlat kialakítása érdekében összefoglalva ismertetjük a Szociális és Családügyi Minisztérium álláspontját.

A Kjt. 59. § (1) bekezdése értelmében a közalkalmazotti jogviszony tekintetében a Munka törvénykönyvének a munkaidőről és pihenőidőről szóló rendelkezései közül az Mt. 117. § (2) bekezdésének a) pontja nem alkalmazható. Ez a rendelkezés többek között azt mondja ki, hogy a munkaviszonyra vonatkozó szabály vagy a felek megállapodása napi 8 óránál rövidebb munkaidőt is megállapíthat.

Az Mt. nem szabja meg a rövidebb munkaidő alsó határát, ezt a helyi lehetőségektől és körülményektől függően kell megállapítani.

Ilyen előírás esetén ez a rövidebb időtartam az érintett munkavállalók teljes munkaideje (pl. az egészségre ártalmas vagy fokozottan veszélyes munka esetén indokolt megállapítani rövidebb munkaidőt).

Nem rövidebb, hanem részmunkaidőről van szó, amikor a munkavállaló (közalkalmazott) munkaideje azért rövidebb, mert a munkaszervezésben, kinevezésben ebben állapodtak meg. Ezek a munkavállalók, közalkalmazottak a teljes munkaidő egy részét kötelesek munkában tölteni.

Megjegyezzük, hogy a részmunkaidőben történő foglalkoztatásnak igen nagy jelentősége van mind a feladatellátás, mind a munkanélküliség szempontjából, ezért tartottuk fontosnak, hogy segítsük a helyes gyakorlat kialakítását.

Dr. S.-né dr. Cs. M.

A MAGYAR ÁLLAMPOLGÁROK KÜLFÖLDI GYÓGYKEZELÉSÉRŐL

E téma iránt többen érdeklődtek, ezért fontosnak tartjuk, hogy általános tájékoztatást adjunk a jelenleg érvényben levő jogszabályok alapján.

A kötelező egészségbiztosítás ellátásairól szóló 1997. évi LXXXIII. törvény 28. §-a kimondja: „A Magyarországon nem hozzáférhető gyógyító eljárások más országban való igénybevételehez a biztosítottaknak – ide nem értve a megállapodás alapján egészségügyi ellátásra jogosultakat – az E. Alap terhére támogatás nyújtható. A támogatás rendjét a kormány rendeletben szabályozza.”

A kormány a 200/1996. (XII. 23.) korm. rendelete a következőket tartalmazza:

Ha a biztosított rendelkezik a megbetegedés és a szükséges gyógykezelés jellege szerint szakmailag illetékes országos intézet támogató javaslatával, akkor az Országos Egészségbiztosítási Pénztár (OEP) a törvény értelmében a biztosításra kötelezett magyar állampolgár külföldi gyógykezelésének költségeihez támogatást nyújthat.

A külföldön történő gyógykezelés támogatásához szükséges javaslatot a biztosított (illetőleg hozzátartozója) vagy a kezelőorvosa kezdeményezheti az országos intézet vezetőjénél.

A külföldi gyógykezelés indokoltságát az országos intézetben létrehozott úgynevezett szakmai bizottság állapítja meg.

A külföldi gyógykezelés akkor indokolt, ha a külföldön már alkalmazott gyógymód a gyakorlatban is eredményesnek bizonyult, és esélye lehet a beavatkozás sikerességének, továbbá hazai egészségügyi intézményben a gyógymód alkalmazásának nincsenek meg a feltételei, és azok külföldi szakember meghívásos közreműködésével sem teremthetők meg.

A szakmai bizottság a biztosított vizsgálata és az indokoltság mérlegelése alapján

- megállapítja a külföldi gyógykezelés indokoltságát, vagy
- elutasítja a kérelmet.

Ha a biztosított (vagy hozzátartozója) a szakmai bizottság döntésével nem ért egyet, annak felülvizsgálatát az Egészségügyi Tudományos Tanácstól kérheti.

Ha a szakmai bizottság a kérelmet indokoltnak tartja, akkor javaslatot tesz a külföldi gyógyintézetre is. Ennek során tájékozik az intézet fogadókészségéről, a felvétel időpontjáról, a gyógykezelés várható időtartamáról és a gyógykezeléssel összefüggésben felmerülő költségekről.

A biztosított (vagy hozzátartozója) a külföldi gyógykezelésre vonatkozó szakmai javaslatot, valamint a külföldi gyógyintézet foga-
dó nyilatkozatát továbbítja az OEP-hez.

Ha a biztosított, illetőleg más személy vagy szerv a kezelés költségét nem tudja vállalni és rendelkezésre állnak az előbb említett meghatározott iratok, az OEP a külföldi gyógykezeléshez és az azzal kapcsolatos gyógyszerhez, gyógyászati segédeszközökhöz a szükséges támogatást engedélyezheti. A támogatás mértékéről a biztosított (vagy hozzátartozója) kérelmére az eset összes körülményeit mérlegelve – figyelembe véve a rendelkezésre álló célirányzat nagyságát – az OEP dönt. Az OEP a támogatás mértékének megfelelő összeget átutalja a gyógykezelést nyújtó külföldi gyógyintézetnek, illetve – a külföldi intézettel való megállapodás esetén – előzetes kötelezettségvállaló nyilatkozatot ad, és utólagos elszámolással rendezi a költségeket.

A biztosított lakóhelye szerint illetékes megyei (fővárosi) egészségbiztosítási pénztár (MEP) az engedélyezett külföldi gyógykezelés útiköltségét a biztosítottnak, valamint orvosilag indokolt esetben a

kísérőnek vagy kísérőknek előlegezi. Saját közlekedési eszköz igénybevétele esetén a II. osztályú vonatjegy árának megfelelő összeg térítendő meg.

Az OEP a biztosított kiutazásának megszervezése során szükség szerint gondoskodik a repülőjegyek, illetve – orvosi indikáció alapján – a mentőszállítás biztosításáról.

Az OEP megállapodást köt a biztosítottal a megítélt támogatás felhasználására és az elszámolás módjára.

A biztosított külföldi gyógykezelésének igénybevétele után a hazatérését követő 8 napon belül köteles

- eljuttatni a zárójelentés egy példányát és a részére átadott számlákat az OEP-nek,
- az illetékes MEP-nél a felvett útiköltségről elszámolni.

Az OEP a zárójelentés másolatát megküldi a külföldi gyógykezelésre javaslatot tevő országos intézet szakmai bizottságának, mely a hazatért beteget – a területileg és szakmailag illetékes intézet bevonásával – gondozásba veszi.

Az engedélyezett külföldi gyógykezeléshez kapcsolódó, a külföldi egészségügyi intézmény által elrendelt kontrollvizsgálat költségének vállalásáról – külön kérelemre – az OEP dönt. Egy éven belüli kontrollvizsgálati kérelemhez nem szükséges a szakmai bizottság javaslatának ismételt beszerzése.

Az OEP a külföldi szakember meghívásos közreműködésével történő gyógykezelések esetén a támogatás megállapításakor a következő költségeket vállalhatja részben vagy egészben:

- a külföldi szakember(ek) útiköltségét, magyarországi tartózkodási költségét, honoráriumát;
- a beavatkozáshoz szükséges eszközök, gyógyászati segédeszköz és gyógyszer költségét;
- a hazai egészségügyi intézményben történő gyógykezelés meghatározott külön költségét.

Az OEP eseti megállapodást köt a gyógykezeléshez helyet biztosító hazai egészségügyi intézménnyel a külföldi szakember meghívásos közreműködésével összefüggő szervezeti feladatokról és a költségek vállalásának mértékéről.

*

Ismét a gyermekgondozási díjról

A Pedagógusok Lapja áprilisi számában részletesen írtunk a *gyermekgondozási díjról*. Több olvasónkban – tanulmányozva a cikket – felvetődött, *hogyan részesülhetnek pénzbeli ellátásban a szülők, ha egyidejűleg több ellátásra lennének jogosultak*. Ezzel kapcsolatban az alábbiakat kell tudni.

Ha a szülők a közös háztartásban élő gyermek vagy gyermekek után egyidejűleg táppénzre vagy baleseti táppénzre, terhességi gyermekágyi segélyre, gyermekgondozási díjra vagy gyermekgondozási támogatás bármelyik formájára lennének jogosultak, úgy pénzbeli ellátást választásuk szerint csak egy jogcímen és csak az egyik szülő részére lehet megállapítani.

Ha a közös háztartásban élő gyermek után az egyik szülő táppénzt vagy baleseti táppénzt, illetőleg terhességi gyermekágyi segélyt, gyermekgondozási díjat vagy gyermekgondozási támogatást vesz igénybe, akkor a másik szülő szerzhet jogosultságot gyermekápolási táppénz igénybevétele, feltéve, hogy az ellátásokat nem ugyanazon gyermek után állapítják meg.

Horváth Erzsébet
tb-szakértő

Ezzel a címmel a sajtóorgánumban tallózva a velünk vagy rólunk készült írásokból közlünk összeállítást. Így egyrészt egy csokorba gyűjtve áttekintést kaphatunk arról, hogy milyen információk jutottak el gondjainkról, eredményeinkről a társadalomhoz, másrészt azt is láthatjuk, melyek azok a lényeges problémák, törekvések, amelyek még nem vagy nem kellő módon váltak ismertté. Egyszerre célunk tehát a tájékoztatás és tájékozódás.

NÉPSZABADSÁG

(2000. V. 10.)

Bizonytalan tanévkezdet

(...) A következő tanév rendjéről még nincs döntés, ezért az iskoláknak jelentős problémákat okoz a tervezés.

(...) többször elmondták az OM illetékesei: minthogy a jövő tanévben összesen nyolc ünnep esik munkanapra, a hagyományosnál korábban, augusztus 28-án kellene kezdeni a tanévet ahhoz, hogy ne túl későn érjen véget, és június 19-ig meglegyen a törvényben előírt 185 tanítási nap. A Pedagógusok Szakszervezetének titkáráról, *Árok Antal*tól megtudtuk: a PSZ kezdeményezni fogja a tanítási napok számának csökkentését. Az OM álláspontja viszont az, hogy a rövidebb tanév növelné a diákok napi terhelését. A korábbi tanévkezdést november elején őszi szünet beiktatásával kívánják ellensúlyozni. (...)

(2000. V. 18.)

Csökkenő pedagógusbérek

A megígért növekedés ellenére az idén eddig csökkent a pedagógusok reálbére, hiszen a 8,25 százalékos emelés elmarad a csaknem tízszázalékos inflációtól – jelentette ki *Árok Antal*, a szakszervezet titkára szerdai tájékoztatóján. A Pénzügyminisztérium ugyanakkor megígérte: szeptember második felében felülvizsgálják a reálkeresetek ez évi alakulását.

A minimálbér 40 ezer forintba emelésének bejelentése alapvetően befolyásolja az Oktatási Minisztérium és a PSZ között már ősz óta folyó bérfelzárkóztatási tárgyalásokat – közölte *Borbáth Gábor* főtitkár. A tárgyalások megszakadtak, hiszen a felek arra várnak: a kormány hozzon politikai döntést arról, mely rétegek béremelését tartja kiemelten fontos feladatnak. (...)

A kötelező óraszámok csökkenése miatt a kerettantervek súlyos foglalkoztatási gondokat vehetnek fel jövőre, amikor bevezetjük kötelező lesz – mondta *Borbáth*. Ezek véleményezésére ugyanakkor a tárca csupán két hetet hagyott az iskoláknak, ráadásul a tanévzáró és érettségi vizsgák idején. (...)

NÉPSZAVA

(2000. V. 10.)

Pedagógusbér: jövőre húsz százalékkal nőne

A kormányzat bérpolitikája szerint a következő évben is átlagosan 8,25 százalékkal növekednének a közalkalmazotti bérek. A pedagógus-szakszervezetek és az oktatási tárca tárgyalásain ugyanakkor felmerült, hogy jövő szeptembertől további húszszázalékos reálbéremelést kaphatnának a tanárok.

Információink szerint a jelentős növekedés a kötelező óraszám (jelenleg heti 20 órát tanítanak kötelezően a tanárok) tízszázalékos emelésével, a túlórák csökkentésével, illetve a tanárok elbocsátásával is járna. A pedagógus-szakszervezet ezért ilyen formában nem tartja elfogadhatónak a javaslatot. (...)

MAGYAR NEMZET

(2000. V. 18.)

PSZ: későn közölt tervek

A kormányzati szándékok összhangban vannak a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) készülő pedagóguséletpálya-programjával – jelentette ki tegnap *Borbáth Gábor*, a szakszervezet főtitkára.

Hozzátette: olyan rendszert kell teremteni, amely vonzóvá teszi a pedagógusi pályát. A PSZ üdvözli a kormány szándékát, hogy a minimálbér közelítésen a megélhetési minimumhoz (...). Hangsúlyozta: a minimálbér-emelést és a kapcsolódó bértábla-korrekciót a központi költségvetésből kell fedezni. Kitért arra is: a PSZ-nek komoly aggályai vannak a 2001 ősztől kötelezően bevezetendő iskolai kerettantervvel szemben.

VILÁGGAZDASÁG

(2000. V. 18.)

Tanári felzárkóztató program készül

A pedagógusok felzárkóztatását segítő életpálya-program kialakításán dolgozik a Pedagógusok Szakszervezete (PSZ). (...)

Az életpálya-program egyik alapfeltétele a pályakezdők bérrendszerének felülvizsgálata, legalább 60 ezer forintba emelése. *Borbáth Gábor*, a PSZ főtitkára szerint a bérrendszer reformja önmagában még nem elegendő a tanári pálya vonzóvá tételéhez, ezzel párhuzamosan ki kell alakítani a képzettség és a továbbképzés feltételeit; megfelelő kölcsön- és hitelgarancia-alapokkal el kell érni, hogy a pedagógusok már a pályakezdésükhöz közeli időszakban lakáshoz jussanak. A PSZ úgy véli, ehhez valószínűleg egyfajta szolgálati hűségnyilatkozatra lenne szükség – mondta *Borbáth Gábor*.

Szintén a PSZ életpálya-program-tervéhez tartozik az az elképzelés, miszerint vissza kellene térni a szolgálati lakások építésének gyakorlatához, és lehetővé kellene tenni a pedagógusok kedvezményes számítógép- és szoftvertvásárlását. A PSZ szerint szükség van egy – akár a szaktárca fenntartásában működő – üdültetési rendszer kiépítésére is, és arra, hogy a pedagógusok gyermekei kedvezményes képzési ösztöndíjban részesülhessenek.

SOMOGYI HÍRLAP

(2000. V. 11.)

Rövidebb nyári vakáció

(...) A Pedagógusok Szakszervezete (PSZ) egyebek között azt kifogásolja, hogy a minisztérium – lehetetlen helyzetbe hozva az oktatási intézményeket – későn döntött a tanévvél kapcsolatos változásokról. Az érdekvédelmi szervezet titkáráról, *Árok Antal*tól megtudtuk: az iskoláknak nagyon sok gondot okozhat, hogy a tanév utolsó heteiben tudnak csak foglalkozni a tanárok nyári szabadságával, és a táborok megszervezésével.

A PSZ a közeljövőben kezdeményezni fogja az 1996-ban eldöntött 185 napos tanév 180 napra való visszaállítását, mert véleményük szerint a kötelezően oktatással töltendő napok száma ma nem biztosít kellő rugalmasságot az iskoláknak a közösségi programok megszervezéséhez. (...)

FEJÉR MEGYEI HÍRLAP

(2000. V. 12.)

Iskolakezdés augusztusban?

A Pedagógusok Szakszervezete Fejér Megyei Regionális Szervezetében tegnap ülést tartott a titkári tanács. Az országos szervezet három témában kérte a megyében működő titkári tanácsok véleményét. Az egyik téma: az augusztusi iskolakezdés ügye (...) A megyei titkári tanács most, 2000 augusztusában nem javasolja a korábbi iskolakezdést, hiszen már elkészültek a szabadságolási tervek, a gyermekek táboroztatási, kirándulási programjai. (...)

A Pedagógusok Szakszervezete Fejér Megyei Regionális Szervezetének titkári tanácsa úgy foglalt állást, hogy – amennyiben indokolt – az augusztusi iskolakezdést célszerű volna inkább a 2001/2002-es tanévben elindítani. (...)

A megyei titkári tanács elfogadta az országos szervezet álláspontját a minimálbér felemelésével kapcsolatban. (...) elvárja, hogy a minimálbér emelésével összhangban a közalkalmazotti bértábla minimumfizetése is emelkedjék, és ennek arányában emelkedjék a bértábla többi eleme is. (...)

A titkári tanács egyetértett azzal a javaslattal, amelyet a PSZ a pedagóguspálya presztízsének visszaállítására érdekében dolgozott ki. (...)

JÁSZ-NAGYKUN-SZOLNOK

MEGYEI NÉPLAP

(2000. V. 12.)

Kerettanterv: jövőre kötelező

A PSZ Intézményvezetői Országos Tagozata oktatási intézmények vezetőit fogja össze. (...) Az elmúlt heti országos értekezleten, mint *dr. Pataki Mihály*tól, a szolnoki Tiszaparti Gimnázium és Humán Szakközépiskola igazgatójától, a testület elnökétől megtudtuk, többek között a készülő kerettantervekről, az oktatás finanszírozásáról és a minőségbiztosítás kérdéseiről volt szó.

Az intézményvezetők egyetértettek abban, hogy a Nemzeti alaptanterv bevezetésekor hangoztatott fenntartásait a gyakorlat igazolta. A megfelelő szabályozottság hiánya egyre jobban differenciálja közoktatásunkat, növelte az esélykülönbségeket. A magyar közoktatás tartalmi modernizációja, bármilyen látványos és alapos szakmai programok készülnek, megfelelő feltételrendszer nélkül nem lehet sikeres. (...)

Pataki Mihály elmondta azt is, hogy az intézményvezetők támogatták az Oktatási Minisztériumnak a minőségbiztosítással kapcsolatos elképzeléseit. A Comenius I. és II. pályázaton nyertes intézmények jó lehetőséghez jutottak, de az e körbe nem került intézmények számára is biztosítani kellene az innovációs feltételeket. (...)

A vezetői tagozat támogatta a tanév augusztus 28-i kezdését, és ellenezte, hogy az júniusban később fejeződjön be. (...)

KOMÁROMI ÚJSÁG

(2000. V. 12.)

Szín pompás megnyitót, tárlatavatató, testületi ülést - kitüntetésekkel

Nyári időjárás köszöntött a 9. Komáromi Napok rendezvényfolyamának első napján a városra. (...)

Tizenhat órákor a városháza nagytermében vette kezdetét az ünnepi testületi ülés (...). Dr. Szöllősy Ferenc jegyző ismertette, kik kaptak polgármesteri és Pro Urbe-dajakt Komárom napján.

A PSZ Komárom városi titkára, *Ottinger Vilmosné*, a Móra Ferenc Általános Iskola és Speciális Szakiskola tanáraként idén ment nyugdíjba. Pedagógusi pályáját a gyermekvárosban kezdte. Közéleti munkásságát a város pedagógusainak, óvónőinek érdekvépviselete jelenti, e tevékenységét továbbra is folytatni kívánja. Pedagógiai pályafutását a hátrányos helyzetű, veszélyeztetett gyermekek gondozása, nevelése határozza meg. Elismerésként polgármesteri díjat vehetett át Zatykó Jánostól. (...)

Válogatta:

Juhász Olga sajtómenedzser

Hús kórus énekel...

Részletes ismertetés helyett pár mondattal afféle ünnepi beharangozásként szólunk a pedagóguskórusok június 24-25-i országos találkozójáról Hajdúböszörményben, mely bizonyára szívét-lelkét gyönyörködtető énekes búcsúztatója lesz az elkészítő tanévnek.

Az összesereglés, „Ünnepi hangverseny az 1000 éves Magyarország tiszteletére” címmel, az immár bevált módon, az énekkarok 24-i szereplésével kezdődik – Borbáth Gábor főtítár mondja a megnyitó beszédet –, majd szakmai megbeszélésekkel, baráti vacsorával folytatódik; 25-én a kórusok – kérésük alapján – fakultatív programokon vesznek részt, ismerkednek a várossal, kettejük pedig a görög, illetőleg a római katolikus templomban lép fel.

Mi, a közönség pedig érdeklődésünk és tetszésünk jelképes virágcsokrával köszönjük azt a csodálatos ajándékot, amellyel újra meg újra megörvendeztetek bennünket a pedagóguskórusok, az ének emberi, égi muzsikáját megszólaltatva.

A májusi Mentor

Az oktatási, egészség- és életmódmagazin idei 5. számának fő témája – kétségtelenül és érthetően – a kerettanterv. Több cikk is foglalkozik vele. Bizonyára sokan érdeklődéssel olvassák Varga Lászlónak, a PSZ érdekvédelmi titkárnak beszámolóját is arról a szakszervezetünk készítette felmérésről, mely mintegy száz önkormányzat oktatásfinanszírozással kapcsolatos költségvetési adatát tartalmazza az 1999. és 2000. év tervszámai alapján. Megtalálni a lapban ezúttal is egy példás iskola bemutatását, írást a dadogásról, az áldislexiáról, hazai híreket és európai kitekintést, továbbá a magazin többi ismerős rovatát.

A tankönyvkritikai melléklet, a *Támpont* pedig talán minden eddiginél változatosabb. Gál Ferenc, az Oktatási Minisztérium tankönyv- és taneszközirodájának vezetője írja a vezércikket „Az új tankönyves rendelet elé” címmel, ugyancsak ő szól – Váczy Zsuzsa kérdései nyomán – a jövő évi tankönyvellátás előkészítéséről. A tantárgyak közül ezúttal is a történelemé a vezérszólam, de a többi mellett az irodalomtörténet, biológia és a közgazdaságtudomány tankönyvei is szerepelnek.

Végül – szokásosan – a szerkesztőség címe: 1068 Budapest, Városligeti fasor 10. Tel./fax: 352-7108.

Tábor és tanfolyam

Lajosmizsén az idei nyáron, augusztus 6. és 13. között ismét megrendezik a Csutorás nemzetközi népzenei és néptáncbort, valamint az alap- és emelt szintű zenekar-népdalkörvezői tanfolyamot. A tábor költsége teljes ellátással: 14.500 Ft/fő, a tanfolyamé: 18.000 Ft/fő.

Július 10-ig lehet jelentkezni, levélben: Tradíció Stúdió, 1024 Budapest, Keleti Károly u. 8.; telefonon: (06) 1/315-1322, 316-0592 (Vanó Renáta), (06) 20/9346-032 (Birinyi József).

A zavaró bőség

Egy sóhajnyi megjegyzés! Szakszervezetünk titkárságára, lapunk szerkesztőségébe naponta özönlik a meghívók, faxok sokasága: értekezletekre, tanfolyamokra, a legkülönbözőbb előadásokra, bemutatókra, amelyek közös jellemzője: mindannyi – okkal, ok nélkül – az iskolát, a pedagógust veszi célba és próbálja „elejteni”.

A sok-sok kecsegtető ajánlatnak akkor sem tudnánk eleget tenni, ha száz életünk volna.

Nem megtévesztő, zavaró ez a bőség, amelyből esetenként kilóg az öncélúság, sőt a pénzszerzés lólába? De jó lenne, ha olykor kevesebbet kínálnának, ám többet adnának!!!

LAPUNKRÓL

A Pedagógusok Lapja szakszervezetünk tisztségviselőinek, tagjainak egyik legfontosabb információforrása. Minden PSZ-alapszervezethez (intézményhez) egy-egy példányban juttatjuk el, településenként egy címre postázva. Fontos, hogy minden alapszervezet időben megkapja.

Természetesen a Pedagógusok Lapjához előfizetéssel is hozzá lehet jutni. Ebben az esetben közvetlenül az előfizető címére postázzuk. Az évi előfizetési ár 2000 januárjától 3.000 forint, amelyet egy összegben kérünk. Az intézmények banki átutalással (számlaszám: 11707024-20100456) fizethetnek elő, az egyéni érdeklődőknek pedig - megrendelő levelük alapján - csekket postázzunk. Csak a befizetés megérkezését követően, utólag tudunk számlát küldeni.

Továbbra is szívesen fogadjuk a hirdetésekkel a következő, változatlan fizetési feltételekkel: egész oldalas hirdetés (A/4-es formában, fekete-fehérben) 80.000, fél oldalas 40.000, negyed oldalas 20.000 forint. Az apróhirdetés közlési ára: szavanként 30 forint. Minden egyes díjtételt 25 százalékos áfa terhel.

A nyári programhoz

- **Utazás a világ körül 2000** címmel immár harmadik alkalommal rendezett fotókiállítás-sorozat a Magyar Művelődési Intézet székházában, a Budai Vigadó épületében (1011 Budapest, Corvin tér 8. Telefon: 201-3766. Fax: 201-5764). A kiállításon díjazott alkotásokat (kb. 100 kép) vándoroltatni fogják az országban. A művelődési és kiállítási intézmények ezt térítésmentesen kölcsönözhetik az intézettől. Az igényeket és időpontokat a 201-5692 telefonszámon lehet összehangolni.
- **A Míves játékok kiállításának**, mely július 28-ig látható Kőszegen, a Jurisich várban, már szép múltja van: idén hatodik alkalommal rendezte meg a Játékuvar, valamint a Kőszeg Galéria. A szervezők rendszeresen felkutatják a kreatív játékok alkotóit, még határainkon túlról is. A tárlattal a pedagógusok és tanítványok fantáziáját s ujjait is szeretnék megmozgatni. Mintegy mottóul Áprily Lajos Ámulni még... című költeményét választották. A cím önmagáért és törekvéseik szépségéért beszél. Bővebben a kőszegi Művelődési Központtól lehet tájékozódni a 94/360-113 telefonszámon.
- **A szentendrei Szabadtéri Néprajzi Múzeum** – amint színes programfüzetükből is látni – tavasztól őszig változatos élményekkel várja az érdeklődő pedagógusokat és a tanulókat. Érdemes gondosan átböngészni például a Múzeumpedagógiai tájékoztatót, amely rendre ismerteti a múzeum oktatási-nevelési kínálatát. A honismeretnek, a legkülönbözőbb foglalatosságoknak valóságos kincsesládájára találnak itt a kiránduló diákok és tanítók, tanáraik. Ajánlatos kapcsolatot teremteni a múzeummal és igénybevenni gazdag szolgáltatásait. Címe? 2001 Szentendre, Pf. 63. Telefon: (26) 502-500, 502-554, 502-522, fax: (26) 310-183, 502-502.

AJÁNLÁS

- Két különleges atlással jelentkezett a Cartographia Kft., Magyarország első és legnagyobb, térképeket kiadó cége. *A Budapest és környéke* atlasz a város mellett az agglomeráció 88 települését is bemutatja, elősegítve az odalátogatók, ott dolgozók, lakók pontos tájékozódását is. *A Pilis és a Visegrádi-hegység turistaatlász* pedig az egyik legkedveltebb főváros közeli kirándulási terület részletes ismertetésével szolgál, főanyagaként a túraleírásokkal. Mindkettő újszerűsége, hogy az egylapos, széthajtható térképpel szemben spirál kötésű, könnyen kezelhető karcsú könyv-alakban jelentek meg. (A kiadó földgömb- és térképboltja az 1065 Budapest, Bajcsy-Zsilinszky út 31. sz. alatt található. Tel./fax: 312-6001.)

J A V A S L A T

a pedagóguséletpálya-program kialakítására

A XXI. század magyar oktatásügye megkívánja, hogy a pedagógusszakma visszanyerje az őt megillető társadalmi megbecsülést. A szakma rangja biztosíthatja hosszú távon, hogy a pályára alkalmas és az oktatás-nevelés iránt elkötelezett fiatalok válasszák a pedagógushivatást, és legyen e területen lehetőségük karrierjük kibontakozására. Így biztosítható, hogy az EU kihívásának a magyar oktatás hosszú távon megfeleljen.

A feltételek megteremtése érdekében ezért szükséges

- a pedagógusok bérének felzárkóztatása a nemzetgazdasági átlagot jelentősen meghaladó mértékre,
- a pályát vonzóvá tevő kezdő bérek bevezetése,
- a pályáiv során a képzést-továbbképzést nagymértékben honoráló bér-előmeneteli rendszer létrehozása,
- a minőségi munkavégzést elismerő bérkeret létesítése,
- a szakmai karrier elismerése címekkel és pótlékokkal (pl. érdemes tanár, érdemes tanító, érdemes óvónő stb.).
- a pedagógusszámla, -bankkártya megteremtése, ezzel a jelenleginél kedvezőbb pénzügyi szolgáltatások elérése.

A pályárákerülés érdekében szükséges

- pedagóguslakás-támogatási alap létrehozása,
- a szolgálati lakások korszerűsítése, építésének bővítése.

A szakmai szint megtartása érdekében szükséges

- ingyenes, a változó igényeknek megfelelő átképzés, továbbképzés,
- informatikai eszközök és szolgáltatások kedvezményes beszerzése,
- a szakkönyvvásárlás lehetőségeinek bővítése, a pedagógusok idegennyelv-tanulásának elősegítése.

A testileg-lelkileg egészséges személyiség gondozása érdekében szükséges

- a pedagógusüdülési rendszer létrehozása,
- a Soproni Pedagógus Üdülő visszaadása (a PSZ-tagok pénzéből épült),
- a pálya sajátos terhelését figyelembe vevő pedagógus egészségügyi ellátás, szűrővizsgálati rendszer kialakítása, nyugdíjkorkezdmény lehetőségének megteremtése.

Budapest, 2000. június 5.

Pedagógusok Szakszervezete
Országos Vezetősége

A kerettanterv bevezetésének pedagógus álláshelyekre gyakorolt hatása

A közoktatás tartalmi szabályozását tekintve úgy tűnik, az elmúlt tíz évben nagyon hiányzott a „kormányzati ciklusokon átívelő”, szakmai konszenzusra vagy legalább a többség támogatására épülő *közoktatás-fejlesztési stratégia*. A különböző kormányok a tartalmi szabályozást aktuálpolitikai kérdésként kezelve, a közoktatási törvény módosításaival meglehetősen bonyolult *tantervi kavalkádót teremtettek az iskolákban*. Például a 2001/2002. tanévben egyszerre négyféle tartalmi szabályozási filozófia is jelen lesz a rendszerben (1. számú táblázat – A táblázatokat a tanulmányt követően a Melléklet III-VIII. oldalán közöljük. Terjedelmi okból az V. oldalon a 8. táblázat után a 10. következik.).

Az iskolák által felhasználható összes időkeret és a pedagógus álláshelyek meghatározásának egyik alapvető paramétere a *kötelező tanórai foglalkozások* egy osztályra megállapított, évfolyamonkénti óraszám (2. számú táblázat), amely alkalmazását a közoktatási törvény a tantervek felmenő rendszerű belépéséhez, az 1. számú táblázat „lépcsőíhez” illeszkedő módon írja elő. Nyilvánvalóan más-más paramétersor más-más pedagógusálláshely-számot eredményez.

Ha az 1993. évi törvényt módosításnak megfelelő tartalmi szabályozás a teljes vertikumon érvényre jutott volna (3. számú táblázat 1993. évi sora), akkor „a miniszter által korábban kiadott tantervek” további alkalmazása esetén az 1-4. évfolyamokon (3. oszlop) 91 óra/hét, az 5-8. évfolyamokon (5. oszlop) 111 óra/hét, a 9-12. évfolyamokon (9. oszlop) pedig 130 óra/hét képezne az iskolák által felhasználható időkeret, illetve a pedagógusálláshely-számítás alapját.

A közoktatási törvény 1996. évi, „NAT-hoz illeszkedő” módosítása (3. számú táblázat 1996. évi sora), a korábbi időkeretnél az 1-4. évfolyamokon 9,3 %-kal kevesebb (82,5 óra/hét), az 5-8. évfolyamokon 14,4 %-kal kevesebb (95 óra/hét), a 9-12. évfolyamokon pedig 11,5 %-kal kevesebb (115 óra/hét) kötelező tanórai foglalkozási óraszámot állapított meg. Következésképpen (a kötelező tanórai foglalkozásokból számított heti összes felhasználható időkeret és a pedagógus álláshely közötti lineáris kapcsolat miatt) az időkeret csökkenése a tanulók kisebb terhelése mellett, a csökkenéssel arányos számú pedagógus álláshely megszűnésével járt volna, az egyéb szabályozási paraméterek (pl. a pedagógusok kötelező óraszám, a „szorzók” stb.) változatlanlágát feltételezve.

A *kerettantervek* bevezetésének előkészítése a közoktatási törvény 1999. évi módosítása során a kötelező tanórai foglalkozások órászámának újabb változtatást eredményezett (2. számú táblázat 1999. évi sora). A 3. számú táblázat 1999. évi sorában szereplő adatok alapján megállapítható, hogy valamennyi vizsgált évfolyamcsoport (3., 5. és 9. oszlopok) esetében a kötelező tanórai foglalkozások időkerete kevesebb az 1993. évi szabályozásban, de több az 1996. évi szabályozásban szereplő időkeretnél. Amennyiben e legújabb szabályozás a 2004/2005. tanévben a teljes vertikumon érvényre jut, az 1-4. évfolyamokon 85 óra/hét, az 5-8. évfolyamokon 105 óra/hét, a 9-11. évfolyamokon pedig 120 óra/hét kötelező tanórai foglalkozás képezi majd az iskola által felhasználható időkeret és a pedagógus álláshely számításának alapját, ha az egyéb paraméterek (pl. a pedagógusok kötelező órászáma, a „szorzók” stb.) időközben nem változnak meg.

Hogyan alakul a tanulók átlagos terhelése? Annak idején úgy tanultuk, hogy a tanulók heti (kötelező tanórai) időterhelési trendje (4. számú ábra) – az életkori sajátosságokat is figyelembe véve – akkor megfelelő, ha az alsó évfolyamokon lapos (időt ad a rendszerbe belépők közötti jelentős különbségek lehető legteljesebb kompenzálására, az alapkészségek kialakítására), majd egyenletes meredekséggel, de nem meredeken emelkedik (képességfejlesztő időszak) és az elérni kívánt szinten ismét kilapul (időt biztosít az elmélyítésre, a nem életkori és pszichés sajátosságokra visszavezethető képességbeli különbségek kiegyenlítésére, – „lapos hullám”). A 4. számú ábrára tekintve az olvasó maga is eldöntheti, hogy ennek a követelménynek melyik tantervi szabályozás időparaméterei felelnek meg.

Mivel a különböző tantervek és a hozzájuk illeszkedő – jogszabály által meghatározott – időkeret-megállapítási szabályok egyszerre vannak jelen a rendszerben, valamint a tantervek felmenő rendszerű bevezetése (, illetve kifutása) miatt az időkeretek aránya folyamatosan változik, nyilvánvaló, hogy a kerettantervek belépésének álláshelyekre gyakorolt hatását nem lehet úgy vizsgálni, mintha az ahhoz tartozó időkeretek már a teljes vertikumon érvényesek lennének. (A problémakörre a 7. számú táblázat magyarázata kapcsán visszatérünk.)

Mielőtt a következő időszak pedagógus álláshelyeinek meghatározásával foglalkoznánk mégis érdemes megvizsgálni, hogy a NAT –hoz illeszkedő, az iskolák által felhasználható órakeret hogyan alakult volna például az 1-8. évfolyamokon az 1998/1999., 2003/2004. tanévek között (5. számú táblázat). Az összes ellátandó órakeret az 1-4. évfolyamon heti 109,3 órától heti 102,4 órára (5,2 pedagógus álláshelyről 4,9 álláshelyre), az 5-8. évfolyamon heti 142,4 órától heti 130,8 órára (7,1 pedagógus álláshelyről 6,5 álláshelyre) csökkent volna. (A 9-12. évfolyamokon minimális növekedéssel számolhattak az iskolák.)

A kerettantervi szabályozás az 1-4. évfolyamokon „visszaadja” a korábbi időkereteket (6. számú táblázat). Az 1-4. évfolyamon a heti 12,5 óra növekedés éppen a „hiányzó” 0,6 pedagógus álláshelyet biztosítja (ha egy évfolyam egy-egy osztályát vesszük figyelembe), továbbá a 9-12. évfolyamon heti 12,8 órával növeli a felhasználható időkeretet, amely további 0,64 pedagógus álláshely növekedéssel jár. Megállapítható, hogy az egyéb jogi szabályozási keretparaméterek (pl. pedagógusok kötelező órászáma stb.) változatlanlágát mellett a **kerettantervek bevezetése az 1-4. évfolyamokon várhatóan nem okoz pedagógusálláshely-csökkenést, ugyanakkor az általános képzés 9-12. évfolyamain minimális pedagógusálláshely-növekedést eredményez.**

Ez a megállapítás igaz az 1999/2000. és 2004/2005. tanévek közötti átmeneti időszakokra is. A pedagógusálláshely-számítás közoktatási törvényben meghatározott algoritmusát az 1-8. évfolyamokra alkalmazva (7. számú táblázat) látható, hogy a 2000/2001. tanévben az 1-4. évfolyamok egy-egy osztályára 5,1, az 5-8. évfolyamok egy-egy osztályára 7,22, az 1-8. évfolyamok egy-egy osztályára összesen 12,3 pedagógus álláshely jut (nem számítva a napközis álláshelyeket és a különböző kötelező óraszámkedvezmények miatt szükséges kiegészítő álláshelyeket).

A táblázatban szereplő számításokat az 1., a 2. és a 3. sorokban szereplő paraméterek felmenő rendszerű bevezetésnek megfelelő változtatása mellett elvégezve hasonló eredmények adódnak a bevezetés átmeneti éveire is (8. sz. táblázat).

A 2001/2002. tanévben az 1-4. évfolyamokon 5,02, az 5-8. évfolyamokon 7,24, az 1-8. évfolyamokon együtt 12,26 pedagógus álláshellyel, a 2004/2005. tanévben pedig az 1-4. évfolyamokon 4,86, az 5-8. évfolyamokon együtt 12,09 pedagógus álláshellyel lehet számolni (nem számítva a napközis álláshelyeket és a különböző kötelező óraszámkedvezmények miatt szükséges kiegészítő álláshelyeket). Feltéve, hogy a szabályozási keretparaméterek (különösen a pedagógusok kötelező órászáma) időközben nem változnak.

A pedagógusálláshely-számítás közoktatási törvényben meghatározott algoritmusát a 2000/2001. ... 2004/2005. közötti tanévekre és a 9-12. évfolyamokra alkalmazva, tendenciáját tekintve hasonló eredményt kapunk. A kerettantervek felmenő rendszerű bevezetése során a pedagógus álláshelyek száma ebben a sávban sem változik számottevően.

A számítási algoritmust a 2001/2002. tanévben érvényes paramétereket tartalmazó 9. számú táblázat, a tendenciát a 10. számú táblázat mutatja be.

A 10. táblázat a korábban prognosztizált minimális pedagógusálláshely-növekedést is alátámasztja, ugyanis a 9-12. évfolyamokon a számított álláshelyek száma a 2000/2001. tanévi 9,49-ről a kerettanterv teljes körű alkalmazásának időszakára, a 2004/2005. tanévre 9,75-re nő.

A pedagógus álláshelyekre vonatkozó fenti megállapítások csak az általános iskolákra, a középiskolákra és csak a jelenleg hatályos szabályozási paraméterek alkalmazása esetén igazak! A megállapításoknak azonban *nem örülhetnek igazán a pedagógusok*, mert lényeges szabályozási keretparaméter-változás, egyes beosztott pedagógus-munkakörökben a **heti kötelező órászámok felemelése várható**. Ugyanis az elemzés készítésével egy időben (2000. június 7-én) sajtótájékoztatót ismertette – min köztudott – az Oktatási Minisztérium erre vonatkozó *javaslatát*, amely szerint a tanítók kötelező órászáma heti 21-ről 22-re, az általános iskolai, a középiskolai szaktanítást végző pedagógusok kötelező órászáma 20-ról 22-re, a könyvtárórást tanárok kötelező órászáma 22-ről 24-re nőne. Nem változna az óvodapedagógusok, a kollégiumi nevelőtanárok és a fogyatékos gyermekekkel foglalkozó pedagógusok órászáma.

A sajtótájékoztatót közreadott írásos anyagban azt írják, hogy az OM *sajátítása szerint* a kötelezőórászám-emelés nem eredményez létszámcsökkenést, amelynek több oka van.

Pl. a közoktatási törvény módosítása *növelte* a tanításra fordítható időkeretet. Ez igaz is, de csak a **NAT-hoz illeszkedő szabályozáshoz és nem a tényleges helyzethez képest!** (Lásd a 8. és a 10. számú táblázat álláshelyadatait.) Ha a tanítók és a tanárok kötelező óraszámára már a 2001/2002. tanévben a minisztériumi tervezet szerint alakulna, a jelenlegi szabályozási paraméterek mellett (évfolyamonként egy-egy osztályllyal számolva) a **pedagógus álláshelyek száma** az 1-4. évfolyamokon 5,02-ről 4,79-re (5 %-kal), az 5-8. évfolyamokon 7,24-ről 6,58-ra (9,1 %-kal), a 9-12. évfolyamokon 9,64-ről 8,76-ra (9,1 %-kal) **csökkenne**.

A létszámcsökkenést mérséklő okok között az anyag azt is felsorolja, hogy (számításaik szerint) a kötelező órászám növekedése elsősorban a túlmunka csökkenését eredményezi majd. **Ha ez bekövetkezik megint öngólt lövünk**, mint 1996-ban, vagy legutóbb a minőségi munkavégzésért járó keresetkiegészítés helyetti kiemelt munkavégzésért járó keresetkiegészítés bevezetésével. Elsősorban azért, mert a tantárgyfelosztásokban is szereplő tartós többletmunkák az esetek többségében (kivételek a tanítók) tapasztalataink szerint nem a kötelező órászámra „kiegészítő órákat”, hanem a különböző okok miatt optimálisan le nem fedhető órákat („többletórát”) tartalmazták. Ezért, **ha e többletórák megszűnnek, valóban nem a pedagógusok létszáma fog érezhetően csökkenni, hanem az állásukban maradók jövedelme!** Mivel a korábbi kötelezőórászám-emelésért járó határozott idejű keresetkiegészítés rövidesen megszűnik, ennek összegét hozzáadva a tartós többletmunka megszűnéséből keletkező „megtakarításhoz” (figyelembe véve az inflációt is), az állásukban maradó pedagógusok jövőre maguk fizetnék ki egy 20 %-os illetménynövekedésnek mintegy felét. Ezt pedig - többször egymás után - senki nem gondolhatja komolyan!

A fentiek után, a jelenlegi tagolt és bonyolult jogi szabályozási környezetben (a közoktatásra vonatkozó jogszabályok gyökeres átalakítása nélkül) más – itt nem részletezendő – okok miatt is **elképzhetetlen a pedagógusok kötelező órászámát emelni**, mert az olyan tartós munkaszervezési, szakmai munkavégzési, képzési stb. problémákkal járna, amelyek állandósításának az iskolákban, a pedagógusokban meglévő bizalmatlanságot, a rossz hangulatot.

Térjünk vissza a kerettantervekhez (amelyek pedagógus álláshelyekre vonatkozó jelen, részleges elemzése az Oktatási Minisztérium Internetes honlapján korábban megjelent információk alapján történt). Megvizsgálva az egyes kerettantervek tantárgyi órászámainak belső arányait, megállapítható, hogy a korábban tett megállapítás, amely szerint a **kerettanterv bevezetése kapcsán nem változik a pedagógus álláshelyek száma, csak globálisan igaz. A kerettanterv ugyanis lényegesen átalakítja az egyes tantárgyak „belső” órászámait**, ennek következtében **egyes szaktárgyak** (pl. a természettudományos tárgyak) **tanításához a korábbinál kevesebb, más szaktárgyak** (pl. a humán tárgyak) **tanításához pedig több adott szakos pedagógusra lesz szükség.** Az állítás alátámasztásához a kerettanterv tantárgyi órászámai a miniszter által korábban kiadott tantervek tantárgyi órászámaihoz célszerű hasonlítani, mert a NAT bevezetése körüli tartalmi szabályozási bonyodalmak miatt még mindig ezek órászámai dominálnak a rendszerben.

Elemelve az 1-4. évfolyamokon alkalmazandó kerettanterv tantárgyi órászámai (11. számú táblázat), megállapítható (12. számú táblázat), hogy az **idegen nyelv heti összes kötelező tanórai foglalkozáson belüli órakeretének aránya (M% és K% oszlopok) jelentősen, a korábbi órászámhoz képest 33,3 %-kal növekszik**, miközben a humán tantárgyak órászáma 9,7 %-kal, a reáltárgyaké 9,5 %-kal, a technika, gyakorlati ismeretek tantárgyé 25 %-kal, a készségtárgyaké (benne a testneveléssel) 13,6 %-kal csökken, a miniszter által korábban kiadott tantervek tantárgyi órászámához képest. (M a miniszter által korábban kiadott tantervek, K a kerettantervek tantárgyi órászámai jelöli. Az M% és a K% oszlopok adatai pedig azt mutatják, hogy az egyes tantervek tantárgyi órai hány %-ot, milyen arányt képviselnek az összes órászámon belül.)

Tendenciáját tekintve hasonlóan igaz az 5-8. évfolyamokon alkalmazandó kerettanterv tantárgyi órászáma (13. számú táblázat) és a tantárgycsoportonkénti órászámára változására (14. számú táblázat) is.

A 14. számú táblázat utolsó oszlopában látható az egyes tantárgycsoportok heti összes órászámváltozása. (M a miniszter által korábban kiadott tantervek, K a kerettantervek tantárgyi órászámai jelöli. Az M% és a K% oszlopok adatai pedig azt mutatják, hogy az egyes tantervek tantárgyi órai hány %-ot, milyen arányt képviselnek az összes órászámon belül.)

A 14. számú táblázat adataiból a reáltárgyak (-21,7 %) és különösen a készség tárgyak (-41,7%) igen jelentős mértékű órászámcsökkenése

állapítható meg az 5-8. évfolyamokon. A K% jelű oszlop megfelelő adata azt is bemutatja, hogy a reál- és készségtárgyak összes órászámon belüli aránya csökken a kerettantervben.

Mivel az OM 2000. június 7-én megtartott sajtótájékoztatóján kiadott írásos anyag alapján a minisztérium a tanítók és a szakos tanítást végző pedagógusok kötelező órászámának emelését javasolja, célszerű megvizsgálni, milyen lehetőség nyílik a „szakosításra”. A 12. számú táblázat 1-M/K jelű oszlopában szereplő adatok alapján megállapítható, hogy szinte semmi, hiszen a korábban a „szokásnak megfelelően leszakosított” tantárgyak heti órászáma, sőt az összes tantárgyi órászámon belüli aránya is csökken. A 15. számú táblázat összefoglalja, hogyan változik a „tantárgycsoportok” heti kötelező órászáma az 1-8. évfolyamokon együtt. E táblázat 1-M/K fejlécű oszlopa bemutatja, hogy a technika (gyakorlati ismeretek), informatika, mozgókép-média tárgyak együttes órászáma változatlan marad, a humán tárgyak órakerete alig csökken, viszont a 16,7 %-os csökkenéssel jelentős veszteség éri a reáltárgyakat, amelyek összes órászámon belüli aránya is kisebb a kerettanterv esetében (K% fejlécű oszlop).

Jelentősen növekszik az idegen nyelvek heti órászáma és a tanításukra fordítható időkeret összes heti órászámhoz viszonyított aránya.

Utolsó példaként az ugyancsak tetemes tanulólétszámokat foglalkoztató négy évfolyamos gimnázium kerettantervi adatait indokolt megvizsgálni (16. számú táblázat).

A 16. számú és a tendenciát bemutató 17. számú táblázatból megállapítható, a történelem tantárgy órászámának változatlansága, a humán tárgyak összes órászámának 12,1 %-os, az idegen nyelvek heti órászámának 8,3 %-os növekedése (a korábbiak alapján „természetesen” a reáltárgyak, az informatika és a készségtárgyak „rovására”).

Az egyes tantárgyak kerettantervi órászámainak vizsgálata arra figyelmeztet, hogy a természettudományos tantárgyak szándékolt mértékű órászámcsökkenése a matematika, a fizika, a kémia, a biológia és a földrajz szakos tanárok létszámának akár egyharmados csökkenését is eredményezheti, és megváltoztathatja a tanárképző intézmények szerkezetét (oktatói álláshely arányait). Sajnos a helyzetet csak kismértékben javítana, ha a szabadon tervezhető órakeret teljes egészében reáltárgyak tanítására fordítanák.

A tantárgyak óratervének kerettantervben szándékolt mértékű változtatása az iskola által közvetített műveltség tartalom olyan mértékű változását okozza, amelynek elfogadása vagy elvetése nem csak a közoktatásban érintettek ügye!

Az idegen nyelvek órászámának 4 tanév alatti (ennyi kell a kerettantervek teljes bevezetéséhez) egyharmados emelkedése (amely önmagában örvendetes) felveti a kérdést, vajon honnan „akasztanak le” az iskolák (különösen a kisebb településeken) ilyen rövid idő alatt **ennyi nyelvtanárt?** Az ellátandó idegennyelvi órák számát tovább növeli a tervezett kerettantervi szabályozásban az emelt szintű oktatásra vonatkozó köztétesség (sok helyen ui. az idegen nyelvet emelt szintű oktatás keretében tanítják), amely szerint akkor emelt szintű az oktatás, ha az adott tantárgyat éves átlagban a tantárgyra meghatározott órászámánál legalább heti két tanórai foglalkozással több órászámban tanítják. (Ez a többlet ráadásul az indokolt csoportbontások miatt duplán jelentkezik.)

A korábban jóváhagyott pedagógiai programok 2000/2001. tanévi, a közoktatási törvény által is előírt felülvizsgálata tehát **igencsak indokolt.** Egyrészt azért mert az emelt szintű oktatás új óratervi köztétessége miatt a korábban engedélyezett „többletszolgáltatások” fenntartására, finanszírozására nem lesz lehetőség, másrészt azért, mert nem az álláshelyek számának csökkenése, hanem az óratervek megváltozása következtében esetleg kialakuló „**mínuszórás belső munkanélküliség**” okoz majd pedagógiai programtervezési, tantárgyfelosztási gondot.

A kerettantervi szabályozásban jónak tűnik, hogy kompenzálna a kötelező tanórákeret-vesztéséget, nem kötelező tanórai foglalkozás csak a készségtárgyakból (ének, testnevelés, rajz stb.) szervezhető. Ugyanakkor féltő, hogy a korábban említett (finanszírozási) problémák miatt ezekre nem marad időkeret, vagy a fenntartó nem tud forrást biztosítani. Ezért **különösen a testnevelés esetében a mindennapos testnevelés Kt. 52. § (9) bekezdésében meghatározott kötelezettsége miatt célszerű lenne a tárgy minimális időkeretére is megkötöttséget tenni a kerettantervi szabályozásban.**

Úgy tudom, hogy a kerettantervek és a kapcsolódó szabályozás finomítása, pontosítása folyamatban van. Az említett problémák megoldására lehet, hogy már gondoltak is a munkában résztvevők.

Az 1-12. évfolyamokon alkalmazandó, alkalmazható tantervek az 1999/2000. - 2004/2005. tanévekben

Ssz	Tanév	Évfolyamok											
		1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
1	1999/2000	N	N	M	M	M	M	m, n	m, n	M	M	M	M
2	2000/2001	N	N	N	M	M	M	m, n	m, n	m, n	M	M	M
3	2001/2002	K	N	N	N	K	M	m, n	m, n	K	m, n	M	M
4	2002/2003	K	K	N	N	K	K	m, n	m, n	K	K	m, n	M
5	2003/2004	K	K	K	N	K	K	K	m, n	K	K	K	m, n
6	2004/2005	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K	K

1. számú táblázat

Jelmagyarázat:

- M A miniszter által korábban kiadott vagy jóváhagyott tanterv **kötelező** alkalmazása
m A miniszter által korábban kiadott vagy jóváhagyott tanterv **választható** alkalmazása
N A nemzeti alaptantervre épülő helyi tanterv **kötelező** bevezetése és alkalmazása
n A nemzeti alaptantervre épülő helyi tanterv **választható** bevezetése és alkalmazása
K A kerettantervre épülő helyi tanterv **kötelező** bevezetése és alkalmazása

Heti kötelező tanítási órák száma az 1-12.évfolyamokon

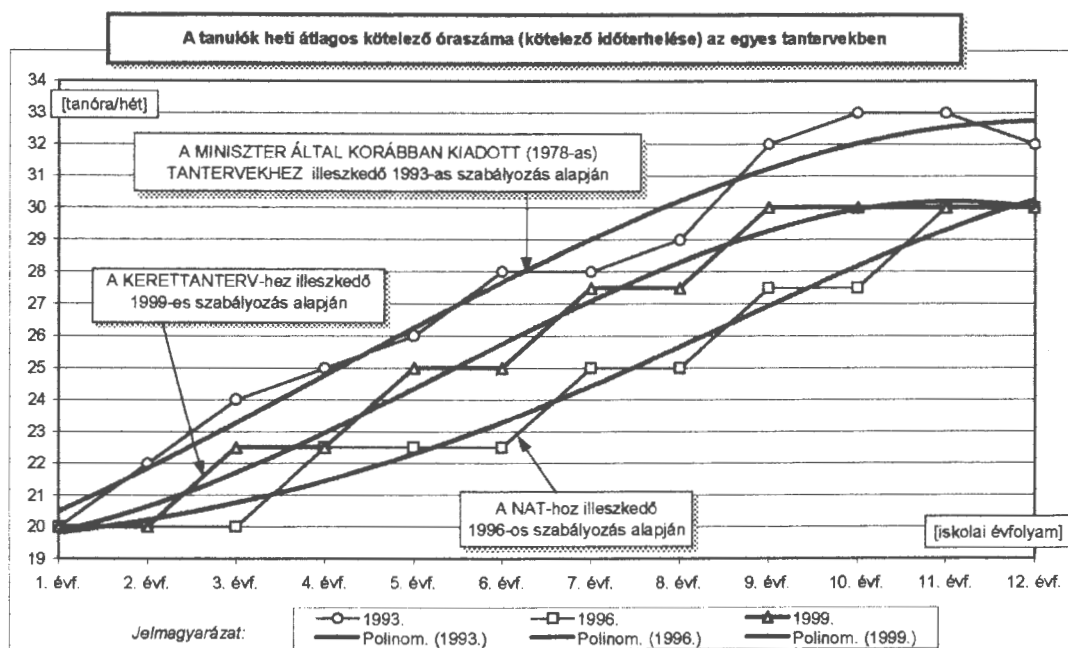
Kötelező óraszámok meghatározása	Év	1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.	9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
A miniszter által korábban kiadott tanterv alapján (1993-as állapot)	1993.	20,0	22,0	24,0	25,0	26,0	28,0	28,0	29,0	32,0	33,0	33,0	32,0
A közoktatási tv. 1996. évi módosítása alapján	1996.	20,0	20,0	20,0	22,5	22,5	22,5	25,0	25,0	27,5	27,5	30,0	30,0
A közoktatási tv. 1999. évi módosítása alapján	1999.	20,0	20,0	22,5	22,5	25,0	25,0	27,5	27,5	30,0	30,0	30,0	30,0

2. számú táblázat

A kerettantervhez illeszkedő heti kötelező tanórák A miniszter által korábban kiadott tantervekhez illeszkedő heti kötelező tanórák %-ában, az 1-4., az 5-8. és a 9-12. évfolyamokon

Kötelező óraszámok meghatározása	Év	1-4. évf. ó/hét	Az 1993. évi %-ában	5-8. évf. ó/hét	Az 1993. évi %-ában	9-12. évf. ó/hét	Az 1993. évi %-ában
		1	2	3	4	5	6
A miniszter által korábban kiadott tanterv alapján (1993-as állapot)	1993.	91,0	100,0%	111,0	100,0%	130,0	100,0%
A közoktatási tv. 1996. évi módosítása alapján	1996.	82,5	90,7%	95,0	85,6%	115,0	88,5%
A közoktatási tv. 1999. évi módosítása alapján	1999.	85,0	93,4%	105,0	94,6%	120,0	92,3%

3. számú táblázat

4. számú ábra

A Ktv. 52. § (3), (6), (9) bekezdése, 1. sz. melléklet Harmadik rész II. 7. pontja és a 124. § (4) bekezdés alapján biztosított minimális időkeret változása tanévenként az 1998-ban hatályos rendelkezések szerint (ha a NAT-hoz illeszkedő szabályozás maradt volna érvényben)

Tanév	1. éf	2. éf	3. éf	4. éf	1-4. éf	5. év	6. éf	7. éf	8. éf	5-8. éf	1-8. éf.
	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1998/1999	24,0	25,5	27,8	32,0	109,3	33,3	35,8	35,0	38,3	142,4	251,7
1999/2000	24,0	24,0	27,8	32,0	107,8	33,3	35,8	35,0	35,0	139,1	246,9
2000/2001	24,0	24,0	24,0	32,0	104,0	33,3	35,8	35,0	35,0	139,1	243,1
2001/2002	24,0	24,0	24,0	30,4	102,4	33,3	35,8	35,0	35,0	139,1	241,5
2002/2003	24,0	24,0	24,0	30,4	102,4	30,4	35,8	35,0	35,0	136,2	238,6
2003/2004	24,0	24,0	24,0	30,4	102,4	30,4	30,4	35,0	35,0	130,8	233,2

5. számú táblázat

A tanítási időkeret változása (Ktv. 52. § (3),(7),(10) bekezdései alapján)

Évfolyam	A kötelező tanórák heti óraszámja Ktv. 52. § (3)			A nem kötelező tanórai foglalkozások heti óraszámja Ktv. 52. § (7)					
	régi	új	változás	régi	új	változás	régi	új	változás
	(óra)	(óra)	(óra)	(%)	(óra)	(%)	(óra)	(%)	(óra)
	1	2	3	4	5	6	7	8	9
1.	20,0	20,0		10%	2,0	10%	2,0		
2.	20,0	20,0		10%	2,0	10%	2,0		
3.	20,0	22,5	2,5	10%	2,0	10%	2,3		0,3
4.	22,5	22,5		25%	5,6	10%	2,3	-15%	-3,3
5.	22,5	25,0	2,5	25%	5,6	25%	6,3		0,7
6.	22,5	25,0	2,5	25%	5,6	25%	6,3		0,7
7.	25,0	27,5	2,5	30%	7,5	30%	8,3		0,8
8.	25,0	27,5	2,5	30%	7,5	30%	8,3		0,8
1-8.	177,5	190,0	12,5		37,8		37,8	0%	0,0
9.	27,5	30,0	2,5	35%	9,6	45%	13,5	10%	3,9
10.	27,5	30,0	2,5	35%	9,6	45%	13,5	10%	3,9
11.	30,0	30,0		60%	18,0	60%	18,0		
12.	30,0	30,0		60%	18,0	60%	18,0		
13.	30,0	30,0		60%	18,0	60%	18,0		
9-13.	145,0	150,0	5,0		73,2		81,0		7,8

6. számú táblázat

A számított pedagógus alapálláshelyek számának alakulása a 2000/2001. tanévben az 1-8. évfolyamokon

Ssz.	Az óraszámok, órakeretek jogcímei	Egység	Évfolyamok, évfolyamcsoportok							
			1. évf.	2. évf.	3. évf.	4. évf.	5. évf.	6. évf.	7. évf.	8. évf.
	Az alkalmazott tanterv*		N	N	N	M	M	M	m, n	m, n
1.	A kötelező tanórai foglalkozás heti alap óraszám a Ktv. 52. § (3) alapján	[óra/hét]	20,0	20,0	22,5	25,0	26,0	28,0	28,0	29,0
2.	Alapképző szorzó a Ktv. 124. § (4) alapján		100%	100%	100%	80%	80%	80%	80%	80%
3.	Választható tanórai foglalkozások heti órakerete az 1. sor százalékában Ktv. 52. § (7)		10%	10%	10%	25%	25%	25%	30%	30%
4.	A választható tanórai foglalkozások heti órakerete (1. sor x 2. sor x 3. sor)	[óra/hét]	2,00	2,00	2,25	5,00	5,20	5,60	6,72	6,96
5.	Az egyéni foglalkozások heti órakerete az 1. sor százalékában a Ktv. 52.§ (10) alapján		5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
6.	Az egyéni foglalkozás heti órakerete (4. + 6. + 5. sor)	[óra/hét]	1,00	1,00	1,13	1,00	1,04	1,12	1,12	1,16
7.	Pedagógiai tevékenységre biztosított időkeret az 1. sor %-ában Ktv. 1. sz. m. Harmadik rész II.7.		5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%	5%
8.	pedagógiai tevékenységre biztosított időkeret (1. sor x 2. sor x 7. sor)	[óra/hét]	1,00	1,00	1,13	1,00	1,04	1,12	1,12	1,16
9.	a kötelező tanórai foglalkozás időkeretén túl a Ktv. alapján felhasználható heti összes órakeret (4. + 6. + 8. sor)	[óra/hét]	4,00	4,00	4,50	7,00	7,28	7,84	8,96	9,28
10.	A Ktv. alapján felhasználható heti összes órakeret (1. sor + 9. sor)	[óra/hét]	24,00	24,00	27,00	32,00	33,28	35,84	38,96	38,28
11.	A beosztott pedagógus munkakörre megállapított heti kötelező óraszám	[óra/hét]	21	21	21	21	20	20	20	20
12.	Egy évfolyam egy osztályára számított pedagógus álláshely		1,14	1,14	1,29	1,52	1,66	1,79	1,85	1,91
13.	Számított összes pedagógus álláshely I.		5,10				7,22			
14.	Számított összes pedagógus álláshely II.		12,3							

7. számú táblázat

Az órakeret változás pedagógus álláshelyekre gyakorolt hatása a 2000/2001. - 2004/2005. tanévekben az 1-8. évfolyamokon

		Tanévek				Pedagógus álláshelyek
		2000/2001	2001/2002	...	2004/2005	
Évfolyam csoportok	1-4. évf.	5,10	5,02	...	4,86	
	5-8. évf.	7,22	7,24	...	7,23	
	1-8. évf.	12,32	12,26	...	12,09	
Pedagógus álláshelyek						

8. számú táblázat

Az órakeret változás pedagógus álláshelyekre gyakorolt hatása a 2000/2001. - 2004/2005. tanévekben, a 9-12. évfolyamokon

		Tanévek				Pedagógus álláshelyek
		2000/2001	2001/2002	...	2004/2005	
9-12. évf.		9,49	9,64	...	9,75	
Pedagógus álláshelyek						

10. számú táblázat

A számított pedagógus alapálláshelyek számának alakulása a 2001/2002. tanévben a 9-12. évfolyamokon

Ssz.	Az óraszámok, órakeretek jogcímei	Egység	Évfolyamok			
			9. évf.	10. évf.	11. évf.	12. évf.
	Az alkalmazott tanterv*		K	m, n	M	M
1.	A kötelező tanórai foglalkozás heti alap óraszám a Ktv. 52. § (3) alapján	[óra/hét]	30,0	33,0	33,0	32,0
2.	Alapképző szorzó a Ktv. 124. § (4) alapján		100%	80%	80%	80%
3.	Választható tanórai foglalkozások heti órakerete az 1. sor százalékában Ktv. 52. § (7)		45%	35%	60%	60%
4.	A választható tanórai foglalkozások heti órakerete (1. sor x 2. sor x 3. sor)	[óra/hét]	13,50	9,24	15,84	15,36
5.	Az egyéni foglalkozások heti órakerete az 1. sor százalékában a Ktv. 52.§ (10) alapján		5%	5%	5%	5%
6.	Az egyéni foglalkozás heti órakerete (4. + 6. + 5. sor)	[óra/hét]	1,50	1,32	1,32	1,28
7.	Pedagógiai tevékenységre biztosított időkeret az 1. sor %-ában Ktv. 1. sz. m. Harmadik rész II.7.		5%	5%	5%	5%
8.	pedagógiai tevékenységre biztosított időkeret (1. sor x 2. sor x 7. sor)	[óra/hét]	1,50	1,32	1,32	1,28
9.	a kötelező tanórai foglalkozás időkeretén túl a Ktv. alapján felhasználható heti összes órakeret (4. + 6. + 8. sor)	[óra/hét]	16,50	11,88	18,48	17,92
10.	A Ktv. alapján felhasználható heti összes órakeret (1. sor + 8. sor)	[óra/hét]	46,50	44,88	51,48	49,92
11.	A beosztott pedagógus munkakörre megállapított heti kötelező óraszám	[óra/hét]	20	20	20	20
12.	Egy évfolyam egy osztályára számított pedagógus álláshely		2,33	2,24	2,57	2,50
13.	Számított összes pedagógus álláshely I.		9,64			

9. számú táblázat

A tantárgyi tanítási órák száma 1-4. évfolyamokon hetenként, átlagosan

Tantárgy, tantárgycsoport, műveltségterület	1. éf	2. éf	3. éf	4. éf	1-4. éf	1. éf	2. éf	3. éf	4. éf	1-4. éf	Tf = 1 % (átlag)
	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	
	A miniszter által kiadott tanterv (M)					Kerettanterv (K)					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Magyar nyelv és irodalom	9,0	9,0	9,0	7,0	34,0	8,0	8,0	8,0	7,0	31,0	91,2%
Történelem és állampolgári ismeretek											
Idegen nyelv				2,0	2,0				3,0	3,0	100,0%
Matematika	5,0	5,0	5,0	4,0	19,0	4,0	4,0	4,0	3,0	15,0	78,9%
Informatika/könyvtárismeret											
Környezetismeret		1,0	1,0	2,0	4,0	1,0	1,0	2,0	2,0	6,0	100,0%
Természetismeret											
Fizika											
Biológia és egészségnevelés											
Kémia											
Földrajz											
Ének-zene	1,0	2,0	2,0	2,0	7,0	1,0	1,0	2,0	1,5	5,5	78,6%
Rajz és vizuális kultúra	1,0	1,0	2,0	2,0	6,0	1,5	1,5	2,0	1,5	6,5	100,0%
Technika és életvitel	1,0	1,0	1,0	2,0	5,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	80,0%
Testnevelés és sport	3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	2,5	2,5	2,5	2,5	10,0	83,3%
Osztályfőnöki			1,0	1,0	2,0						nincs
Tantervi modulok											
Tánc és dráma											
Hon- és népismeret											
Informatika/könyvtárhasználát											
Ember- és társadalomismeret, etika											
Mozgókép- és médiaismeret											
Kötött óraszám összesen	20,0	22,0	24,0	25,0	91,0	19,0	19,0	21,5	21,5	81,0	
Szabadon tervezhető						1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	0
Kötelező óraszám a törvény alapján	20,0	22,0	24,0	25,0	91,0	20,0	20,0	22,5	22,5	85,0	93,4%

11. számú táblázat

A "tantárgycsoportok" heti kötelező óraszám az 1-4. évfolyamokon					
	M%	(M)	K%	(K)	1-M/K
Humán tárgyak	37,4%	34,0	36,5%	31,0	4,7%
Reáltárgyak	25,3%	23,0	24,7%	21,0	4,9%
Idegen nyelv	2,2%	2,0	3,5%	3,0	33,3%
Technika	5,5%	5,0	4,7%	4,0	25,0%
Készségtárgyak	27,5%	25,0	25,9%	22,0	12,0%
Fakultatív/szabadon tervezhető	0,0%	0,0	4,7%	4,0	
Osztályfőnöki	2,2%	2,0	0,0%	0,0	
	100,0%	91,0	100,0%	85,0	-7,1%

12. számú táblázat

A tantárgyi tanítási órák száma az 5-8. évfolyamokon hetenként, átlagosan											
Tantárgy, tantárgycsoport, műveltségterület	5. éf	6. éf	7. éf	8. éf	5-8. éf	5. éf	6. éf	7. éf	8. éf	5-8. éf	11 a b 16-18 óra
	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	
	A miniszter által kiadott tanterv (M)					Kerettanterv (K)					
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
Magyar nyelv és irodalom	5,0	4,0	4,0	4,0	17,0	4,0	4,0	4,0	4,0	16,0	94,1%
Történelem és állampolgári ismeretek	2,0	2,0	2,0	2,5	8,5	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0	94,1%
Idegen nyelv	3,0	2,0	2,0	2,0	9,0	3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	133,3%
Matematika	4,0	4,0	4,0	4,0	16,0	4,0	3,0	3,0	3,0	13,0	81,3%
Informatika/könyvtárismeret								1,0	1,0	2,0	0
Környezetismeret	2,0				2,0						nincs
Természetismeret						2,0	2,0			4,0	0
Fizika		2,0	1,5	1,5	5,0			2,0	1,5	3,5	70,0%
Biológia és egészségnevelés		2,0	1,5	1,5	5,0			1,5	2,0	3,5	70,0%
Kémia			1,5	2,0	3,5			1,5	1,5	3,0	86,7%
Földrajz		2,0	1,5	1,5	5,0			1,5	1,5	3,0	60,0%
Ének-zene	2,0	2,0	1,5	1,5	7,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	57,1%
Rajz és vizuális kultúra	2,0	2,0	1,5	1,0	6,5	1,5	1,5	1,0	1,0	5,0	76,9%
Technika és életvitel	2,0	2,0	1,0	1,5	6,5	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	61,5%
Testnevelés és sport	3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	2,5	2,5	2,0	2,0	9,0	75,0%
Osztályfőnöki	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	100,0%
Tantervi modulok											
Tánc és dráma						0,5	1,0			1,5	0
Hon- és népismeret						0,5	0,5			1,0	0
Informatika/könyvtárhasználat							0,5			0,5	0
Ember- és társadalomismeret, etika								1,0		1,0	0
Mozgókép- és médiaismeret									1,0	1,0	0
Kötött óraszám összesen	26,0	28,0	26,0	27,0	107,0	23,0	23,0	26,5	26,5	99,0	92,5%
Szabadon tervezhető			2,0	2,0	4,0	2,0	2,0	1,0	1,0	6,0	100,0%
Kötelező óraszám a törvény alapján	26,0	28,0	28,0	29,0	111,0	25,0	26,0	27,5	27,5	105,0	94,6%

13. számú táblázat

A "tantárgycsoportok" heti kötelező óraszám az 5-8. évfolyamokon					
	M%	(M)	K%	(K)	1-M/K
Humán tárgyak	23,0%	25,5	26,2%	27,5	7,3%
Reáltárgyak	32,9%	36,5	28,6%	30,0	21,3%
Idegen nyelv	8,1%	9,0	11,4%	12,0	25,0%
Technika, informatika, mozgókép-media	5,9%	6,5	7,1%	7,5	13,3%
Készségtárgyak	23,0%	25,5	17,1%	18,0	41,2%
Fakultatív/szabadon tervezhető	3,6%	4,0	5,7%	6,0	
Osztályfőnöki	3,6%	4,0	3,8%	4,0	
Összes órakeret	100,0%	111,0	100,0%	105,0	-4,5%

14. számú táblázat

A "tantárgycsoportok" heti kötelező óraszása az 1-8. évfolyamokon együtt

	M%	(M)	K%	(K)	1-M/K
Humán tárgyak	29,5%	59,5	30,8%	58,5	100,0%
Reáltárgyak	29,5%	59,5	26,8%	51,0	100,0%
Idegen nyelv	5,4%	11,0	7,9%	15,0	100,0%
Technika, informatika, mozgókép-media	5,7%	11,5	6,1%	11,5	100,0%
Készségtárgyak	25,0%	50,5	21,1%	40,0	100,0%
Fakultatív/szabadon tervezhető	2,0%	4,0	5,3%	10,0	100,0%
Osztályfőnöki	3,0%	6,0	2,1%	4,0	100,0%
Összes órakeret	100,0%	202,0	100,0%	190,0	100,0%

15. számú táblázat

A tantárgyi tanítási órák száma a négy évfolyamos gimnáziumban hetenként, átlagosan

Tárgyak száma	Tantárgy, tantárgycsoport, műveltségterület	I. éf.	II. éf.	III. éf.	IV. éf.	V. éf.	9. éf.	10. éf.	11. éf.	12. éf.	9-12.	11 a 6 % átlag
		[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	[ó/hét]	
		A miniszter által kiadott tanterv (M)						Kerettanterv (K)				
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
1	1 Magyar nyelv és irodalom	4,0	5,0	4,0	4,0	17,0	4,0	4,0	4,0	4,0	16,0	84,7%
2	2 Történelem	2,0	2,0	3,0	3,0	10,0	2,0	2,0	3,0	3,0	10,0	100,0%
	3 Emberismeret és etika								1,0		1,0	0
3	4 1. Idegen nyelv	3,0	2,0	3,0	3,0	11,0	3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	100,0%
4	5 2. Idegen nyelv	3,0	3,0	2,0	3,0	11,0	3,0	3,0	3,0	3,0	12,0	100,0%
5	6 Matematika	4,0	3,0	3,0	3,0	13,0	3,0	3,0	3,0	4,0	13,0	100,0%
	7 Informatika/könyvtárismeret						2,0				2,0	0
	8 Bevezetés a filozófiába									1,0	1,0	0
6	9 Fizika	2,0	2,0	3,0	2,0	9,0		1,5	2,5	2,0	6,0	80,7%
7	10 Biológia		2,0	2,0	2,0	6,0		1,5	2,0	2,0	5,5	91,7%
8	11 Kémia	2,0	2,0	2,0		6,0	2,0	2,0			4,0	80,7%
9	12 Földrajz	2,0	3,0			5,0	2,0	2,0			4,0	80,7%
10	13 Ének-zene	1,0	1,0	1,0		3,0	1,0	1,0			2,0	80,7%
11	14 Rajz és műalk. elemzés/vizuális kultúra	1,0	1,0	1,0		3,0	1,0	1,0			2,0	80,7%
12	15 Testnevelés és sport	3,0	2,0	2,0	3,0	10,0	2,0	2,0	2,0	2,0	8,0	80,7%
13	16 Technika	2,0	2,0			4,0					0,0	0
14	17 Osztályfőnöki	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	1,0	1,0	1,0	1,0	4,0	100,0%
	Tantervi modulok											
15	18 Társadalmi és állampolgári ismeret				2,0	2,0	0,5	0,5			1,0	80,7%
	19 Pszichológia								0,5		0,5	0
	20 Jelenismeret									0,5	0,5	0
	21 Tánc és dráma						0,5	0,5			1,0	0
	22 Mozgókép- és médiaismeret								0,5	0,5	1,0	0
	23 Művészetek								1,0	1,0	2,0	0
	Kötött óraszám összesen	30,0	31,0	27,0	26,0	114,0	27,0	28,0	26,5	27,0	108,5	80,7%
	Fakultáció/Szabadon tervezhető	2,0	2,0	6,0	6,0	16,0	3,0	2,0	3,5	3,0	11,5	71,2%
	Kötelező óraszám a törvény alapján	32,0	33,0	33,0	32,0	130,0	30,0	30,0	30,0	30,0	120,0	80,7%
	A fakultáció/szabad óra aránya	6,3%	6,1%	18,2%	18,8%	12,3%	10,0%	6,7%	11,7%	10,0%	9,6%	77,8%

16. számú táblázat

A tantárgycsoportok heti tanítási óraszása a négy évfolyamos gimnáziumban

	M%	(M)	K%	(K)	1-M/K
Humán tárgyak	22,3%	29,0	27,5%	33,0	12,1%
Reáltárgyak	30,0%	39,0	27,1%	32,5	20,8%
Idegen nyelv	16,9%	22,0	20,0%	24,0	6,3%
Technika, informatika, mozgókép-media	3,1%	4,0	2,5%	3,0	43,3%
Készségtárgyak	12,3%	16,0	10,0%	12,0	31,3%
Fakultatív/szabadon tervezhető	12,3%	16,0	9,6%	11,5	
Osztályfőnöki	3,1%	4,0	3,3%	4,0	
	100,0%	130,0	100,0%	120,0	4,3%

17. számú táblázat